

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 57.

Lördagen den 28 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till en början föredrogs tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 10, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 202, angående anvisande af medel till sjukkasseväsandets befrämjande, dels ock i ämnet väckt motion.

Hvad utskottet hemställt bifölls af kammaren.

§ 2.

Till behandling förelåg härupå tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 11, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 203, angående anordnande af en tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsendet i riket och anvisande af medel till bestridande af kostnaderna för densamma, dels ock i ämnet väckta motioner.

Ang. tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsendet m. m.

Genom en till utskottet hänvisad proposition nr 203 af den 29 april 1910 hade Kungl. Maj:t, i anslutning till de till Riksdagen aflåtna propositioner nr 202 och 204, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af Riksdagens bifall till de framlagda förslagen till såväl ny lag om sjukkassor som ändrade grunder för statens bidrag till sjukkassor,

dels besluta, att kommerskollegium tills vidare skulle vara tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsendet i riket samt att för ändamålet skulle, i anslutning till kollegii afdelning för arbetsstatistik, upprättas en särskild byrå, benämnd sjukkassebyrån, dit jämväl utarbetandet af sjukkasse- och olycksfallsstatistiken skulle förläggas,

dels ock medgifva, att af de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp måtte under innevarande och nästinstundande år användas erforders-

Ang. tillsyns-
myndighet öf-
ver sjukkasse-
väsendet m. m.
(Forts.)

liga medel, på sätt och i den utsträckning bilagdt protokoll utvisade, för bestridande af kostnaderna för den föreslagna sjukkassebyråns inom kommerskollegium organisation och verksamhet.

Till utskottet hade jämväl hänvisats två i anledning af förevarande proposition väckta motioner, nämligen nr 90 inom Första kammaren af herr *Fränckel*, som föreslagit, att riksförsäkringsanstalten tills vidare skulle vara tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsendet i riket, samt nr 312 inom Andra kammaren af herr *Tengdahl*, som hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att tillsynen öfver sjukkasseväsendet skulle tillhöra försäkringsinspektionen.

Utskottet hemställde,

1:o att Riksdagen måtte besluta att antaga Kungl. Maj:ts i propositionen nr 203 innefattade förslag,

2:o att herr Fränckels motion nr 90 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och

3:o att herr Tengdahls motion nr 312 icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Fränckel*,

samt af herr *Tengdahl*, som ansett, att utskottet bort föreslå den ändring i den kungliga propositionen, att försäkringsinspektionen skulle utgöra tillsynsmyndighet öfver sjukkasseväsendet.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter ordet lämnades till

Herr Tengdahl, som yttrade: Herr talman! Jag har reserverat mig mot utskottets beslut, när jag ansett, att utskottet bort föreslå, att de här ärendena skulle läggas under försäkringsinspektionen. Härmed har jag icke velat säga ett enda ondt ord om kommerskollegii sätt att sköta hithörande saker. Jag har aldrig förr varit i tillfälle att uttala något principiellt omdöme om, hvar sjukkassorna borde ligga. Jag har icke förut deltagit i bestämmandet af den här saken, men när nu frågan föreligger till afgörande, anser jag mig, utan att vilja säga något illa om dem, som skött saken förut, ha rätt att uttala mig angående hvar dessa kassar rätteligen borde ligga. Jag får då säga, att jag aldrig kunnat begripa hvad anledningen öfverhufvud taget varit till att man lagt sjukkassorna under kommerskollegium. Kollegium har visserligen en arbetsstatistisk afdelning, som gjort en hel del arbetsstatistiska undersökningar mycket bra och sköter sjukkassestatistiken icke illa, såvidt jag förstår, men jag kan icke inse, att de sakerna ha ett inre sammanhang med hvarandra, så att, därför att kommerskollegium gjort arbetsstatistiska undersök-

ningar, det äfven skulle sköta en viss gren af försäkringsväsendet. Nu är förhållandet det, att herr statsrådet behandlar sjukkasseväsendet uteslutande som en samling privata försäkringsaffärer. Jag har icke kunnat finna någon rimlig anledning, hvarför icke dessa privata försäkringsanstalter skulle kunna ligga under samma inspektion som öfriga sådana. Nu har man invändt, att det skulle uppstå svårighet att afgöra, hvem som skulle betala kalaset, men icke är den invändningen så märkvärdig, att icke Kungl. Maj:ts regering skulle kunna klara af den saken. Försäkringsinspektionen uppehålls för närvarande genom anslag från de anstalter, som inspekteras. Om nu också sjuk-kassorna lades dit, skulle det inträffa, att inspektionen uppehölls dels genom statsmedel och dels genom enskildas bidrag, men detta är i och för sig icke konstigare än om ett och samma ämbetsverk erhöle statsmedel ur olika fonder. Det vore hvad som skulle inträffa med kommerskollegium. Kommerskollegium skulle i stort sedt uppehållas med vanliga skattemedel, eller hvarifrån nu staten tager sina inkomster, men sjukkasseafdelningen inom kommerskollegium skulle underhållas genom bidrag från en speciell fond. Jag tycker icke, att detta är så krångligt, och inser icke, hvarför man ej, om man nu lägger sjuk-kassorna under försäkringsinspektionen, skulle kunna helt enkelt flytta öfver till försäkringsinspektionen en del af kommerskollegii arbetsstatistiska afdelning med dess pick och pack och samlade erfarenhet jämte de nya tjänstemän, som behövas. Den saken är väl icke så konstig, och därmed har man alls icke kränkt kommerskollegium eller sagt något illa om detta ämbetsverk.

Jag anser, att utvecklingen bör gå i den riktning, att man får all försäkringsrörelse under samma myndighet, alltså både lif-försäkringsbolagen, sjuk-kassorna och en gång i framtiden den blifvande obligatoriska sjukförsäkringen. Det är väl icke alls omöjligt, att komma därefter, om man öfver hufvud vill ha enhet och reda i det hela och icke vill skapa onödigt många ämbetsverk. Jag tager mig alltså friheten att yrka bifall till min reservation, att »försäkringsinspektionen» insättes i bestämmelserna i stället för »kommerskollegium».

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Den princip, som i allmänhet är gällande inom statsförvaltningen, är att den statsinstitution, som bedrifver teknisk ekonomisk verksamhet, icke samtidigt skall vara öfverordnad instans öfver de verk och inrättningar, som ha dylik verksamhet. På den grund lyda icke de enskilda järnvägarna under järnvägsstyrelsen, utan de lyda under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och den elektriska inspektionen är icke förlagd till telegrafstyrelsen utan till kommerskollegium. På samma grund anser jag, att dessa sjukvårdsförhållanden icke böra läggas under riksförsäkringsanstalten, som också drifver försäkringsrörelse till en del på samma område som sjuk-kassorna. Redan på denna grund förefaller det mig, som om vi icke skulle bifalla det af herr Tengdahl fram-

Ang. tillsynsmyndighet öfver sjuk-kasseväsendet m. m.
(Forts.)

Ang. tillsyns-
myndighet öf-
ver sjukkasse-
väsendet m. m.
(Forts.)

ställda förslaget. Men det tillkommer en annan omständighet af mycket stor betydelse. Det är, att det nu icke är fråga om att slutgiltigt ordna denna tillsynsmyndighet utan rent af att tillfälligt ordna densamma. Det är, som herrarne veta, fråga om omläggning af departementen med ty åtföljande omläggning af den högsta sociala myndigheten i landet. I afvaktan härpå bör man icke verkställa några rubbningar i nu bestående förhållanden, och på den grund är det lämpligt, att man lägger denna tillsynsmyndighet under det ämbetsverk, som i närvarande stund har att handlägga därmed likartade göromål. Sakkunnige ha också föreslagit, att tillsvidare och för de närmaste åren saken bör läggas till kommerskollegium, dit ett flertal liknande uppgifter äro förlagda, där arbetarfrågor och en del öfriga viktiga sociala frågor handläggas, där registrering af sjukkasorna verkställas, där deras stadgar och förvaltningsredogörelser samlas och granskas samt den årliga redogörelsen för sjukkassornas verksamhet utarbetas, och där följaktligen inom statsförvaltningen den största och mångsidigaste förtrogenheten med de sociala frågorna och enkannerligen sjukkassornas verksamhet är till finnandes. Då fråga är endast om att provisoriskt ordna saken, så förefaller det mig alldeles gifvet, att man icke utan de mest tvingande skäl bör göra någon rubbning i förhållandena, och med anledning däraf förefaller det mig vara gifvet, att dessa ärenden böra läggas provisoriskt till kommerskollegium, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Söderberg* i Hobborn, *Thylander*, *For-
nander* och friherre *Lagerfelt*.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman! Jag vet icke, om jag misstog mig eller den senaste ärade talaren kanske gjorde ett litet misstag. Jag fattade emellertid hans yttrande så, som om han utvecklade, hvarför man icke borde lägga den här tillsynsmyndigheten till *riksförsäkringsanstalten*, men, såvidt jag förstod herr Tengdahl, så var det till *försäkringsinspektionen* denne ville lägga densamma. Han hade sålunda ett annat yrkande.

Det är nog ur många synpunkter icke lämpligt att lägga den ifrågavarande tillsynsmyndigheten till försäkringsinspektionen. Som hufvudskäl har anförts, att detta är en institution, som helt underhålles af medel, hvilka erläggas af enskilda försäkringsanstalter. Nu säger herr Tengdahl, att det icke är någon trollkonst att ställa det så, att denna institution får sina inkomster från två håll, ur två fonder. Det är nog möjligt att, om det gällde ett slutgiltigt ordnande af denna sak, man skulle kunna hitta på någon sådan lösning af frågan, men jag undrar, om det är lämpligt, när det gäller ett provisorium. Nog böra vi komma ihåg detta, när man hör ett sådant yttrande af herr Tengdahl som att försäkringsinspektionen bör bli så

att säga kärnan till den blifvande försäkringsmyndigheten, som vi här i landet skola ha, när vi få den sociala försäkringen fullt ordnad. Jag tror icke alls, att den skall vara det. Ännu säkrare är jag på önskvärdheten af att vi för närvarande icke intaga någon ståndpunkt alls till den frågan, hvilken myndighet det skall vara. Det är just därför, att man icke alls bör bestämma, hvar den skall läggas framdeles, och hur den myndigheten skall vara organiserad, som hvarken riksförsäkringsanstalten eller försäkringsinspektionen i detta fall bör utväljas. Utan tvifvel är det mest praktiskt, att man, såsom jag ytterligare utvecklat i den kungl. propositionen, låter detta arbete komma till kommerskollegium, där arbetskrafter redan finnas för ändamålet, och då det här gäller ett provisorium, torde det icke vara lämpligt att bestämma sig för en så viktig sak som att utbryta en del af den arbetsstatistiska afdelningen och lägga den under försäkringsinspektionen. Här har varit en stark strid rörande frågan, hvart detta arbete skulle förläggas och de olika ämbetsverken ha i ädel täflan slagits om denna sak. För min del och för att slippa strid skulle jag helst sett, att denna försäkring ställts fristående. Men jag var öfvertygad om, att Riksdagen i så fall skulle sagt: hvarför inrätta ett nytt ämbetsverk? Det går ju lättast att lägga detta arbete under kommerskollegium, där de personer finnas, som hittills tagit hand om denna sak, och som af sjukkassee folket ansetts som den centrala myndighet, som de vant sig att gå till, och där man har den största kännedomen om dessa förhållanden. Att, som sagdt, låta denna statistiska afdelning flytta till försäkringsinspektionen kan jag aldrig tänka mig att kammaren skulle vilja vara med om.

Ang. tillsynsmyndighet öfver sjukkasseeväsendet m. m.
(Forts.)

Herr Fürst: Herr talman! Vid bedömandet af frågan, hvilken tillsynsmyndighet bör öfvervaka sjukkasseeverksamheten, synes mig att man bör utgå från, huru denna sjukkasseeverksamhet ordnas, om den ordnas som frivillig eller obligatorisk sjukkassee försäkring. Hade det varit fråga om inrättandet af en obligatorisk sjukkassee försäkring, så synes det mig, att, på grund af det nära sammanhanget emellan den obligatoriska olycksfallsförsäkringen och en dylik obligatorisk sjukkassee försäkring, dessa båda saker borde ställas i intimaste samband med riksförsäkringsanstalten. I Kungl. Maj:ts nådiga proposition står det: »Visserligen är ju, såsom ock de sakkunniga framhållit, den möjligheten icke utesluten, att sådana förändringar vid den ifrågasatta revisionen af olycksfallsersättningslagen befinnas böra företagas beträffande anstalten» (Riksförsäkringsanstalten), »att spörsmålet om sjukkasseeinspektionens förläggande till anstalten framdeles kan komma att framstå i en väsentligen annan dager än för närvarande, liksom då äfven spörsmålet om dess organiserande till centralmyndighet för socialförsäkringen i allmänhet.» Sedan framhålls af herr statsrådet den riktning, i hvilken en utveckling af olycksfallsförsäkringen bör gå, ett uttalande som åtminstone jag för min del icke fullt kan vara med om. Men det är ju tydligt, att

Ang. tillsynsmyndighet öfver sjukkasseeväsendet m. m.
(Forts.)

här framhålles den principen, att bestämmandet af tillsynsmyndighet bör göras beroende af sjukkasseeverksamhetens väsen. Då tyvärr den votering, som i dag på förmiddagen anställdes om skrivelseförslaget, utföll som den gjorde, hyser jag icke stor förhoppning om ett snart genomförande af en verklig socialförsäkring här i landet. Som saken för närvarande ligger har jag därför, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag skall gent emot hvad herr statsrådet yttrade be att få säga, att det icke är nödvändigt att flytta hela den arbetsstatistiska afdelningen till försäkringsinspektionen. Detta har icke föresväfvat mig. Den arbetsstatistiska afdelningen har så mycket annat att göra. Den har, om jag icke misstager mig, en smula tillsyn öfver arbetsförmedlingen, den har sina Meddelanden att redigera och har utgifvit stora luntor om storstrejken och kollektivaftalen. Nog har den att göra. Men det var icke min mening att den i sin helhet skulle flyttas under försäkringsinspektionen, utan frågan gällde endast sjukkasorna och deras statistik.

Hvad beträffar konkurrensen med privata företag, så är detta en anmärkning, som träffar icke försäkringsinspektionen, utan möjligen riksförsäkringsanstalten. Försäkringsinspektionen drifver icke någon rörelse, som skulle kunna komma i kontakt med sjukkasseeverksamheten.

Jag vill framhålla, att mitt hufvudskäl för att tillsynen öfver denna verksamhet skulle lämnas åt försäkringsinspektionen är, att man inom denna institution sedan tio eller tjugoo år tillbaka — jag minns icke huru länge det är — har en samlad erfarenhet om hvad som här är hufvudsaken, nämligen kontrollen öfver att hvar man får sin rätt, att kontrollen blir riktig beträffande rätta proportionen emellan premier och prestationer. I sådant hänseende har denna institution den största erfarenheten, och det har därför synts mig lämpligt, att den toge hand om detta, äfven om man måste vara på det klara med, att man på sjukkasorna icke får anlägga samma stränga måttstock som på lifvförsäkringsverksamheten, hvilken måttstock förresten inte är för sträng.

Hvad beträffar uttalandet, att man icke redan nu borde fatta någon ståndpunkt i fråga om en blifvande centralpunkt för all försäkring, är det möjligt, att detta uttalande är riktigt. Men jag tillåter mig uttrycka den uppfattningen, att det knappast kan vara nödvändigt att i vårt land med endast $5\frac{1}{2}$ millioner invånare skaffa sig två försäkringsinspektioner, en för den privata och en för den obligatoriska försäkringen. Nog äro vi gentila, då det gäller att inrätta nya ämbetsverk och skapa nya fina titlar, men icke tycker jag, att det behöfs två ämbetsverk för denna sak. Jag anser, att vi böra undvika att skapa ett nytt ämbetsverk, hvilket vi eljest i dag skulle komma att göra. Jag vill utvidga verksamheten hos ett redan befintligt ämbetsverk med den nödiga erfarenheten, icke skapa ett

nytt verk, där Kungl. Maj:t är oförhindrad att sätta exempelvis en fysiker eller botanist eller hvad det kan blifva till chef i stället för en matematiskt-statistisk bildad person.

Ang. tillsynsmyndighet öfver sjukkasseeväsendet m. m.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de därunder framkomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels bifall till utskottets hemställan med den af herr Tengdahl uti hans reservation föreslagna ändringen; och fattade kammarens beslut i enlighet med den förstnämnda propositionens innehåll.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget lagutskottets memorial nr 51, i anledning af dels återremiss af vissa delar af utskottets utlåtande nr 44 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag och till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895 jämte i anledning däraf väckta motioner, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut i ämnet.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.

Punkten 1:0), innefattande förslag till sammanjämkning af den skiljaktighet, som förefunnes mellan kamrarnes beslut angående förslaget till lag om aktiebolag.

Sedan utskottets förslag föredragits, yttrade

Herr Widén: Herr talman! Som herrarne finna af memorialet, har till detsamma fogats en reservation, afgifven af samtliga ledamöter i lagutskottet från Första kammaren. Här af framgår, att sammanjämkningsförslaget, sådant det nu föreligger, innehåller ett uttryck allenast af andrakammarledamöternas inom lagutskottet mening. Föga utsikt torde alltså finnas för att Första kammaren skall taga detta sammanjämkningsförslag. Det har också uttalats under förmiddagsdebatten i Första kammaren, särskildt af herr Afzelius, att Första kammaren icke skulle kunna taga det föreliggande sammanjämkningsförslaget.

För att klargöra, hur det förhåller sig med sammanjämkningen måste jag be att få lämna några upplysningar rörande sakens behandling i utskottet. Den votering, som bestämde sammanjämkningen rörde sig om §§ 56 och 73 i det af lagutskottet framlagda lagförslaget. I § 56 ville Andra kammaren ha med ett moment 8, som också är med i det nu föreliggande sammanjämkningsförslaget, och i § 73 yrkade Andra kammarens ledamöter på att få in talet $\frac{1}{5}$ i stället för $\frac{1}{3}$, som Första kammarens ledamöter ville hafva det till — paragrafen handlar, som bekant, om att Konungens befallningshafvande på minoritetens begäran äger tillsätta en extra revisor. Det var sålunda detta, som stod oss emellan, och vid voteringen blef Andra kammaren segrare. Det är sålunda dess förslag, som i den delen här föreligger. I öfriga delar voro vi då mera ense, så

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktieföretag m. m.
(Forts.)

att de icke voro föremål för voteringen. Emellertid, sedan voteringen hade skett, väcktes från förstakammarsidan inom utskottet förslag, att man skulle försöka sammanjämkning på en ny bog för att gå hvarandra till mötes; och det blef under det fortsatta resonerandet härom slutligen ifrågasatt, att man skulle sammanjämka på det sättet, att Andra kammaren skulle få behålla § 73, sådan den utfallit genom voteringen, men lämna mom. 8 i § 56 samt i dess ställe få § 24, som handlar om stiftarens ansvarighet, affattad på det sätt, som Andra kammarens ledamöter i ett framlagdt alternativ begärt. Denna paragraf skulle i så fall komma att lyda — jag vill läsa upp den för att få det till protokollet, ehuru jag ju icke kan begära, att herrarne nu skola kunna fullt uppfatta innebörden häraf:

»Har hvad bolaget i annat än penningar enligt bestämmelse i stiftelseurkunden öfvertagit blifvit uppskattadt till oskäligt högt värde, eller oskäligen förmån enligt stiftelseurkunden blifvit tillerkänd stiftare eller annan, och hafva stiftarne om den egendom eller förmån i de för konstituerande stämman jämlikt 14 § framlagda handlingar lämnat oriktig uppgift, vare de pliktige att ersätta bolaget skadan, en för alla och alla för en.

Uppgörelse mellan bolaget och stiftare rörande den senare i sådan egenskap åliggande skadeståndsskyldighet är ej för bolaget bindande.»

Det ifrågasattes sålunda, jag upprepar det, att man skulle gå till en ny sammanjämkning på det sätt, att Andra kammaren skulle få § 73, som handlar om att Konungens befallningshafvande på en minoritets begäran äger att tillsätta en extra revisor, enligt sitt förslag, men däremot lämna 8 mom. i § 56, som handlar om upptagande i balansräkningen af aktier i dotterbolag och bifogande därvid af balansräkning för dessa bolag; i stället skulle § 24 antagas på sätt, som jag nyss uppläste. Då emellertid för antagandet af ett sådant förslag uppenbarligen fordrades enhällighet bland alla utskottsledamöterna, och sådan icke kunde åstadkommas, förföll naturligtvis detta förslag. Nu är det emellertid så, att Första kammaren har, som herrarne ha sig bekant, beslutat återremiss; och enligt de ytt-randen, som beledsagade detta beslut, skedde detta *i syfte att få till stånd en sammanjämkning på det sätt, som jag nyss antydt.* För min del är jag af den meningen, att en sådan sammanjämkning, där sålunda kamrarna gå hvarandra till mötes, skulle vara för Andra kammaren acceptabel. Jag anser till och med, att Andra kammaren i förhållande till det sammanjämkningsförslag, som man eljest tänkt sig att kunna gå in på, skulle få mera än Första kammaren, i det den skulle få § 24, som handlar om stiftares ansvarighet, affattad enligt den mening, som var uttalad från andrakammarledamöternas sida. Därest nämligen en *verkligen sammanjämkning* af meningarna kommit till stånd, hade man nog fått nöja sig med att få § 73 och afstå utan vidare § 56 mom. 8.

Nu kan det råda olika meningar och uppfattningar om dessa paragrafers värde och betydelse. För min del är jag emellertid af den meningen, att § 24 med den lydelse, jag här uppläst och som kommer att inflyta i protokollet, är af stor betydelse — denna paragraf handlar, som jag nämnde, om stiftares ansvarighet för uppgifter, som de lämna vid ett bolags bildande och uppväger enligt min mening till fullo § 56 mom. 8. Jag skulle för min del ingalunda vilja ha återremiss utan vidare, då saken skulle kunna tagas upp igen i sin helhet, men en återremiss i ofvan angifvet syfte, så att, därest syftet icke skulle nås, kammaren är i sin goda rätt att säga nej till en sammanjämkning af annat innehåll. Jag anser nu, att därest återremissyrkande här skulle bifallas, *är det alldeles klart, till hvilket resultat man bör komma: att detta blir det af mig angifna.* Efter hvad jag vet, var detta alldeles uppenbart meningen med återremissen i Första kammaren. Därmed är visserligen ingendera kammaren *bunden* att sedermera taga detta, men det är all sannolikhet för, att, därest återremiss skulle bifallas och sammanjämkningen blir sådan jag har sagt, detta också blir kamrarnas beslut.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Min ståndpunkt i denna fråga betingas väsentligen däraf, att jag är synnerligen angelägen om, att vi denna riksdag skola komma till ett positivt resultat i fråga om denna lag. Det är ju gifvet, att jag icke kan gå i borgen för vare sig att Första kammaren *tager* det sammanjämningsförslag, som jag nu ställt i utsikt, eller för att Första kammaren *icke tar* det sammanjämningsförslag, som föreligger. Det kan jag naturligtvis icke göra, men min *personliga* uppfattning — längre kan jag ju ej komma — är den, att detta är den enda möjligheten att vid detta års riksdag komma till ett positivt resultat i afseende å aktiebolagslagen. Och som en återremiss härvid är nödvändig för att ånyo få saken inför lagutskottet, är jag för min del lifligt intresserad af att få en sådan återremiss,

Redan vid den principdebatt rörande detta förslag, som vi hade med anledning däraf, att tvenne reservanter inom Andra kammarens afdelning af lagutskottet hade yrkat, att lagen måtte afslås i år, hade jag tillfälle framhålla, att detta lagförslag innehåller flera beaktansvärda fördelar i förhållande till gällande lag, och att det vore mycket illa, om det nu skulle falla. Jag vill ej här upprepa hvad jag då sade, men jag kan icke underlåta att ännu en gång påminna om, att det här förslaget har framför den gällande lagen förmånen af en redigare uppställning; stadgandena äro i allmänhet mera preciserade och mera afpassade efter de praktiska behofven. Det erkändes äfven af dem, som då yrkade afslag å lagförslaget, och för resten tror jag det vara obestriddt från alla håll. Nu är det gifvet, att i ett så stort lagförslag som detta ingen kan få sin mening fram alldeles fullständigt, utan det måste bli jämkningar än åt det ena hållet, än åt det andra. Men särskildt för dem, som vilja beakta minoriteternas rätt — och det torde väl vara den synpunkten, som

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

inom Andra kammaren företrädesvis gör sig gällande — tror jag, att detta lagförslag innehåller så beaktansvärda fördelar, att det för dem vore synnerligen godt att få det antaget. Jag vill fästa uppmärksamheten på att genom antagandet af vissa paragrafer, som beröra minoriteternas rätt och som ingå i sammanjämningsförslaget, §§ 73, 76, 86 och 96, har i alla fall mycket blifvit i detta afseende åtgjort. Visserligen är hvad angår minoritetens storlek siffran $\frac{1}{10}$ i paragraferna 73, 86 och 96 ändrad till $\frac{1}{5}$, men jag tror, att det ändock är en stor förmån, som genom dessa stadganden gifves en minoritet. Förmånen ligger kanske icke så mycket direkt däri, att en tiondel eller en femtedel, hvad det nu är, kommer att kunna göra sin talan gällande, utan i den omständigheten, att vederbörande majoritet har att *befara*, att någonting sådant *kan* göras. Denna indirekta inverkan, paragraferna böra ha, innebär kanske den största nyttan; jag tror med ett ord, att äfven med de ändringar, som sammanjämningsförslaget härutinnan innehåller, beaktansvärda förbättringar bjudas i förhållande till hvad nu gäller.

För min del vill jag äfven tillägga, att det skulle vara synnerligen beklagligt, om det stora arbete skulle vara förloradt, som verkligen nedlagts på att åstadkomma en god lag, förloradt åtminstone hvad Riksdagens arbete beträffar. Om lagen kommer igen få vi göra om detta arbete en gång till för att kanske icke komma till annat resultat än det, vi nu kunnat komma till. Det vore så mycken bortkastad tid, så mycket bortkastadt arbete, samvetsgrant arbete. Låt om oss därför försöka komma till något resultat redan i år! Och som det för närvarande är möjligt, efter mitt förmenande endast genom återremiss, skall jag be att få yrka, att Andra kammaren måtte återremittera ärendet till lagutskottet *i det syfte jag i mitt anförande uttalat*.

Häruti instämde herrar *Vennersten, Berggren, Canell, Zetterstrand, Almqvist, Vahlquist* och *Andersson* i Skifarp.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag vill ingalunda upptaga tiden med att ingå i bedömande af de olika sidor från hvilka denna sak kan ses, nämligen huruvida det är Första kammarens mening eller Andra kammarens mening, som fått det mesta uttrycket i det sammanjämningsförslag, som här föreligger. Jag vill endast fästa mig vid det som måste vara den egentliga reella innebörden af den fråga, som nu föreligger.

Vi stå nu här inför det förhållandet, att vi ifrån lagutskottet fått emottaga ett af ledamöterna från denna kammare enhälligt antaget sammanjämningsförslag. Uti en punkt hafva däremot Första kammarens ledamöter skilt sig ifrån Andra kammarens och anmält sin reservation. Första kammaren har i dag på förmiddagen återremitterat ärendet, och nu är frågan, hur Andra kammaren skall ställa sig i denna sak. Vid återremissen i Första kammaren uttala-

des, att man hyste den bestämda förhoppningen att genom en sådan återremiss kunna vinna ett med förstakammaråsikterna mera öfverensstämmande resultat, än det, som nu föreligger. Visserligen har den senaste ärade talaren framhållit, att man möjligtvis skulle kunna vinna, hvad som äfven för Andra kammaren skulle vara fördelaktigt.

Hur dessa diametralt motsatta uttalanden skola kunna sammanjämkas i våra begrepp, är kinkigt att förstå. Jag tror, att det är en betänklig väg, man slagit in på, att på detta sätt ytterligare försöka sammanjämka en sak, som redan varit föremål för utskottets sammanjämkning. Vi veta mer än väl och hafva under riksdagen haft bevis på, att Första kammaren, isynnerhet då det gäller frågor, om hvilka gemensam votering kan ifrågakomma, ställt sig motsträfvig mot alla sammanjämkningsförslag, och vi kunna äfven känna den vissa öfvertygelsen — därpå hafva vi af erfarenheten många bevis — att, om en sammanjämkning är sådan, att den mera öfverensstämmer med hvad Första kammaren önskar, än med hvad Andra kammaren önskar, en återremiss från Andra kammarens sida icke torde tjäna något till.

Här har af den siste ärade talaren framhållits, att den lag, som nu föreligger, är af den betydelse, att Andra kammaren måste göra den uppoffringen att vara med om en sammanjämkning för att komma till något definitivt resultat. Jag är icke förvissad om, att en sådan uppoffring från denna kammare behöfves, ty är lagen af så stor betydelse, och är å andra sidan den fråga, som det här gäller, af så ringa betydelse, som det uppgifvits, finnes väl intet tvifvel om, att Första kammaren, när det från lagutskottets sida kommer en anmaning till denna kammare att fatta beslut, kommer att antaga sammanjämkningsförslaget i den form, hvori det nu föreligger. Jag tror för öfrigt, att det vore en högst betänklig åtgärd af denna kammare att, så att säga, böja sig för en order från Första kammaren, utan vi måste här visa, att, när i en fråga, ovanligt nog i våra tider, denna kammares ledamöter stå *eniga* om ett förslag, vi respektera denna våra representanters inom utskottet åsikt. Jag tror, att det skulle vara ytterst betänkligt för denna kammares prestige för framtiden att nu jäfva denna deras ställning. Det yttrades häromdagen i Riksdagen, vid behandling af en annan fråga, att regeringen gjort sin plikt, då den framlagt ett förslag, och att svaret sedan hvilade på Riksdagen. Jag kan använda detta uttryck här och säga, att lagutskottet har gjort sin plikt genom att framkomma med sammanjämkningsförslaget, denna kammare gör sin plikt, om den antager detta från kammarens representanter enhälligt framlagda förslag, och ansvaret hvilat då på Första kammaren. Är lagen af betydelse för landet, och antages den icke, i trots af den lilla skiljaktighet, som nu förefinnes, hafva vi gjort, hvad vi kunnat, och Första kammaren får bära ansvaret för att lagen i år icke blir antagen. Jag tror, att Andra kammaren måste häfda den ställning,

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremittade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m. (Forts.)

som den måste intaga inom representationen, och ej så vid första tillfälle låta böja sig af ett maktord från andra sidan om trappan. Ja, mina herrar, jag anser, att en återremiss i detta ögonblick vore just för denna kammares ställning en högst betänkelig åtgärd, och då vi alla — såsom jag förut sagt — måste hysa det största förtroende till våra representanter i utskottet, öfvertygade om, att de hafva gjort sitt bästa, är jag förvissad om, att vi icke skola desavouera dem, utan, äfven om det förslag, som här föreligger, kanske icke är det bästa i alla stycken, dock antaga detsamma och det är därför, herr talman, som jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Schotte*, *Jansson* i Edsbäcken, *Neiglick*, *Olausson*, *Bromée* i Billsta, *Olofsson*, *Kvarnzelius*, *Wilson*, *Jonsson* i Gumboda, *Lindgren* i Skog, *Kobb*, *Branting*, *Berg* i Stockholm, *Blomberg*, *Lindqvist*, *Lindberg*, *Kjellberg*, *Fürst*, *Aberg*, *Tengdahl*, *Edén*, *Hasselquist*, *Stärner*, *Forssling*, *Cervin*, *Ekman* i Mo gård, greve *Hamilton*, *Pålsson*, *Jönsson* i Refvinge, *Kristensson*, *Lindblad*, *Ahlfvengren*, *Lundgren* i Varberg, *Åkerman*, *Berg* i Munkfors, *Forssell* och *Söderberg* i Stockholm.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet *Petersson*: Herr talman, mina herrar! Jag tillåter mig här att inför kammaren uttala, att jag tror, att det skulle vara lyckligt, om kammaren ville biträda det yrkande, som framställts af herr *Widén*, och jag gör det särskildt därför, att den sammanjämkning, om hvilken herr *Widén* talat, otvifvelaktigt skulle röja bort en af de bestämmelser, som, såvidt jag förstår, just denna kammare borde reagera ganska starkt emot. Det är nämligen den 24 §. Så som den är formulerad i det nu föreliggande sammanjämkningsförslaget, lämnar den, mina herrar, fältet öppet för snart sagdt hvilka grunderspekulationer som helst vid bolags bildande. Det är nämligen, som den är formulerad, så, att stiftarne icke blifva ansvariga för något annat än faktiskt felaktiga uppgifter. Så snart de akta sig för att lämna faktiskt felaktiga uppgifter, är deras ansvarighet för de värdeförhållanden, som läggas till grund vid bolags bildande, ingen. Jag skall taga ett enda litet exempel för att klargöra, hvart denna 24 §, sådan den i sammanjämkningsförslaget lyder, kan föra. Om några intressenter bilda ett aktiebolag med ett aktiekapital af, låt mig säga, 1,000,000 kronor och sätta in däri en affär, ett patent, en verkstad eller något dylikt, som i realiteten är värdt 100,000 kronor, d. v. s. en tiondel af aktiekapitalet, finnes intet, som hindrar dem att få bolaget registrerad och få i registret antecknad, att aktiekapitalet är till fullo inbetaladt. Det finnes intet hinder att sedermera upptaga denna insatta egendom till värde af 1,000,000 kronor i balansräkningen, så framt egendomen är afsedd till stadigvarande bruk för bolaget och således

kunna vi få se ett bolag, som enligt registret figurerar med fullt inbetaldt aktiekapital af 1,000,000 kronor, bakom hvilken summa ligger ett värde af 100,000 kronor. Och hvad som sedan kan göras, då aktierna släppas ut bland allmänheten, hvad en skicklig affärsman därmed kan åstadkomma, det lämnar jag till herrarnes bedömande. Kungl. Maj:ts förslag innehöll mot ett dylikt förfarande ett mycket kraftigt korrektiv, hvilket Första kammaren betydligt reagerade mot och motsatte sig. Nu har herr Widén redan angifvit, hur denna paragraf skulle blifva formulerad i en blifvande ny sammanjämkning, och paragrafen enligt denna lydelse torde vara fullt tillräcklig för att trygga mot sådana eventualiteter, som jag nyss talat om. Jag tror därför, att det skulle vara synnerligen lyckligt, om kammaren ville lyssna till herr Widéns hemställan i detta afseende.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Det vore mycket beklagligt — jag kan icke underlåta att uttala det — om detta stora lagförslag — ty det är verkligen ett stort förslag, många års arbete ligger bakom detsamma — om det nu skulle stjälpas på en sådan liten tufva, som nu ligger i dess väg, då det egentligen icke är fråga om något annat än en ny återförvisning för att få saken bringad i hamn. Detta vore så mycket olyckligt, som vi hafva föreliggande utarbetade nya banklagar, hvilka äro väsentligen byggda på samma grunder, som i detta aktiebolagslagförslag äro fastslagna. Dessa banklagar hafva genomgått granskning i lagrådet och skulle vara färdiga att framläggas för nästa Riksdag. Det finnes ju en möjlighet — jag vet ju icke bestämdt — att bolagslagarnas fall vid denna riksdag kommer att föranleda ett längre uppskof med deras vidare behandling, och då drager deras fall med sig ett uppskof i lagstiftningen äfven på nämnda område.

Herr Lindhagen: Jag skall för det första be att äfven jag få instämma med den föregående talaren i de allmänna synpunkter, som han lade på ämnet. Jag begärde ordet egentligen för att närmare beröra frågans detaljer och genmäla något mot herr Widén. Jag vill emellertid förutskicka den anmärkningen att, då verkligen undantagsvis nu en gång inträffat, att från Andra kammarens sida inom lagutskottet vunnits majoritet för ett förslag, det är underligt — jag skulle nästan vilja säga bittert — att vi skola upphäfva denna lilla chance och återförvisa ärendet, för att saken sedan skall återkomma, stämplad af majoritetens mening och det formella ansvaret sedan blifva öfverflyttadt på Andra kammaren, i stället för att det nu hvilat på Första kammaren.

Det är mycket ovanligt, att ett ärende behandlas på detta sätt, och det måste finnas stora och särskildt grundade skäl för ett sådant handlingssätt. Jag vill nu för min del säga, att jag visserligen en gång i kammaren på uppgifna grunder yrkat afslag på det kungliga förslaget, därför att jag ansåg, att det behöfde kompletteras i vissa afseenden, men jag har icke alls i utskottet räknat med detta, utan arbetat för en sammanjämkning, men en rättvis sammanjämkn-

Ang. återremitt-
terade delar af
förslag till lag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

ning. Det sammanjämningsförslag, som nu föreligger, är enligt mitt förmenande en så rättvis sammanjämkning, som man kan få i här förevarande fall, och jag beklagar ur denna synpunkt nu för min del, om detta förslag skulle falla. Jag skulle visserligen helst hafva sett ett annat förslag, men, som frågan nu ligger, måste man ju medgifva, att förslaget medför vissa fördelar, och därför tycker jag, att Första kammaren nu bör antaga detta sammanjämningsförslag. Det vore äfven riktigare, att ministären till Första kammaren förlade tyngdpunkten af sitt försvar och sitt försök att få ett positivt resultat, ty det är just Första kammaren, som i väsentliga delar desavouerat regeringens förslag, och det är skäl att regeringen försöker få dem därinne att komma på bättre tankar. Detta ligger så mycket närmare till hands, som Första kammaren i det väsentliga är grundvalen för regeringens nuvarande ställning i landet.

Nu är det emellertid så, att lagutskottets ordförande uttryckte sig riktigt, då han i Första kammaren sade, att det här egentligen synes icke vara fråga om något sammanjämningsförslag, utan fråga om olika åsikter. Det är nämligen från Första kammarens sida en fråga om olika åsikter, de vilja icke antaga ett sammanjämningsförslag, som endast afser en rättvis delning, utan de bestämma helt enkelt, hvad de vilja ha, och öfverlämna sedan det mer likgiltiga till Andra kammaren. Efter som saken nu antagit en så egendomlig karaktär, måste jag lämna en upplysning om, hur det gick till, då sammanjämningsförslaget framlades. Från lagutskottets ordförande föreslogs en sammanjämkning, i hvilken Första kammaren vunnit i hufvudsakliga punkter, Andra kammaren åter endast i småsakerna. Det gick emellertid icke att komma till ett resultat på denna grund, och därför kom man så småningom öfver på den bogen att först sammanjämka i de brännande frågorna, i de frågor, som enligt kamrarnas uppfattning voro de största, och att sedan jämka i de mindre frågorna.

I de större frågorna gällde då först tillägget till 55 §, om att minst halfva vinsten skall utdelas. Denna paragraf hade Andra kammaren antagit. Vidare gällde det § 56, mom. 8, hvarom nu särskildt är taladt. Äfven detta moment hade Andra kammaren antagit men Första kammaren förkastat. Vidare var det fråga om förslaget af Andra kammaren rörande bestämmelser, som skydda minoriteternas rätt, att nämligen en tiondedel af aktiekapitalet skulle äga att få utse en revisor, vidare att en tiondedel skulle kunna vägra decharge, och slutligen att en tiondedel skulle få göra anmärkning mot arvodena. Därtill kom kamrarnas olika beslut i fråga om rätt för aktieägare att få utrönt, om personer obehörigen utöfvade rösträtt, den s. k. bulvanparagrafen. Dessa voro de hufvudsakliga punkter, om hvilka diskussionen rörde sig, och i dessa punkter hade väsentligen föreslagits, att Första kammaren skulle vinna allt utom så till vida, att förenämnda tiondedel var ifrågasatt att nedsättas till en tredjedel och ett litet medgifvande gjorts i bulvanparagrafen.

Men detta var ju så godt som ingenting; man kan säga, att med det förslaget skulle Första kammaren dock vunnit nästan alltihop.

När man så fortgick med sammanjämkningen, med ny utgångspunkt, förklarades från Första kammarens sida, att man kunde gå med på de punkter, som afsågo dechargen och arfvodena, på så sätt att Första kammaren skulle ta en femtedel; — med »bulvanparagrafen» blef det så, att de olika meningarna här delades midt itu på så sätt, att Andra kammaren fått mer än Första kammaren, hvarför den var alldeles ur räkningen. I fråga om revisorn förklarades ifrån förstakammarsidan, att man på inga villkor någonsin skulle gå med längre än till en tredjedel. Vidare ville de absolut icke gå med på 56 paragrafens 8 mom. och icke heller på 55 § enligt Andra kammarens beslut.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

På den grund kunde ingen enig sammanjämkning äga rum i hufvudfrågorna, utan erbjöds då ifrån andrakammarsidan, att mom. 8 i 56 § skulle Andra kammaren få, och 55 § skulle Första kammaren få eller tvärt om, och så skulle vi ta en femtedel öfver hela linjen i fråga om minoriteterna, där det kungliga förslaget upptog en tiondedel. Det gick icke. Första kammaren höll fortfarande på sin ståndpunkt och ville icke gå med längre än till en tredjedel för revisorn, och de ville icke vara med om att ta hvarken §§ 55 eller 56. Då blef det omröstning, och genom en slump vann på den förseglade sedeln Andra kammaren vid sammanjämkningen. Detta innebar påtagligen en stor öfverraskning för förstakammarsidan, ty där är man icke van att förlora i lagutskottet. Då nu genom denna slump äfven det formella ansvaret för lagens fall hade lagts på den sidan, uppträdde man omedelbart efteråt ifrån det hållet och föreslog, att vi skulle vara med om att rifva upp beslutet, så skulle de vara med om en femtedel i fråga om revisorn, detta, som de kort förut aldrig i lifvet skulle gå med på. Men nu tyckte vi det var för sent att ta upp den saken strax före det definitiva beslutet, helst för öfrigt intet vidare medgifvande erbjöds.

Påföljande dag eller möjligen ännu en dag senare utfärdades emellertid ifrån förstakammarsidan kallelse till sammanträde med lagutskottet. Först hade man velat få det därhän, att sammanträdet skulle utlysas af andrakammarrepresentanten vice ordföranden herr Widén, därför att det skulle se ut, som om det vore andrakammarrepresentanterna i utskottet, som ville ha sammanträdet till stånd, men då detta vägrades, utlystes sammanträdet af ordföranden själf. Då det var ett definitivt beslut, som förelåg, erfordrades enhälligt upprifvande af utskottets beslut för att det skulle gå i lös. Då voro de från förstakammarsidan med på en femtedel äfven i fråga om revisorn, men alldrig ville de på några villkor gå med på vare sig 55 eller 56 § eller andra utbyten i hufvudfrågorna.

Nu vill jag säga gent emot herr Widén, att det numera icke alls kan vara fråga om en köpslagan beträffande revisorn på en femtedel eller en tredjedel, ty ifrån Andra kammaren var dess beslut i

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
 (Forts.) denna del en hufvudpunkt, som förelåg vid sammanjämknings-
 terade delar af Då kan man icke säga, att, därest man återförvisar saken, detta bara
 förslag till lag skulle innebära, att Andra kammaren kunde af Första kammaren få
 om aktiebolag fördelen af en femtedel i fråga om revisorn, ty återförvisningen vore
 m. m. då ett upprifvande af andrakammarsidans eget beslut, ett återtag
 (Forts.) från detsamma.

Nu har man emellertid vidare sagt, att det här egentligen gäller 56 §, mom 8. Nej visst icke bara detta, ty vid sista sammanträdet, då det var fråga om upprifning af sammanjämknings, föreslog åtminstone jag, att Första kammaren skulle efter sitt sinne få 55 §, om den så ville, eller 56 § utan mom 8 eller en tiondedel öfver hela linjen för minoriteterna, eller åtminstone i fråga om revisorn. Men under inga förhållanden kunde de från förstakammarhåll någon sin vara med på det. Hvad betyder då detta? Jo, att förstakammarrepresentanterna ha den åsikten, att de icke vilja sammanjämka rättvist utan de vilja i alla hufvudpunkter få hela rätten på sin sida.

Nu förhåller det sig på det sättet, att, om man räknar på fingrarna, Andra kammaren till sin fördel fått åtskilligt flera punkter än Första kammaren, men det beror på att det här gäller alla dessa mindre saker, som Första kammaren enligt första förslaget ville ge Andra kammaren. Erbjudande gjordes vid själfva sammanjämknings och äfven vid följande sammanjämkningsupprifningsförsök att äfven dela dessa rättvist midt i tu, men det ville icke förstakammarrepresentanterna, utan de ville ge oss väl mycket, och då kunde vi icke neka en sådan frikostighet. Men detta skedde ifrån andrakammarsidan med reservation, att man icke däraf skulle ta sig anledning att låta dessa småsaker uppväga de stora frågorna.

Vid sådant förhållande skulle det åtminstone förr i världen aldrig inträffat, att Andra kammaren i en sådan punkt, när den sökt vara rättvis, och ett sammanjämkningsförslag föreligger, skulle på detta sätt benäget upprifva ett fattadt beslut och helt och hållet rätta sig efter Första kammaren, därför att man ryktesvis där icke vill ta sammanjämkningsförslaget.

Det vet man för resten icke, huru de komma att ställa sig, ty först ville de icke erbjuda mer än en tredjedel i fråga om revisorn, men kort därefter erbjödo de en femtedel, och när det kommer till stycket kommer kanske dock besinningen att råda. Jag tycker, att det är Första kammaren, som skall falla undan och ta detta sammanjämkningsförslag, det är där som regeringen borde nedlägga sin kraft på att få det antaget. Det är på Första kammaren ansvaret hvilar och fortfarande bör hvila, om förslaget faller eller icke.

Herr Palme: Herr talman! Här har talats om, hvar ansvaret ligger för ett eventuellt afslag i denna fråga. Därom vill jag icke döma. Jag vill öfver hufvud taget på denna rent praktiska fråga icke anlägga några som helst partipolitiska synpunkter.

Saken är ju denna: Här har sedan, tror jag, sju år tillbaka

pågått ett intensivt arbete för att få fram en aktiebolagslag, hvilken skulle vara bättre än den aktiebolagslag vi nu ha. Ett förslag härtill föreligger nu. Och detta förslag är, med undantag af en liten fråga, hvilken för mig icke spelar den roll, att jag därpå skulle vilja kullkasta hela lagförslaget, nu af bägge kamrarna antaget.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Vid detta förhållande, herr talman, vill jag förklara, att jag icke kan taga på mitt ansvar att på en sådan liten hake kullkasta hela förslaget.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Bakom det sammanjämningsförslag, som nu föreligger till behandling, stå Andra kammarens ledamöter i lagutskottet eniga, de åtta första-kammarledamöterna i utskottet ha däremot reserverat sig. När ärendet i morse behandlades i Första kammaren, yrkades återremiss på den uppgifna grunden, att sammanjämnningen icke skulle vara rättvis och således icke heller antaglig för Första kammaren. Och det uttalades härvid den förhoppningen, att, därest ärendet återremitterades, en för Första kammaren mera antaglig sammanjämnning skulle kunna åstadkommas. Jag vill genast från början säga, att jag tror, att den förhoppningen icke är ogrundad. Det är icke så lätt att åstadkomma enighet bland alla andrakammarledamöterna i lagutskottet, och därför är det mycket antagligt, att, om ärendet återremitteras, det skall bli möjligt att få majoritet för en sammanjämnning, som bättre tillfredsställer Första kammaren, men som kanske icke tillfredsställer Andra kammaren.

Jag skall nu icke inlåta mig på en granskning utaf sammanjämningsförslaget i alla dess delar för att se till, huruvida det, rent objektivt sedt, är tillfredsställande. Men så mycket vill jag säga, att om kamrarnas olika beslut i denna fråga läggas bredvid hvarandra, så lider det intet tvifvel, att Andra kammarens beslut skall befinnas mycket närmare ansluta sig till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, och därigenom har Andra kammarens beslut en styrka, som Första kammarens saknar. Andra kammarens ståndpunkt är stark icke blott därför att den närmare öfverensstämmer med Kungl. Maj:ts utan också därför, att Kungl. Maj:ts proposition var grundad på aktiebolagskommitténs förslag och lagrådets utlåtande. Andra kammaren hade således mycket godt sällskap, när det fattade sitt beslut.

Beträffande de punkter, i hvilka sammanjämnningen innehåller en kompromiss mellan Första och Andra kammarens ståndpunkter, vill jag särskildt beträffande 76 §, den så kallade bulvanparagrafen, nämna, att redan vid lagförslagets utskottsbehandlig skedde i den punkten en kompromiss mellan Första och Andra kammarens ledamöter. Kungl. Maj:t hade nämligen föreslagit, att på bolagsstämma minst fem aktieägare eller aktieägare, representerande minst $\frac{1}{20}$ af det å stämman företrädda aktiekapitalet, skulle vara berättigade att påkalla förklaring af aktieägare å bolagsstämman att

Ang. återremitt
terade delar af
förslag till lag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

han icke vore »bulvan», d. v. s. att han verkligen vore ägare af den eller de aktier, han ville rösta för, eller, i händelse han uppträdde såsom ombud för annan, att denne vore verklig ägare till aktierna. Detta förklarades inom utskottet ifrån förstakammarhåll vara synnerligen betänkligt, och för att då i någon mån tillmötesgå Första kammarens ståndpunkt i den frågan, så gingo vi ifrån andra-kammarhåll in på att stryka bestämmelsen att fem aktieägare, oafsedt deras aktiers förhållande till hela det å stämman företrädda aktiekapitalet, skulle ha rätt att påkalla en sådan förklaring. Vi gingo in på detta för att åstadkomma ett resultat i denna fråga, som vi ansågo viktig. Men när den paragrafen kom under Första kammarens behandling, så ströks den helt och hållet ur lagen. Sammanjämningsvis föreslogs sedan, att det skulle vara $\frac{1}{10}$ af det å stämman representerade aktiekapitalet, som skulle kunna påkalla sådan förklaring.

Beträffande alla de fyra paragrafer, i hvilka en kompromiss har skett, är det tydligt, att den sammanjämkning, som vi förklarat oss vilja gå in på, innefattar i alla punkter ett betydligt försvagande af det minoritetsskydd, som den kungl. propositionen afsett att åstadkomma, och vi ha således sammanjämningsvis gifvit med oss högst väsentligt gentemot Första kammarens önskningsar.

Om nu kammaren här i enlighet med Första kammarens mening återremitterar ärendet, har det sagts, att sammanjämkningen skall komma att ske på ett visst sätt. Ja, det är möjligt att så kommer att ske, men jag trotsar någon som helst att kunna påstå att så *skall* ske. Första kammaren har icke gifvit sina kommittenter något visst uppdrag, utan deras uppdrag afser endast att åstadkomma en för Första kammaren mera tilltalande sammanjämkning. Om det då skulle inträffa, att majoriteten inom utskottet föreslår en sammanjämkning, som uppfyller det ändamålet, ha de, som skulle bli minoritet inom utskottet, icke den möjligheten att reservationsvis föreslå en annan sammanjämkning, ty någon sådan rättighet finnes icke för minoriteten. När ärendet så kommer tillbaka för kamrarna, står Andra kammaren inför alternativet att antingen antaga denna sammanjämkning, som då ifrån vår synpunkt kan framstå såsom föga tillfredsställande, eller afslå sammanjämkningen. Då är det alldeles tydligt att ansvaret icke endast sakligt utan också formellt skulle komma att hvila på Andra kammaren för att förslaget icke blir antaget. Beträffande detta ansvar vill jag visserligen säga, att i själfva verket vore det kanske icke så farligt, om lagen verkligen fölle i år, ty, såsom herrarne sett, är det uti den kungl. propositionen och äfven i utskottets betänkande föreslaget, att lagen skulle träda i kraft först den 1 januari 1912, och det finnes således möjlighet för att förslaget kan komma tillbaka nästa år och då bli antaget. Men för öfrigt har jag svårt att tro, att detta förslag skall falla i år. Det synes mig vara ganska sannolikt, att om herr justitie-ministern lägger sitt tungt vägande ord i Första kammaren till för-

mån för den sammanjämknings, som här af utskottet är föreslagen, så kommer Första kammaren att ta den sammanjämknings.

Jag har nu icke hört någon saklig invändning framställas mot det förslag, som är framlagdt. Såvida jag kan se, gäller det därför nu endast att se till, att vi hålla oss raka i ryggen gentemot ett maktspråk ifrån medkammarens sida.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petrén: Herr talman, mina herrar! Det är icke utan en viss tvekan jag begärt ordet, därför att jag kommer att yttra mig i en annan riktning än några af de personer här gjort, med hvilka jag i politiskt afseende eljest delar mening.

Då lagutskottets betänkande i denna fråga förra gången förelåg till behandling, instämde jag i ett yttrande af herr Widén, däri han med skärpa häfdade den meningen, att detta lagförslag innebar så många förbättringar och så väsentliga förmåner i förhållande till nu gällande lag, att, äfven om förslaget icke vore tillfredsställande på alla punkter, det dock skulle vara oriktigt att förkasta detsamma. Särskildt hade jag då och har ännu i dag den uppfattningen, att de farhågar voro öfverdrifna, som under debatten från flera håll gjordes gällande, att det med hänsyn till småbolagen och småfolkets intressen icke skulle vara tillrådligt att antaga lagförslaget.

Likasåväl som jag härom kvällen, när det gällde föreningslagarna, utan tvekan ställde mig i deras led, som då af hänsyn till småfolkets förmodade svårighet att handskas med dessa lagar förkastade det då föreliggande förslaget, i syfte att få det uppdeladt i två lagar, en för ideella och en för ekonomiska föreningar, så att småfolket därigenom lättare skulle kunna handskas med respektive bestämmelser för de olika slagen af föreningar, så ansluter jag mig nu utan tvekan till den uppfattningen, att det nu föreliggande lagförslaget angående aktiebolag i stort sedt är värdt att antagas. Det är ju så, att på detta område är det alldeles omöjligt att åstadkomma fullständig enighet; det råder nämligen i detta fall alltför stridiga intressen, för att något sådant skulle vara möjligt.

Nu är det ju alldeles tydligt, att, när jag har en dylik uppfattning, det skall vara med ett visst vemod, som jag ser detta lagförslag, hvilket är frukten af ett mångårigt förtjänstfullt arbete, nu ligga i denna situation med utsikt att falla så nära sin lösning. Och detta vemod blir sannerligen icke mindre, när man närmare ser efter, hvad det är, som i närvarande stund skiljer kamrarna åt. Jag har begagnat middagsrasten för att gå igenom de tjugotal skiljaktiga beslut, som kamrarna i denna fråga fattat, och vill då såsom min mening uttala, i motsats till hvad som från annat håll här nyss gjordes gällande, att, äfven om man utgår ifrån, att syftet med återremissyrkandet skulle vara det af herr Widén angifna, jag icke kan se, att Andra kammarens intressen och önskemål i stort sedt skulle kunna sägas hafva blifvit eftersatta. Jag vill gentemot herr Lind-

Ang. återremittade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

hagen säga, att en sammanjämkning ju aldrig innebär fullständig rättvisa åt en viss mening och jag tror icke, att man med fog kan beteckna den med återremissyrkandet afsedda sammanjämkningen såsom i och för sig orättvis.

Det har sagts af den siste talaren, att det möjligtvis vore anledning betvifla, att ifrån Första kammarens sida skulle finnas ett allvarligt syfte att gå med på den sammanjämkningslinje, som skisserats af herr Widén. Jag får med anledning af detta yttrande för min del säga, att jag noga känt mig för i denna del och kommit till en alldeles motsatt uppfattning; och det är bland annat just därför, som jag icke kan vara med om att förkasta det återremissyrkande, som här är framställt. Frågan står för mig närmast så: är den speciella bestämmelse i lagen, som nu vållar striden mellan kamrarna af det värde, att den kan rättfärdiga hela lagens fall i närvarande stund? Den speciella bestämmelse det gäller, är ju det tillägg till 56 § i lagen, som af Andra kammaren beslutats i enlighet med en motion af herr Sandström. Jag har i dag, sedan andra-kammartrycket ifrån debatten om denna fråga den 10 i denna månad blifvit på f. m. här i kammaren utdeladt, genomläst herr Sandströms muntliga utveckling af motionens innebörd, och jag får säga, att för min del delar jag till fullo hans uppfattning i frågan. Jag har heller icke anledning tro, att jag skulle hafva fått en annan mening, om jag haft tillfälle att få del af de synpunkter, som inom lagutskottet gjorts gällande i motsatt riktning. Men trots detta kan jag icke finna annat, än att den fråga, det här gäller, icke är så stor, att den kan, som herr justitieministern nyss sade, rimligtvis få blifva den tufva, på hvilken detta lagförslag får falla.

Herr Pettersson i Södertälje påpekade, att lagen icke skulle träda i kraft förr än med 1912 års början. Ja, det är ju visserligen sant, men jag undrar ändock, om kamrarna kunna antagas komma hvarandra närmare i denna fråga, om den får ligga öfver ett år. Jag är dessutom af den mening, att för dem, som närmast beröras af denna lag, föreligger ett behof, att lagen publiceras så långt före ikraftträdandet, som varit afsedt. För min del beklagar jag lika djupt som någon annan, om Första kammaren hellre skulle se, att frågan nu faller, än att kammaren ger efter på den punkt, det här gäller, eller det ifrågasatta tillägget till 56 §. Jag har emellertid försökt att bilda mig ett omdöme om, huruvida man har anledning att riskera något sådant, och i motsats till friherre Bonde har jag därvid kommit till den bestämda uppfattningen, att det verkligen förefinnes en sådan risk, och just därför kan jag icke stå till svars mot mig själf att nu rösta för en vägran af återremiss.

Vid närmare öfvervägande skall man nog kunna finna en förklaring till att Första kammaren möjligen ställer sig obenägen att gå med på större eftergifter, än som nu af herr Widén angifvits. Förhållandet är ju nämligen det, att inom Första kammaren finnas i stor utsträckning företrädade intressen, som icke gynnas genom de

ändringar, som detta lagförslag innebär. Det är nog också detta, som utgör förklaringen till att majoriteten i den kammaren är be-
 tänkt att hellre låta bolagsbestämmelserna vara som de äro, än att
 gå längre i eftergifter än hvad här af herr Widén är omnämndt, och
 på så sätt begagna denna schism på en jämförelsevis mindre punkt
 såsom förevändning att låta hela lagförslaget falla. Men vid sådant
 förhållande kan jag för min del icke stå till svars med att afslå yrkandet
 om återremiss. Jag anser, i likhet med herr Widén, ett positivt
 beslut i frågan vid denna riksdag vara synnerligen önskvärdt och
 är af den bestämda mening, att lagens fall verkligen kan riskeras
 genom ett afslag å yrkandet om återremiss, samt att den speciella
 bestämmelse, som här står mellan kamrarna, är för liten för att
 vålla frågans fall. I olikhet med friherre Bonde tror jag icke, att
 denna kammares prestige riskeras, genom att kammaren i en så liten
 fråga, som nu skiljer kamrarna åt, frånträder sin mening för att
 såmedelst trygga lagförslaget genomförande. Jag tror för min del
 att ett dylikt oryggligt vidhållande af en intagen ståndpunkt bör
 sparas till de stora frågorna. Man har då en starkare ställning den
 dagen, då det kan bli fråga om att visa, att man i en fråga af
 verkligen stor innebörd håller på sin ståndpunkt.

Jag har, som sagdt, icke utan tvekan uttalat min anslutning
 till återremissyrkandet, men jag har trott det vara gagneligt, att
 äfven när man i en föreliggande fråga har en annan uppfattning än
 sina politiska meningsfränder, man fritt säger ut denna sin mening.

Herrar *Jeansson* i Kalmar, *Johansson* i Möllstorp, *Åkesson*,
Jesperson, *Malmborg*, *Jonsson* i Hökhult, *Nilsson* i Bonarp, *Berg*
 i Staby, *Jönsson* i Kvarnberga, *Gustafsson* i Mjölby, *Danielsson* och
Zimdahl förenade sig med herr Petré.

Herr Sandström: Herr talman, mina herrar! Jag vill först
 säga, att jag i allo delar den föregående talarens uppfattning därom,
 att det vore synnerligen beklagligt, om detta lagförslag skulle falla
 och särskildt om det skulle falla på den jämförelsevis ringa menings-
 skiljaktighet, som här synes föreligga. Jag vill ge herr justitieministern
 rätt uti, att om man med hvarandra jämför 8:de mom. i § 56, å ena
 sidan, mot Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af § 24 å andra sidan, hvilka
 bestämmelser det lär vara ifrågasatt att byta mot hvarandra, så kan
 man säga, att dessa stadganden kanske kunna anses vara likvärdiga
 med hvarandra. Den ena bestämmelsen är viktig, den andra är också
 mycket viktig, och det vore efter min mening synnerligen önskligt, om
 man i detta lagförslag haft båda dessa paragrafer med den lydelse Andra
 kammarens beslut innefattar. Det lider icke något tvifvel, att, om
 utskottets sammanjämningsbeslut hade fått den innebörd, att det
 t. ex. gått ut på, att 24 § skulle lyda i öfverensstämmelse med Första
 Andra kammarens beslut och 56 § i öfverensstämmelse med Första
 kammarens beslut, vi icke i denna kammare under sådana förhål-

Ang. återremitt-
 terade delar af
 förslag till lag
 om aktiebolag
 m. m.
 (Forts.)

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.

landen skulle velat taga på vårt ansvar att förkasta lagförslaget, utan det skulle säkerligen här funnits en mycket stark majoritet för dess antagande. För min del hade jag icke hyst den allra minsta tvekan i detta afseende.

(Forts.)

Saken ligger emellertid här väsentligt annorlunda. Kamrarna ha stannat i olika beslut, och i grundlagsenlig ordning har då gjorts ett sammanjämningsförslag. Då, när det således är fråga om att lägga sista handen vid förslaget antagande, ställa sig kamrarna till detta sammanjämningsförslag på det sätt, att ena kammaren säger: vi äro med på och skola göra hvad som fordras af oss för att antaga sammanjämningsförslaget, men medkammaren sätter sig emot och vill icke taga denna sammanjämkning och säger: vi äro beslutna att, om icke vissa ändringar i detta sammanjämningsförslag komma till stånd, hellre förkasta hela förslaget. Man söker då lägga ansvaret för förslaget eventuella fall icke på den kammare, som ställer sig *emot* förslaget, sådant det i närvarande stund föreligger, utan på den kammare, som ställer sig *gymsam* för lagförslaget antagande. Det är häruti, det ligger något synnerligen motbjudande. När Första kammaren motsätter sig antagandet af lagförslaget, öfvas det press på Andra kammaren för att den skall röja undan en stötesten för Första kammaren.

Jag tror också, att det nog icke är alldeles utan risk att bifalla ett återremissförslag sådant som detta. Det må vara att i herr Widéns yrkande ligger på sätt och vis ett direktiv till lagutskottet, i syfte att uppdraga en gräns för den ifrågasatta nya jämkningen, men detta direktiv har betydelse på sin höjd för lagutskottets minoritet. Hvad dess verkan på utskottets majoritet blir, kan man icke bedöma. Konstitutionellt möjligt är alltså, att vi kunna få tillbaka ett förslag med ett helt annat innehåll, än som nu förespeglas, och påföljden blir, att, när lagförslaget kommer tillbaka till denna kammare, den kanske finner sig försatt i den pinsamma belägenheten att få taga i öfvervägande, huruvida den är nödsakad att slå ihjäl lagen.

Om jag tänker på dessa risker, å ena sidan, och å andra sidan tänker på, att nu är Första kammaren uti den situation, som jag nyss supponerade, att Andra kammaren skulle kunna hafva varit i, nämligen att för denna, i jämförelse med hela lagens värde, mycket underordnade meningsskiljaktighet afgöra hela lagförslaget öde, så får jag upprepa, att här i denna kammare skulle under sådant förhållande ett förkastande af lagen icke ha kunnat komma i fråga. Jag vågar därför uttala den förhoppning, att, när det nu gäller att antaga ett så viktigt lagförslag som det föreliggande, och det, som står emellan Första kammaren och ett bifall till lagförslaget, icke är någonting annat än detta 8:de moment i 56 §, hvilket moment är afsedt och ägnadt att förebygga illojalitet och oredlighet i bolagsaffärer det stora, viktiga och goda lagförslaget icke skall af Första kammaren af dylik anledning förkastas. Jag tror därför, att, om vi nu bifalla sammanjämningsförslaget, detta icke är liktydigt med

förslagens fall. Äfven om stämningarna i Första kammaren för närvarande skulle gå i riktning af afslag, blir det dock en annan sak, när den ställes inför valet mellan att slå ihjäl hela lagförslaget eller acceptera detta lilla rätt oskyldiga moment i 56 §.

På dessa grunder kan jag, herr talman, för min del icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wijk: Herr talman. Jag har en alldeles särskild anledning att motsätta mig det yrkande om återremiss, som framställts af landshöfding Widén. Om jag fattade honom rätt, skulle den förnyade sammanjämkning, som han tänkt sig blifva följden af en återremiss, gå ut på, att i fråga om 24 § Första kammaren skulle gifva efter på sin formulering, som för närvarande är utskottets förslag. Beträffande 56 § åter skulle Andra kammaren gifva efter på sitt kraf till Första kammarens förmån.

Hvad nu 24 § beträffar, så hade jag redan vid förra tillfället, då denna fråga var under debatt, anledning att framhålla min mening, att den formulering, som af utskottet nu är fastställd sammanjämkningsvis, är den rätta formuleringen, och att det vore till verklig skada och fara för den legitima bolagsbildningen i detta land, om andra-kammar-formuleringen blefve antagen.

Jag står icke ensam om denna ståndpunkt.

Det är icke någon nyhet, att regeringen emellanåt fäster mindre afseende vid lagrådets ställning till framlagda lagförslag. Så också i fråga om 24 §. Man kan med skäl påminna om, att hela lagrådet och dessutom den särskildt sakkunnige, som varit tillkallad för att i detta ärende deltaga i lagrådets öfverläggningar, enade sig om att gifva 24 § den formulering i hufvudsak, som är utskottets förslag.

Hvad åter beträffar 56 § är min mening om densamma, att Andra kammarens yrkande, som det nu vore fråga om att Andra kammaren skulle afstå ifrån, är ett synnerligen viktigt och legitimt yrkande. I båda punkterna skulle man således från min synpunkt göra en förlust, om man ginge in på det sammanjämkningsförslag, som herr Widén skisserade. Och det torde icke vara förvånande, att jag under sådana omständigheter icke kan gå med på yrkandet om återremiss. Det är min särskilda ståndpunkt i denna sak.

Men äfven de herrar, som i öfrigt icke dela min uppfattning, torde hafva skäl att betänka sig, innan de gå med på ett sådant yrkande. Det är visserligen sant, att herr Widén har skisserat en sammanjämkningsplan, som från Andra kammarens ståndpunkt ser ganska oskyldig ut. Men de af herrarna, som bevittnade den korta debatten i Första kammaren i dag angående denna fråga, torde nog hafva lagt märke till, att där icke yttrades ett ord om, att sammanjämkningen skulle få denna form. Tvärtom framställdes skarpa anmärkningar mot Första kammarens ledamöter inom utskottet, för att de icke tillgodosett Första kammarens intresse och icke gjort en sammanjämkning, som skulle kunna gillas af Första kammaren. Och

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremittade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

målet med återremissyrkandet förklarades vara att åstadkomma en ny sammanjämkning, som på det hela taget bättre skulle tillgodose Första kammarens intresse, det vill säga innebära ett väsentligt afsteg från den ståndpunkt Andra kammaren nu vunnit i utskottet.

Under sådana förhållanden kan jag verkligen icke finna annat än att det vore förenadt med den allra största risk att gå med på ett återremissyrkande. För närvarande är det endast 56 § 8 mom., en ganska obetydlig sak, som står mellan kamrarna, och situationen är den, att Första kammaren har att gifva efter. Andra kammaren kan det icke, så som utskottsutlåtandet nu föreligger. Men följden af en återremiss kunde däremot blifva, att skillnaden mellan kamrarna blefve väsentligen större, så att lagen äfven då äfventyrades, medan åter, om den likväl antoges, Andra kammaren finge betydligt pruta af på hvad den nu vunnit i utskottet.

Jag vill icke försöka att fördela ansvaret för utgången på den ena eller andra kammaren. Vi bära alla mer eller mindre ansvaret för hvad som sker. För mig ter sig ställningen så, att ett bifall till utskottets förslag, d. v. s. ett afslag på återremissyrkandet, komme att leda till antingen att Andra kammaren genomdrifver ett beslut, som är från Andra kammarens synpunkt fördelaktigt, eller också att lagen faller; det är sant. Men å andra sidan undgår man ett tredje alternativ, nämligen att kanske tvingas antaga ett lagförslag, som i mångt och mycket går emot Andra kammarens önsknningar och som är en försämring af det resultat, Andra kammarens utskottshalftva nu vunne i lagutskottet.

Af dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag och afslag på yrkandet om återremiss.

Herr Widén: Jag skall bedja att till en början få fästa mig vid en del yttranden, som den siste talaren och äfven några föregående talare fältt och hvilka gifvit mig anledning att ånyo begära ordet.

Det har sagts, dels att Andra kammaren skulle blifva lidande på en återremiss, och dels, att vi i Andra kammaren skulle kasta oss ut i vida fältet, om vi återremitterade ärendet. Det är icke förhållandet. Jag har i mitt återremissyrkande bestämdt pointerat, att det är gjordt i ett visst syfte. Andra kammaren skall *afstå allenast § 56 mom. 8*, som handlar om balansräkningen. I stället *skulle den få 73 §*, som handlar om att en revisor kan tillsättas af Konungens befallningshafvande på minoritetens begäran, *sådan Andra kammaren har formulerat den*. Det var icke från Första kammarens sida medgifvet före voteringen. Det var just bland annat om den punkten vi voterade. Vidare skulle Andra kammaren få *24 § af den lydelse, som vid voteringstillfället var affattad från Andra kammarens sida* och som jag här läst upp.

En erinran i förbigående: Jag kan icke begära, att herrar ledamöter af kammaren skola fatta innebörden af dessa båda olika lydelse-

ser af 24 §, det af utskottet antagna och af Första kammaren godkända förslaget eller det af Andra kammaren förlikningsvis framlagda förslaget. Men jag vill, eftersom den siste talaren uppehöll sig rätt mycket vid denna paragraf, fästa uppmärksamheten på, att han redan vid den första behandlingen här i kammaren af detta lagförslag yrkade ogillande af paragrafen sådan den affattats i det kungliga förslaget, hvilket är närmast öfverensstämmande med den lydelse, som är framlagd i andrakammarsidans sammanjämningsförslag. Detta yrkande blef efter en ingående debatt här i kammaren ogilladt med 141 röster mot 44. Det torde väl därför få anses, att nämnda talare står jämförelsevis, får jag säga, ensam i fråga om sin uppfattning af betydelsen af 24 §. För min del har jag en alldeles motsatt uppfattning af 24 § och dess betydelse. Den är ditsatt för att stiftare, som fara oredligt fram, skola kunna åtkommas, och är efter mitt förmenande vida starkare enligt den lydelse, som af mig nu angifvits.

Det är således i det yrkande jag framställt ett bestämdt direktiv, i hvilket Andra kammaren skulle fatta sitt beslut, och om detta direktiv icke vinner framgång i det nya sammanjämningsförslaget, är visserligen Andra kammarens mening med återremissyrkandet förfeladt, men det finnes då ej heller någon anledning för Första kammaren att välta skulden på Andra kammaren, om sammanjämnningen skulle förkastas. Men jag tror icke, att man har den allra ringaste risk att antaga, att icke Första kammaren menar precis detsamma med sitt återremissbeslut, som jag nu afsett med mitt yrkande om återremiss. Jag var *också* inne i Första kammaren och åhörde diskussionen där. Den var icke långvarig, och det hade ju kunnat vara önskligt, att den varit tydligare i fråga om hvad som åsyftades. Men den, hvilken liksom jag varit med i lagutskottet under behandlingen af denna sak och hört, hvad som å ömse sidor framförts, måste ovillkorligen vara fullt öfvertygad om, att ordföranden i lagutskottet, när han yrkade återremiss i syfte att få fram det sammanjämningsförslag, som *efteråt varit ifrågasatt inom utskottet*, menade precis detsamma, som jag här menar med mitt yrkande om återremiss. *Jag är därför viss, att man icke behöfver hafva den allra ringaste tvekan om att icke återremissyrkandet i båda kamrarna betyder ett och detsamma.*

Här gjordes en annan anmärkning, som jag också vill svara på, och det var att då denna lag skall träda i tillämpning först den 1 januari 1912, det icke vore något förloradt, om vi antoge lagen nästa år; den kunde ju fortfarande komma att tillämpas från den 1 januari 1912. För det första vill jag då säga det, att jag har lärt mig, att det är rätt svårt att räkna på framtiden; vi veta ej, om det kan bli något af nästa år. Och för det andra vill jag säga, att jag tror, att med hänsyn till det sätt, på hvilket bolagen i allmänhet hafva anordnat sin förvaltning med bolagsstämmor och allt sådant, är det verkligen behöfligt att taga så pass lång öfvergångstid, som före-

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremittade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

slagits, nämligen till den 1 januari 1912, för att de skola kunna hinna att ordna sig efter de nya bestämmelserna. Om vi antaga lagen nästa år, är det enligt mitt förmenande ovillkorligen nödvändigt att sätta tillämpningstiden till den 1 januari 1913. Jag tror, att det icke vore tänkbart att i så fall sätta tiden för lagens tillämpning till den 1 januari 1912.

Jag kan icke hjälpa, att jag återkommer till hvad som för mig i denna fråga är hufvudsaken. Jag får säga, att för mig ställer sig denna sak icke som en tvistefråga mellan kammare och kammare. Om det gällde en principfråga, som det t. ex. gjorde i prästlöne-regleringsfrågan, skulle jag instämma med de talare, som här sagt, att de icke vilja vara med om en återremiss. Men det är enligt mitt förmenande icke någon principfråga, som står kamrarna emellan, utan det är småsaker i förhållande till detta stora förslag. Det är ju så, att hvar och en älskar de barn, som han fostrat och så äfven med mig i detta fall. Jag har visserligen icke varit med om detta ärende längre än sedan det kom till lagutskottet, men jag har där ärligt arbetat på att få lagen så god som någonsin är möjligt, och detta just ur Andra kammarens synpunkt. Jag tycker, att det är alldeles för mycket att kasta bort allt det myckna arbete, som är nedlagdt i lagutskottet och i Riksdagen på detta lagförslag. Det är visserligen sant, att de *förarbeten*, som äro gjorda, har man till godo, ty de finnas ju kvar till en annan gång; men hvad *Riksdagens* arbete angår, skulle vi få göra om detta, utan att jag kan se, att det finnes den ringaste utsikt att komma till något annat resultat än vi skulle komma nu. Ur rent praktisk synpunkt ställer sig saken för mig så, att jag anser, att vi böra taga detta lagförslag, om det är möjligt, och jag tycker, att hvilkendera kammaren skulden skulle falla på, om förslaget faller, så är det lika beklagligt. Hufvudsaken är, att det *icke* faller. Och jag anser för min del, att det ur denna synpunkt är angeläget, att vi taga återremissförslaget, eftersom jag är af den öfvertygelsen, att det är det enda sättet att få något positivt resultat. Skola vi icke kunna gå med på en återremiss *i det syfte jag sagt?* Jag säger än ytterligare, att återremissyrkandet är efter mitt förmenande det enda sättet att ernå positivt resultat.

Jag vidhåller således mitt förut gjorda yrkande.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Då jag deltagit i denna frågas behandling i utskottet såväl första gången som då beslutet angående sammanjämkningen fattades, anhåller jag, när man nu så att säga kommit till ett sista försök till sammanjämkning för att få enighet, att få yttra några ord med anledning af hvad som här sagts.

Här har af en talare framhållits, att denna kammare borde respektera sina utskottsledamöters uppfattning eller ståndpunkt i utskottet, då denna kammares ledamöter i utskottet stått alldeles enhälliga. Jag vill nu be att gentemot detta få säga, att det visat

sig nu åtminstone, att äfven ledamöter från denna kammare inom utskottet skulle vilja försöka att få denna lag genomförd, och att den omständigheten att man haft en enig uppfattning, i stort sedt, inom utskottet icke borde för oss lägga hinder i vägen att nu göra ett sista försök för att få detta förslag — som i alla fall från alla håll erkännes såsom i realiteten godt — genomfördt. Jag kan knappast förstå detta motstånd, då utskottets ärade vice ordförande här med sådan skärpa, som han gjort, uppträdt för en återremiss. Man har sagt, att man icke vet, huru Första kammaren kommer att ställa sig, sedan ett eventuellt nytt sammanjämningsförslag kommit fram. Men man bör i alla fall komma ihåg, att återremissen i Första kammaren har skett under den förutsättning, att en sammanjämnning skall komma till stånd ungefär på den väg, som utskottets vice ordförande här uppdragit linjen för. De Första kammarens ledamöter, som intresserat sig så mycket för frågan, att de uppträdt i densamma, hafva nog af utskottsledamöterna från Första kammaren gjort sig underrättade om hvad meningen är med återremissen. I den omständigheten, att man velat få till stånd en återremiss, måste man se ett tillmötesgående från Första kammaren, en benägenhet från Första kammaren att söka få igenom ett förslag, som från Andra kammarens synpunkt i alla fall är af ganska stort värde.

Herr Wijk yttrade något, vid hvilket jag särskildt fäste mig, och det var, att ingen utskottsledamot från Första kammaren hade särskildt talat om, huru eller på hvad sätt en sammanjämnning skulle ske, därest en återremiss komme till stånd. Detta visar ju, att dessa herrar hade en underförstådd mening, på hvad sätt det skulle ske. Men å andra sidan, framgår dock af flera talare i Första kammaren, hvilka uppträdt, att de voro missnöjda med lagförslaget. Detta visar ju, att förslaget är sådant, att det bör tillfredsställa Andra kammaren. Ty det brukar väl vara så i allmänhet, att det, som Första kammaren förklarar sig missnöjd med i dylika frågor, brukar man inom Andra kammaren kunna godkänna.

Jag fäste mig också vid en annan sak, som herr Wijk framhöll med afseende å 24 §, och det särskildt, höll jag på att säga, frapperade mig, att just herr Wijk, som ju intager en ganska demokratiskt politisk ståndpunkt, skulle vilja sätta sig emot en paragraf, som här af denna kammare anses vara synnerligen viktig för att förekomma ohemula manipulationer vid bildande af aktiebolag. Här har herr justitieministern mycket kraftigt framhållit det värde, som särskildt denna paragraf har, och här har ju också af landshöfding Widén framhållits, att han anser det vara en fördel, som Andra kammaren skulle få, genom att denna paragraf blef antagen, som Andra kammaren önskar den, och att man icke bör hålla på 8 mom. i 56 §, som man skulle släppa såsom motvikt.

Jag kan icke hjälpa, att jag fått det intrycket, att, om nu Andra kammaren skulle säga nej till yrkandet på återremiss, vid det förhållande att Första kammaren visat sig villig att gå till mötes

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

för att om möjligt få lagen igenomförd, så kan väl ansvaret icke gärna falla på Första kammaren, om Andra kammaren under sådana förhållanden vägrar återremiss. Och med betonande af hvad här särskildt utaf lagutskottets ärade vice ordförande, som ju känner till situationen mycket väl, yttrats, tror jag icke, att ansvaret skall komma att falla på Första kammaren.

Dessutom var det ett yttrande af borgmästare Pettersson, som jag fäste mig vid, och som jag för min del tyckte icke vara något skäl, ehuru han synnerligen kraftigt framhöll detta och t. o. m. kom med det såsom slutkläm, nämligen att här är det nu fråga om att visa, huruvida Andra kammaren verkligen vill sätta rygg mot Första kammaren. Det tycker jag icke är något skäl i den föreliggande frågan, utan det pekar på något annat än sakskalet med afseende å den fråga, som föreligger.

För öfrigt ber jag också, då här har talats om, hvilken af kamrarna, som fått gifva efter eller skulle förtjäna, om jag så får säga, på den sammanjämkning, som skett, att få nämna, att såvidt jag kunnat granska detta riktigt, som jag tror att jag har gjort, Första kammaren har fått sin vilja igenom i fyra af de paragrafer, som varit föremål för sammanjämkning, och att i åtta följande paragrafer, som också hafva varit föremål för sammanjämkning, Andra kammaren har fått sin mening igenom, och att i nio paragrafer man har fått gifva med sig å ömse sidor, i det att hvardera kammaren tillstyrkts af utskottet att frånträda sitt beslut. Nu säger man, att det är i väsentliga delar, som Första kammaren blifvit tillgodosedd. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att § 73, som är en kardinalparagraf i detta förslag, först hade strukits helt och hållet af Första kammaren, vid beslutet där. Det är den paragraf, som gifver minoriteten rätt att vid behof påkalla en revisor genom Konungens befallningshafvandes förmedling. Den hade helt och hållet strukits i Första kammaren. Men den har nu i sammanjämkningsförslaget blifvit återförd till lagförslaget igen, dock med den jämkning, att i stället för förutvarande bestämmelse, att den minoritet, som skulle kunna påkalla utseende af en revisor, skulle utgöra minst $\frac{1}{10}$ af hela aktiekapitalet, nu i stället stadgats, att förslag i sådant hänseende allenast behöfver biträdas af aktieägare med ett sammanlagdt aktiebelopp, utgörande minst $\frac{1}{5}$ af hela aktiekapitalet. Det är dock ganska väsentligt detta, att en paragraf, som man icke alls vill hafva från ett håll, på motståndarnes yrkande har tillförts förslaget, helst just denna paragraf är en af de allra viktigaste. Jag skall be att få förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Edén: Herr talman, mina herrar! Det är icke utan en viss tvekan, som jag uppträder i denna speciellt juridiska fråga. Men situationen är verkligen så pass ovanlig, att den skulle kunna berättiga äfven en person, som i och för sig har ännu mindre intresse

af bolagslagen, än en föregående ärad talare här gjort gällande, att ändå taga till orda, den egendomliga situation nämligen, att här föreligger ett från Andra kammarens ledamöter i lagutskottet enhälligt framburet förslag till sammanjämkning, men att, när detta förslag till sammanjämkning kommer fram till kammaren, uppträda åtminstone två af dessa Andra kammarens representanter för en återremiss. Det är, såvidt jag vet, det enda fall, när någonting sådant har inträffat under de sista tiderna. Och man måste verkligen fråga sig: hvad kan det vara för skäl, som föranledt denna alldeles ovanliga ifver att frågå en vanlig praxis att låta det sammanjämkade förslaget komma till realbehandling i kammaren?

Här har då gjorts gällande, att den lag, som det här är fråga om, är utaf så stor betydelse, och att Andra kammarens mening i så många fall lyckats att tränga igenom i sammanjämkning, att kammaren nu kunde på denna grund återremittera ärendet, äfven om kammarens mening skulle i en eller annan punkt få ytterligare jämkas med sig. Herr Olsson i Broberg begär ordet, hör jag, men detta hindrar mig icke att än en gång uttrycka min förvåning öfver att han, som dock varit med om sammanjämkningsförslaget, nu utan vidare är färdig att lämna detsamma i vida fältet igen och underställa det en ny sammanjämkning. Ty, huru mycket man än här har sagt, att om Andra kammaren återremitterar detta förslag, sker det efter vissa direktiv, huru mycket det än gjorts gällande af lagutskottets högt ärade vice ordförande, kan jag icke finna annat, än att dessa direktiv i så fall äro gifna uteslutande af Andra kammaren, och att det är fullkomligt berättigadt, hvad som här framhållits utaf en ledamot i lagutskottet, att det finnes icke någon garanti för att dessa direktiv också äro godtagna af Första kammaren. I Första kammaren har intet annat sagts, än att Första kammaren icke är belåten med sammanjämkningsningen och därmed punkt.

Låt oss då se, huru det skulle komma att gestalta sig, om förslaget kommer tillbaka till lagutskottet. Det skulle blifva föremål för en ny sammanjämkning, i hvilken sammanjämkning, såvidt jag förstår, lagutskottet har fullkomlig frihet att röra sig öfver hela lagen. Och jag fruktar, att då också kanhända herr Olsson i Broberg får tillfälle att ångra sig på flera punkter, än han redan nu synes hafva gjort. Jag kan icke se, att Andra kammaren på något sätt är betjänad med att skicka denna sak tillbaka till lagutskottet under sådana förhållanden. Det innebär uteslutande att lämna frågan återigen i vida fältet. Och ingen i denna kammare vet — det törs jag verkligen försäkra, trots allt hvad lagutskottets ärade vice ordförande yttrat nyss — ingen i denna kammare vet, säger jag, i hvilket skick sammanjämkningsningen då skulle återkomma till kammaren.

Nu har emellertid sagts utaf en af mig också synnerligen högt ärad talare på skånebänken, att det i alla fall redan är så mycket vunnet med denna sammanjämkning, att det skulle vara skäl, att vi taga återremissen ändå, på den risk som vi kunna hafva, att ett

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremittade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

eller annat blir afprutadt eller oförändradt i den nya sammanjämkningsen i lagutskottet. Mot detta vill jag emellertid anmärka, att, såsom herrarne nyss hafva hört, det visst icke är klart, att alla i denna kammare, eller de, som nu äro beredda att taga denna sammanjämkning, också äro beredda att taga en sammanjämkning efter de nya linjer, som lagutskottet eventuellt skulle draga upp, med eller utan hjälp af herr Olsson i Broberg. Det har redan sagts ifrån, att § 56 i den lydelse, som vi nu hafva den, är för oss en mycket viktig sak, och att vi icke äro beredda att offra denna § 56 mom. 8 mot den möjlighet som vi skulle kunna hafva att få igenom den mening, vi uttalat i den första voteringen beträffande § 24. Ur denna sakliga synpunkt kan jag därför icke finna annat, än att ställningen är sådan, att kammaren absolut icke har något skäl att återremittera frågan.

Men för mig är naturligtvis hufvudsaken den, att det förefaller mig vara mer än vanligt motbjudande att göra en återremiss under sådana förhållanden, då sammanjämkningsen i lagutskottet redan har gått så långt, att de båda kammarhalvforna hafva enats så när som på en enda punkt, då vidare denna punkt, om hvilken man icke kunnat enats, har blifvit ställd under votering, och då slutligen lotten har gynnat den Andra kammaren. Hvad innebär detta? Jo, att Första kammaren varit med om en del sammanjämkningsen i lagutskottet, men att den i fråga om § 56 lätit saken tillspetsa sig så, att man gick till votering, förmodligen i förhoppning att man skulle segra i voteringen. När detta visade sig mot all förmodan icke blifva fallet, då reserverade man sig. Första kammaren blef i denna sista återstående punkt icke gynnad af lotten, därför ha dess representanter reserverat sig, och därför vill den nu icke taga sammanjämkningsförslaget. Är det nu verkligen någon rimlighet uti, att Andra kammaren rifver upp ett så stort sammanjämkningsarbete, som intill denna enda punkt blifvit af lagutskottet fullbordadt, därför att Första kammaren i denna enda punkt icke har varit gynnad af lotten? Ty därpå hänger det.

Jag måste vidare säga, att om denna lag verkligen är af en så stor betydelse för landets affärslif, som den ärade talaren på skånebänken gjorde gällande, då skulle jag väl ändå tänka mig, att äfven Första kammaren har någon anledning att reflektera öfver dess betydelse för landets affärslif. Jag har annars alltid funnit, att i den presspolemik och äfven uti de politiska föredrag, som förekommit under de sista åren här i landet, Första kammaren har gjort sig till den själfskrifne målsmannen just för landets affärslif. Och är det nu så, att landets affärslif ovägrligen behöfver denna lag nu, så vill jag fråga: skall Första kammaren stjälpas denna nya lag om aktiebolag därför, att Andra kammaren fått igenom sitt yrkande angående skyldighet för de stora bolagen att redovisa äfven för dotterbolagens aktier? Skall Första kammaren stjälpas lagen på denna grund? Så ligger frågan och icke annorlunda.

Här har nu vidare också gjort sig gällande den förhoppning, att om vi blott återremittera lagen, skola vi nog få den tillbaka i det skick, att vi kunna taga densamma. Jag har redan sagt, att det visst icke är gifvet — och det kan icke här nog inskräpas — att lagen sedan kommer tillbaka i det skick, att Andra kammaren kan taga den. Denna eventualitet är alls icke utesluten. Då kommer i pressen och i föredrag och, såsom jag förmodar, äfven i yttranden af en del af dem, som nu starkast yrka på återremiss, göras gällande, att det är Andra kammaren, som icke vill gifva näringslifvet denna ytterst viktiga lag. Vilja herrarne utsätta sig för den risken? Jag bara frågar.

Till slut har här också talats något om den politiska innebörd, som ett vägrande af eller ett medgående på återremissyrkandet skulle ha. Jag vill uttala, att för mig har den saken icke alls någon politisk innebörd med hänsyn till den regering, som framlagt lagen, men jag kan dock icke underlåta att i det sammanhanget göra en liten anmärkning. När herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet så varmt tog till orda för återremiss, för att Andra kammaren då skulle få igenom ett yrkande i § 24, som den varit tvungen att släppa vid sammanjämkningen, när han sålunda i det fallet ställde sig så starkt på Andra kammarens ståndpunkt, så har det väckt min synnerliga förvåning, att han icke gjorde denna Andra kammarens mening gällande i Första kammaren, då lagförslaget där var före. Hvarför skall det förhålla sig så, att denna mening, som herr statsrådet sålunda tycks gilla, skall komma fram nu såsom ett köp vid sammanjämkningen, då den icke blifvit förfäktad af herr statsrådet vid frågans behandling i Första kammaren? Såvidt jag kunnat finna, tycks herr statsrådet hafva öfverlätit den omsorgen åt någon annan medlem af regeringen, såvida det ens var någon närvarande vid det tillfället — därom känner jag intet — men själf satt herr statsrådet här såsom åhörare af diskussionen och deltog äfven i densamma utan att bekymra sig om frågans öde i Första kammaren. Detta förefaller mig vara ett något egendomligt sätt att befrämja det intresse, som han nu så varmt gjort sig till tolk för.

Det har här af en ärad talare sagts, att Andra kammaren icke hade särskildt skäl att visa »rak rygg» i denna sammanjämningsfråga just nu. Det är mera skäl, nämnde denne talare, att spara en smula af denna vår själfständighet till de stora frågorna. Jag skattar i allmänhet mycket högt denne talares omdöme, men i denna sak måste jag säga, att om Andra kammaren icke vill visa en smula rak rygg i denna lilla fråga, hur mycket skall det då bli kvar, när de stora frågorna komma?

Om jag slutligen betraktar hela denna fråga i sammanhang med det sätt, på hvilket Första kammaren brukat behandla de frågor, som Andra kammaren någon gång har velat återremittera, så kan jag icke annat än i hög grad stärkas i den uppfattning jag har, att det icke vore kammaren fullt värdigt att nu utan vidare på en lös

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

förmodan, en lös förhoppning, återremittera frågan. Huru många gånger ha vi icke här i denna kammare återremitterat ärenden för att få dem på nytt öfvervägda i utskottet — vare sig det nu gällt arfsskatten i bevillningsutskottet eller andra frågor i andra utskott? Huru många gånger ha vi då icke mötts af ett bleklagdt nej i den form, att utskottets majoritet helt enkelt, med hänsyn till att Första kammaren redan fattat beslut, förklarat, att Andra kammaren endast har att fatta beslut i frågan? Skulle det nu, då för första gången under denna riksdag inträffar, att vi verkligen ha tillfälle att taga ett sammanjämningsförslag, som för en enda gångs skull lagutskottets hela andrakammarhalfva varit enig om, verkligen vara lämpligt att utan vidare åter presentera detta förslag för lagutskottet och lämna detta tillfälle att på nytt behandla frågan? Det förefaller mig att ur synpunkten af kamrarnas inbördes förhållande — dock utan att jag på något sätt vill drifva upp någon strid mellan kamrarna — och med hänsyn till den erfarenhet, som vi ha från innevarande år och äfven från många föregående år, hur återremisser från denna kammare behandlats från den andra sidan af detta hus — det förefaller mig då, säger jag, vara det enda riktiga, att, när Första kammaren nu återremitterat lagförslaget till lagutskottet, Första kammaren en gång må mötas af det svaret: »kammaren behagade fatta beslut».

Jag ber att få yrka bifall till det föreliggande sammanjämningsförslaget.

Herr Berggren: Herr talman! Genom att instämma i det yttrande, som lagutskottets ärade vice ordförande här haft, har jag redan tillkännagifvit min ställning till förevarande sammanjämningsfråga. Denna ställning har icke på något sätt blifvit rubbad af de anföranden jag sedermera hört, icke ens af det stränga omdöme, som den siste ärade talaren behagade fälla öfver lagutskottets ledamöter. Jag hör till dem som gärna önska, att lagförslaget måtte blifva antaget. Det innebär nämligen obestriddigen stora förtjänster framför den nuvarande lagen. Alla de ändringsförslag, som blifvit framförda från Riksdagen, ha i detta förslag vunnit behörigt beaktande, och om jag vågar fälla något omdöme därom, vill jag säga, att det i stort sedt är mycket tillfredsställande.

Nu ligger ju saken så, att om icke Andra kammaren återförvisar ärendet, är det ganska stor risk för att förslaget faller, något som jag skulle synnerligen beklaga. Lagutskottets herr vice ordförande har här framhållit, att tvisten egentligen rört sig om en enda punkt i förslaget, nämligen om 8 mom. af 56 §. Lagutskottets ledamöter från Första kammaren ha framhållit, att de icke kunna gå med på att antaga detta moment; däremot skulle de vara villiga att böja sig för Andra kammarens beslut i fråga om 24 §. Hvad beträffar ifrågavarande mom. 8, har jag den bestämda uppfattningen, att en öfverskattning af dess betydelse äger rum, och jag har från flere personer, som äro väl förfarna på detta område, fått den upp-

lysningen, att stadgandet har ett tvifvelaktigt värde. Jag tror, att Andra kammaren skulle göra en vinst, därest den finge utbyta detta moment mot § 24, sådan den blifvit af densamma antagen.

Det har nu sagts mycket i denna fråga och jag skall icke upp- taga kammarens tid med att ytterligare mycket orda om densamma. Jag vill endast tillägga något i afseende å hvad som yttrats beträff fande de uttalade betänkligheterna att i detta fall böja sig för den Första kammarens önskan. Dessa betänkligheter finner jag vara i hög grad öfverdrifna. Jag hör icke till dem, som äro benägna för att böja sig för anspråk från det hållet, men här är verkligen fråga om en småsak, och ingenting annat, och jag vill icke ha strid för stridens egen skull, men gäller det en stor sak, så vill jag säga, att jag icke skyr striden. För mig äro sakskaäl härvidlag bestämmande, och icke några uppkonstruerade skäl. Jag ansluter mig helt och hållet till herr vice ordförandens yrkande och vill också tillägga, att jag under inga förhållanden vill gå utöfver det ändringsförslag, som han här framställt.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Från olika håll inom affärsvärlden ha allvarsamma anmärkningar riktats mot Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill icke neka till, att detta förslag blifvit väsentligen förbättradt genom behandlingen i utskottet och äfven i kamrarna, men ännu kvarstå dock grava anmärkningar mot många detaljer inom detsamma. Jag tror därför, att då Andra kammaren lämnat sitt bifall till förslaget så långt som skett, har den gått längre, än jag för min del skulle önska, och jag kan därför, herr talman, icke gå längre än vi här redan gjort. Då nu ett sammanjämningsförslag framkommit, där Andra kammarens utskottsledamöter gått så långt de kunnat och därvid varit enhälliga om det förslag, som bort framläggas för kamrarna, så anser jag, att Andra kammaren står på en fullt fast ståndpunkt då den säger, att längre kan den icke gå. Jag vill hoppas, att denna sak icke måtte fattas som en strid om makten mellan bägge kamrarna. Jag hyser den förhoppningen om svenska Riksdagen, att den önskar en god lag och icke tar hänsyn till, om det är den ena eller andra kammaren, som därvid varit bestämmande. Men om Andra kammaren tager utskottets förslag, medan åter Första kammaren återremitterar förslaget, med uttalande att det finnes hopp, att sammanjämnning skall kunna ske på ett för Första kammaren förmånligt sätt, då anser jag, att Andra kammaren ganska väl kan försvara sin ståndpunkt, då den säger, att vi gått så långt vi kunnat, vi ha gått längre än många af oss anse lyckligt och längre än många inom affärsvärlden önskat. Jag vill således säga att jag anser, att vi ganska väl kunna försvara den ståndpunkten, att vi icke vilja gå längre. Är det så, att Första kammaren vill välta lasset på den lilla tufva, som är kvar och hvilken nog är ganska obetydlig, ehuru det som fordras af Andra kammaren är väsentligen viktigare, än det som fordras af Första kammaren, är det så, att

Ang. återremittade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m. (Forts.) denna senare icke vill gå med på detta lilla medgifvande, då vill säga, att jag frikänner Andra kammaren från ansvaret för att detta skett och att detta ansvar i stället hvilat på Första kammaren. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Johansson* i Jönköping instämde häruti.

Herr *Persson* i Tällberg: Då jag i min hand fick detta memorial, var det med tillfredsställelse, jag konstaterade, att samtliga lagutskottets ledamöter från denna kammare stått eniga. Men denna min tillfredsställelse blef icke synnerligen långvarig, ty, såsom vi nu hört, har ju en del af utskottets ledamöter ändrat uppfattning uti denna fråga. För min del skulle jag förstå yrkandet om återremiss, om någon af de herrar, som så ifrigt påyrka en sådan för att få en ny sammanjämkning till stånd, kunna påstå eller försäkra, att vi då skulle få ett *bättre* förslag än det, som nu föreligger. Något sådant har jag dock icke hört. Man har visserligen angifvit i hvilken riktning man tror att sammanjämkningen kommer att gå, men hvad ha vi för garanti därför, mina herrar, att den går just i den riktningen, då så många af lagutskottets ledamöter nu, den 28 maj, ha en annan uppfattning, än hvad de hade den 24 maj? Det kan hända, att när det nya sammanjämkningsförslaget kommer in på kammarens bord, vi då icke känna igen det. Icke kunna väl dessa herrar garantera för, att Första kammaren går med på det eller det förslaget, och icke heller tror jag, att de kunna garantera ens för sig själfva, och hvad skall man då göra? Jag för min del kan under sådana förhållanden icke vara med om att på nytt öfverlämna förslaget till dessa herrar och ännu mindre åt Första kammaren. Ty nog lär det väl vara någon annan mening med Första kammarens återremiss än att blott få till stånd en ny sammanjämkning i fråga om en punkt, som de själfva erkänna vara obetydlig och oväsentlig. Nej, mina herrar, när jag vill lagens framgång, måste jag ovillkorligen yrka på bifall till det föreliggande förslaget. Jag vill säga, att vi veta, hvad vi ha, men vi veta icke hvad vi få.

Det ligger ju en viss tillfredsställelse i, att regeringen synes hysa större förtroende för Andra kammaren än för den Första. Det har jag naturligtvis ingenting emot, utan jag vill tvärtom fastslå, att så är förhållandet. Det skulle då således vara mindre risk att återremittera förslaget och gå Första kammaren till mötes, ty sedan skulle Andra kammaren följa regeringen och Första kammaren och taga det förslag, som då framkommer. Vi veta emellertid icke, huru det förslaget kommer att se ut, och jag kan därför icke för min del binda mig på förhand. Jag fruktar, att det kan gå så, att kamrarna då återigen fatta olika beslut, och så blir det långa debatter och återremiss på nytt och ny sammanjämkning med ty åtföljande debatter. Jag undrar, om det kan vara lämpligt att gå till väga på det sättet. Dessutom synes det principiellt oriktigt att yt-

terligare göra en sammanjämkning. Våra representanter i lagutskottet ha ock varit eniga om den sammanjämkning, som redan kommit till stånd. Och, så vidt jag kan förstå, ha vi ingenting att vinna på en återremiss, och det har ingen heller kunnat påstå. Den skulle ske endast därför, att vi skulle gå Första kammaren till mötes. Man säger att det icke gäller att i den nya sammanjämkningsföreläggningen få någon större ändring och att vi sålunda borde gå Första kammaren till mötes. Jag vill, såvidt möjligt, gå Första kammaren till mötes, men jag kan icke finna, att något verkligt skäl föreligger, hvarför Andra kammaren nu skulle återremittera frågan.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Med den uppfattning, jag således har, och då jag vill framgång åt förslaget och jag finner den största garantien därför ligga i ett bifall till det föreliggande sammanjämkningsförslaget, kan jag, herr talman, icke annat än yrka bifall till detsamma.

Herr Olsson i Broberg: En ärad talare här undrade öfver den ifver, som från vissa utskottsledamöters sida gjort sig gällande för att få detta förslag återremitteradt. Vi ha ju dock motiverat hvad som ligger bakom denna ifver. Vi ha här påvisat den väg för en sammanjämkning inom utskottet, som vi veta vara möjlig, och vi ha också betonat, att vi anse detta förslag vara så pass viktigt i sig själf, att vi icke vilja dess fall på, såsom det här sagts, den lilla tufva, som här ligger i vägen.

Men å andra sidan har jag icke hört något skäl för den motsatta uppfattningen eller hvad det är för stor ifver, som ligger bakom detta intensiva motstånd på återremiss. Om man verkligen vill ha förslaget igenom, så har man ju där ett antagligt sätt att vinna ett resultat, medan man på den andra vägen blott riskerar hela förslagens fall.

Det har ju här under denna debatt rörts upp nästan allting mellan himmel och jord, och de mest skickliga politisk-tekniska talarne ha här uppträdt och sökt på allt möjligt sätt framhålla farrorna af att nu besluta en återremiss. Detta kan jag emellertid icke begripa. Jag kan icke förstå de skäl eller den ifver, som framkallat just dessa symtom.

Jag ber att få påpeka en sak, som kanske kan vara värd att från saklig synpunkt fästa sig vid. Såsom vi litet hvar torde ha klart för oss, har man på sina håll inom Första kammaren intresse af att den nuvarande lagen får fungera oförändrad så länge som möjligt, nämligen på de håll, där man har nöjet att sitta inne med aktiemajoriteten i de stora bolagen och alltså behärskar det hela. Om vi aktgifvit på en och annan talare här i denna kammare, skulle vi äfven här ha funnit sådana intressen, som tyda på att man icke precis så ogärna skulle se om hela förslaget fölle. Då detta förslag ju är sådant att det tillgodoser de mindres intressen. Dessa minoritetens intressen, i fråga om hvilka man har många exempel på, att de blifvit undanskjutna genom den nuvarande lagen,

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
 (Forts.) undrar jag verkligen, om det kan vara förenligt med denna kam-
 mares allmänna uppfattning och omsorg just om dessa, om hvilka
 man så ofta pläderat här i kammaren. att man ömmar för dem.
 att man icke här vill söka göra så mycket som möjligt för just
 dessa mindres intressen och verkligen föra förslaget igenom.

Herr Widén: Jag får anhålla om herrarnes öfverseende, att jag ånyo — det är visst tredje gången under denna debatt — tager till orda, men jag anser mig likväl ha en viss rätt därtill på grund af det stora intresse jag hyser för frågan.

Jag begärde ordet, när den ärade talaren från Uppsala här höll sitt anförande. Jag märkte att det gjorde ett stort intryck på herrarne, såsom alla hans anföranden för öfrigt göra. Jag får emellertid säga, att han, såvidt jag kunde finna, utgick ifrån en delvis oriktig utgångspunkt. Han sade nämligen, att det, då denna s. k. sammanjämkning kom till stånd, endast var uti en punkt som kammarernas ledamöter skilde sig. Ja, hade det endast varit meningsskiljaktighet i fråga om allenast *en* punkt, och Andra kammaren alltså varit viss på att få § 73, som handlar om revisorn, hade jag åtminstone för min del varit på det klara med att gifva efter i fråga om § 56 mom. 8. Det förefanns emellertid divergens på båda dessa punkter och voteringen gällde dem båda. För min del höll jag vid voteringen och håller fortfarande mest på att § 73, eller den paragraf, som handlar om den extra revisorn, skall få en tillfredsställande affattning. Det var först vid den öfverläggning, som inom utskottet förekom *efter* det utskottet beslutat i frågan, som Första kammaren befanns villig gå med på den formulering af § 73, som från andrakammarledamöternas sida fastslagits. Detta är alltså ett medgifvande, som efteråt från Första kammaren lämnats; och därtill kommer sedan äfven § 24. Hvad beträffar de antydningar, som framkommit om att utskottsledamöterna icke handlat värdigt, då de visat villighet att gå med på ett nytt sammanjämkningsförslag, vill jag säga, att det talet lämnat mig fullkomligt oberörd. Jag är för min del fullt öfvertygad om, att jag iakttagit den värdighet och fasthet, som bör fordras af en hvar utskottsledamot, och att jag icke på något vis brustit i den delen genom att vilja gå till mötet i syfte att få ett godt resultat. Hvad mig beträffar, vill jag alltså protestera mot allt sådant tal.

Mitt hufvuddryftemål — och det står jag för — är att få en lag antagen redan i år, och efter mitt förmenande — hvilket, enligt hvad jag kan höra, åtskilliga af herrarne anse vara felaktigt — finnes icke någon säkerhet att få denna lag i år annat än genom att försöka med ett nytt sammanjämkningsförslag *efter ett direktiv som icke i ringaste mån lämnar oss i ovisshet om, hvart det skall bära*. Detta direktiv har ju af mig här i afton tydligt och klart framlagts, och *något annat kan jag icke se, att kammaren binder sig vid genom en återremiss*. Jag erinrar för öfrigt än en gång, att jag

själf åhörde debatten i Första kammaren angående denna samman-
jämkningsfråga, och jag fattade de uttalanden som där förekommo
— hvilka, det medger jag, kunde ha varit något bestämdare — på
det sättet, att man äfven där tänkte, att frågan skulle lösas så,
som jag här antydt. Enligt min mening veta vi precis. hvad vi
skola få; vi äro icke alls i ovisshet om, hvad vi skola vinna.

Ang. återremitt-
terade delar af
förslag till lag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

En talare sade, att vi genom att besluta en återremiss kasta
oss ut i det okända och icke veta, hvad vi skola vinna. Jo, jag
skall säga *hvad* som skulle vinnas. Det är *en ny aktiebolagslag*;
och jag är öfvertygad om, att den *kan* vinnas på det sätt, som nu
här föreslås. Mitt hufvudsträfvande i denna fråga är, att vi skola
få fram en ny sådan lag, och det är för det målet, som jag stridit
såväl inom lagutskottet som här i kammaren.

Jag ber således att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om
återremiss. Det är icke så, att Andra kammaren skulle helt gifva
efter i denna fråga för Första kammaren, — vända sig efter dess
»order» som någon sade — utan enligt det sammanjämkningsförslag,
från hvilket jag utgått vid mitt återremissyrkande, skulle Första
kammaren efter mitt förmenande få gifva efter mera, än hvad Andra
kammaren skulle komma att göra; på några andra villkor hade jag
icke velat gå med på en sådan lösning af frågan. Jag tycker denna
hållning fullt anstår en kammarens ledamot i utskottet — det vill
jag säga.

Jag ber, som sagdt, att få vidhålla mitt yrkande om åter-
remiss.

Herr Edén: Jag skulle naturligtvis icke ha besvärat kammaren
med något nytt yttrande, om icke i det anförande, som nu hölls af
den ärade representanten på jämtlandsbänken, förefunnits ett litet
missförstånd, som på något sätt föranledts af mitt förra yttrande,
men som icke är befogadt och som jag därför vill ha rättadt både
på grund af det värde, jag sätter på representanten i fråga, och på
grund af den läggning, jag ville gifva mitt anförande.

Jag har aldrig velat säga, att ett återremissyrkande skulle på
något sätt förminska den värdighet, som lagutskottets ärade vice
ordförande har både inom utskottet och inom kammaren och äfven
i min uppskattning. Däremot har jag tillåtit mig säga, att det skulle
icke fullt öfverensstämma med denna *kammares* värdighet att nu
återremittera det föreliggande förslaget efter allt hvad som händt,
när denna kammare förut försökt att återremittera frågor. Då har
ju nämligen Första kammaren alltid utan vidare uppmanat Andra
kammaren att fatta beslut i ärendet. Jag hoppas, att det lilla miss-
förståndet därmed skall vara bragt ur världen.

Att jag icke saknar fog för den af mig här uttalade uppfatt-
ningen, framgår däraf, att lagutskottets vice ordförande dock icke
kunde annat än medgifva, att när frågan återremitterades i Första
kammaren, detta skedde på grund af anföranden, som icke i någon

Ang. återremitt-
terade delar af
örslag till lag
m aktiebolag
m. m.
(Forts.)

enda punkt gåfvo de löften, som han här nu mer eller mindre uttryckligt ansett sig kunna lämna. Återremissen skedde ju där utslutande på den grund, att, såsom man förklarade, sammanjämkningen icke var tillräckligt gynnsam för Första kammaren och, såsom jag nu hör af en medlem, hvilken åhörde debatten där, på den grund att man trodde sig vinna därpå, då det nämligen i så fall skulle inom lagutskottet finnas majoritet för ett yrkande, som vore mera gynnsamt för Första kammarens ståndpunkt.

Det är detta, som gör, att jag, trots allt, icke kan lita på de försäkringar, som gifvits af lagutskottets vice ordförande. Jag vågar fortfarande fasthålla vid den hufvudsynpunkt, som jag gjort gällande i denna fråga. Det är, såvidt jag vet, utan exempel, att kammaren utan vidare på fullkomligt lösa förhoppningar återremitterar ett sammanjämkningsförslag, som den dock vill ha. Jag vågar också vid hålla, att en sådan återremiss för att vinna någonting, som — såsom herr Daniel Persson nyss anmärkte — kammaren mindre gärna vill ha än hvad som nu ligger före, icke stämmer fullt med kammarens värdighet.

Herr Rune: Herr talman! Jag tror, att den ärade talaren på jämtlandsbänken förstorat svårigheterna i denna fråga, då han ansett, att enda utvägen att få igenom denna lag skulle vara, att vi nu skulle återremittera ärendet för att få en ny sammanjämkning.

För min del tror jag, att han underskattade omdömet hos Första kammaren, när han yttrade sig på det viset. Vi ha alla hört uttalas, icke en utan flera gånger, att det är en obetydlig differens mellan kamrarnas ståndpunkter för närvarande. Då tillåter jag mig påstå, att om vi vilja ha lagen i år, är det klokare, att vi stå bestämdt på den ståndpunkt våra utskottsledamöter enhälligt ställt sig på, och det är min vissa tro, att Första kammaren icke för den lilla differensens skull vill utsätta sig för att kullkasta hela lagen.

Den ärade talaren sade också, att han ville återremiss därför, att vi skulle få — om jag rätt uppfattade honom — en för vår ställning gynnsammare kompromiss än vi nu hade. Det förvånar mig rätt mycket, och då Första kammaren icke velat gå med på det förslag, som våra utskottsledamöter enhälligt omfatta, så tviflar jag på, att vi på detta sätt skulle vinna än ytterligare framgång för denna kammares önskningsar.

Herr talman, därför att jag vill, att denna lag, som vi behöfva, skall bli antagen så fort som möjligt, därför att jag tror, att rätta sättet att gå till väga för att nå detta mål är att taga utskottets förslag, och därför att jag tror, att Första kammaren, när frågan återigen kommer under dess ompröfning, skall acceptera detta förslag, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag vill visst icke förlänga diskussionen, som redan pågått alltför länge, men jag kan

dock icke underlåta, att innan densamma afslutas, uttala min synnerliga förvåning öfver det sätt, hvarpå denna diskussion utvecklats sig. När jag i början af densamma hade ordet, uttalade jag en förmodan, att här förelåg en hela kammarens sak, att här förelåg denna kammares, Andra kammarens, intresse att ställa sig bakom sina representanters enhälliga mening. Så som diskussionen nu utvecklats sig, skulle man kunna tro, att här föreläge en partifråga, som skilde denna kammares ledamöter åt. Visserligen jäfvas denna förmodan däraf att åtminstone en af mina partikamrater fick sina instämmanden nästan uteslutande från det motsatta partiet. Men här föreligger verkligen icke, tror jag, en partifråga, här gäller verkligen, huruvida icke Andra kammaren, när densamma genom sammanjämkning fått fram en enhällig mening af sina utskottsledamöter, skall till följd af att denna sammanjämkning ej visat sig öfverensstämmande med Första kammarens mening, återremittera den och sålunda på nytt kasta frågan ut i det okända. Hade Första kammaren här framkommit med ett positivt förslag och uttalat i hvilket syfte, den önskade återremiss, kunde kanske frågan ställt sig annorlunda; men här har endast och allenast uttalats att genom återremiss kunna vinna ett sammanjämkningsförslag, mer öfverensstämmande med Första kammarens önsknings. Hvaruppå dessa förhoppningar grunda sig, vet jag ej. Möjligen förhåller det sig så, att den enighet bland våra representanter, som vid frågans föregående behandling inom utskottet gaf sig tillkänna, icke mera skulle förefinnas. Därom gifva också de yttranden, som vi hört i dag från åtskilliga ledamöter, ett ojäfaktigt bevis. Kanhända det ej skall vara så svårt, då frågan förekommer ånyo till debatt inom utskottet, att uppnå enighet — vice ordföranden i lagutskottet framhåller, att han tror, att det skulle gå i den riktningen — men från Första kammarens sida har man ingen garanti för att detta är meningen. Jag säger, att det är tänkbart, att någon af dessa vankelmodiga utskottsledamöter möjligen skulle kunna vinnas för hvad en talare i Första kammaren uttalat som den kammarens önskan, nämligen att få ett förslag, som mera är i öfverensstämmelse med Första kammarens mening.

Jag kan icke heller underlåta att uttala min stora tacksamhet mot Kungl. Maj:ts regering, som så välvilligt genom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet velat uppträda här såsom skiljedomare i en sammanjämkningsfråga, kanhända ett i vår parlamentariska historia ganska ovanligt fall, men det visar dock en synnerligen stor välvilja mot denna kammare särskildt. Dock hade detta skiljedomareskap haft större värde, i fall det förelegat tvenne positiva förslag att döma emellan, och då hade domen kanske haft sin betydelse. Visserligen framhöll herr justitieministern en paragraf, som möjligen skulle kunna vinnas, men vi ha ju, som sagdt, intet positivt förslag från Första kammaren.

Här föreligger ju ingenting annat, än att denna kammare fått

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

den rekommendationen att afstå från hvad den önskar i denna fråga och se till, huruvida icke den kan gå med på hvad Första kammaren tilläfventyrs kan komma att föreslå, något som vi icke veta. Denna gång har ju lotten gynnat Andra kammaren. Skola vi då verkligen vara så oegennyttiga mot oss själva — och jag vågar nästan säga mot våra valmän och fäderneslandet — att vi icke begagna oss af denna slump under denna tid, då ännu järnvikten mellan kamrarna är något olika mot hvad den kommer att bli, att döma af de senaste landstingsmannavalen? Skola vi i denna sista stund af det gamla maktförhållandet mellan kamrarna underkasta oss att, då slumpen nu gifvit oss en makt, som vi kanske tyvärr icke annars äga, kasta bort detta och kasta oss in i det okända? Jag tror verkligen icke, att det vore politiskt klokt. Jag tror verkligen, såsom en talare sagt, att vi veta hvad vi ha; detta förslag är kanske icke det bästa enligt Andra kammarens synpunkter, liksom det icke heller är det bästa ur Första kammarens synpunkt; men det är dock sådant, att det kunnat accepteras af alla våra representanter i lagutskottet. Skola vi då riskera, att vi få ett nytt förslag? Kanske lotten är oss ogunstig. Nej, jag tror icke, att om ärendet kommer tillbaka till lagutskottet, lotten behöfver tillgripas; då finnes det nog andra medel att kunna vinna majoritet inom utskottet för den mening, Första kammaren hyllar.

Ja, jag vill icke uppehålla diskussionen längre, jag vill endast och allenast ännu en gång framhålla, att jag hyser den fasta öfvertygelsen, att Andra kammaren, Andra kammarens ledamöter af skilda partier komma att noga besinna sig, innan de nu gå att bifalla frågan om återremiss och afvakta något, som man icke vet, hvad det kan vara, och i stället taga hvad som nu ligger på bordet, nämligen det förslag, bakom hvilket våra utskottsledamöter stå. Jag hyser fortfarande den förhoppningen, att kammaren kommer att bifalla det yrkande, som jag redan en gång förut gjort, och hvilket jag ännu en gång vill göra, nämligen om bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Vi få väl alla medge, att den fråga, som här är före, är af mycket stor vikt och betydelse. Handlevärlden här i landet har fäst särskildt stort afseende vid denna lags antagande; ett mycket stort arbete har därå nedlagts både af kommittén, regeringen, utskottet och nu Riksdagen. Man skulle därför gärna se, om detta förslag kunde komma att af Riksdagen antagas; och vi hafva ju kommit ett godt stycke på väg, därutinnan att kamrarna i allt hufvudsakligt hafva enat sig i denna fråga.

Men det är en del smådetaljer, i hvilka vi icke kunnat enas. Förslaget har då, såsom grundlagen föreskrifver, öfverlämnats till utskottet, för åstadkommande af en sammanjämkning. Denna sammanjämkning är emellertid bland de egendomligaste man sett, i så måtto nämligen, att man knappast kan kalla den för en samman-

jämkning. Kamrarnas utskottshalfvor stå nämligen emot hvarandra alldeles eniga, den ena utskottshalfvan mot den andra. Ett så sällsynt fall föranleder enligt mitt förmenande, att man skall söka handlägga denna fråga på ett synnerligen grannlaga sätt. Man kan nämligen tänka sig, att lotten här kunde hafva fallit på annat sätt, nämligen så, att Första kammarens ledamöter med lottens tillhjälp kunde hafva vunnit. Om det varit förhållandet, skulle jag för min del funnit det synnerligen förödmjukande för Andra kammarens ledamöter att gå med på det förslag, som dikterats af Första kammarens ledamöter. Då kommer den frågan: skola vi fordra att Första kammaren i detta fall, när lotten varit oss gynnsam, skall på samma sätt följa våra utskottsledamöters uppfattning? Jag kan icke neka till, att jag anser det vara något förödmjukande för Första kammaren att foga sig i detta.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Nu är det emellertid en möjlighet ännu för handen att kunna få denna fråga lyckligt bragt ur världen. Här har nämligen framställt ett förslag, gående ut på att man skulle kunna få till stånd en sammanjämkning, som i sak skulle tillgodose båda parterna. Härvid invänder man ingenting emot själfva saken; men man har, säger man, ingen garanti för att detta förslag skall kunna genomföras. Nej, det är sant, det finnes ingen garanti därför. Men det finnes ett uttalande från vice ordföranden i lagutskottet, hvori han utstakat denna linje, och hvori han sagt, att hans tanke är, att det skall kunna gå så; och man har ryktesvis hört, att utsikt finnes för tillmötesgående från andra sidan.

Så länge dessa möjligheter finnas, vill jag icke äfventyra hela lagens fall; utan jag vill låta lagutskottet ännu en gång få möjlighet att taga frågan under öfvervägande. Är det sedan så, att detta förslag återkommer i den form, som vice ordföranden i lagutskottet ställt i utsikt, ja, då kunna vi ju, efter hvad af diskussionen framgår, känna oss tillfredsställda; och då komma nog båda kamrarna att utan någon förödmjukelse på någondera sidan antaga förslaget. Blir det återigen på det sättet, att detta nya sammanjämningsförslag ställer sig ofördelaktigt, så att vi ej kunna taga det, ja, då må vi afslå det; men då hafva vi enligt mitt förmenande handlat fullt lojalt. Att däremot af de bevekelsegrunder, som här framförts, afslå förslaget, innan man gjort försök att få en ny sammanjämkning till stånd, kan jag för min del icke vara med om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till yrkandet om återremiss.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Jag tar mig friheten att yttra några få ord med anledning däraf, att man här fört talan för näringslivet i en riktning, som jag för min del icke kan gilla. Det är ju ingen af oss obekant, att inom vida kretsar af vårt land man hellre önskar det nuvarande tillståndet än den lag, som

Ang, återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m. Kungl. Maj:t framlagt, och äfven hellre än det förslag, som nu föreligger från utskottet.

Jag tror också, att vi göra näringslifvet den allra största tjänsten, om vi nu, för att förebygga vidare slitning, återremittera ärendet till utskottet med det direktiv, som herr vice ordföranden i lagutskottet antydt, samt motse ett nytt sammanjämningsförslag. Jag kan nämligen icke ställa mig på den ståndpunkten, att kammaren utan hänsyn till föreliggande omständigheter skall hålla på hvad dess utskottsledamöter till synes enhälligt varit med om; ty jag har fått den uppfattningen, att genom en olycklig tillfällighet sammanjämningsförsöken icke fingo slutföras. — Ja, jag ber herrarne om ursäkt, om denna uppfattning är oriktig. Men af herr vice ordförandens i utskottet yttrande fick jag det intrycket, att det mycket lätt från denna kammares utskottsledamöters sida kunnat göras den ytterligt lilla eftergift, som det nu är fråga om, därest icke vissa förhållanden ställt sig emellan; och jag kan såsom näringsidkare icke se annat, än att denna kammare skulle ställa sig som näringslifvets gynnare, om den nu ville se bort ifrån den omständigheten, att man finge uppge något af hvad man förut velat hafva, för att ändtligen åvägabringa en lösning.

Det är af dessa skäl, herr talman, som jag tillåter mig att avsluta mig till det yrkande, som framställts af herr Widén.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord!

Herr Zetterstrand har uttalat den meningen, att det är antagligt, att förslaget kommer tillbaka i ett för oss fullt acceptabelt skick. Som stöd för denna mening har han åberopat, dels att lagutskottets vice ordförande, som har säte här i kammaren, har uttalat den meningen, att sammanjämnningen skulle komma att gå i viss riktning, och dels att man ryktesvis hört från Första kammaren, att meningen där skulle öfverensstämma med den, som lagutskottets vice ordförande här uttalat.

Härtill må anmärkas, att lagutskottets vice ordförande med rätta är högt skattad af oss alla och äfven har ett stort inflytande i denna kammare, men att han antagligen icke har så mycket att säga i Första kammaren. Hvad åter beträffar det som herr Zetterstrand »ryktesvis» har hört, så tror jag, att man icke får tillägga det allt för stor betydelse, i synnerhet som nu under diskussionen upplysts, att i morse, då saken debatterades i Första kammaren, lagutskottets ordförande förklarar, att det nu föreliggande sammanjämningsförslaget innebure icke en sammanjämnning, utan ett uppgifvande af Första kammarens ståndpunkt. Det var för att komma ifrån det, som han ville hafva en annan sammanjämnning, som icke innebure ett uppgifvande af Första kammarens ståndpunkt. Jag hoppas, att herrarne förstå det; och jag tror för min del, att vi måste anse, att den mannen, som sagt det, menade hvad han sade. Men om

han menade hvad han sade, så menade han också, att den sammanjämknings, som skall komma i stället, icke skall bli för Andra kammaren *lika* tillfredsställande som den nu föreliggande.

Jag tror, att vi nu hafva diskuterat denna sak tillräckligt, och att vi äro beredda att fatta beslut; om innebörden af det beslutet kan icke råda minsta tvifvel.

Ang. återremitterade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m.
(Forts.)

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Endast en liten replik till min vän herr Vennersten! Herr Vennersten yttrade, att det berodde på en olycklig slump, att våra ledamöter i utskottet segrade. Ja, jag förstår detta yttrande mycket väl, så till vida som jag ju förut vet, att herr Vennersten har synnerligen stora sympatier för Första kammaren. Men jag måste säga, att jag tycker, att det är märkvärdigt att stå upp i denna kammare och uttala, att man icke har några sympatier för en åsikt, som enhälligt företrädes af våra utskottsledamöter, utan tycker att det är en olycklig slump, när de vinna på lotten.

Vidare ber jag att med anledning af herr Vennerstens yttrande, att han i egenskap af representant för näringslivet tror, att det vore utmärkt lyckligt, om återremiss skedde, så att det komme fram ett nytt förslag, få säga, att det ju är möjligt, att så kan vara fallet. Men näringslivet kan väl icke vara så ställtdt, att det kan vara betjänadt med hvilket förslag som helst; och då man icke vet, hvilket nytt förslag som framkommer, tycker jag att det är märkvärdigt, att från näringslivets synpunkt återremiss skall vara lämplig, blott därför att man då får ett nytt förslag. För min del tror jag icke, att man kan undgå att protestera mot den slutsatsens riktighet.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag måste svara herr Rune ett par ord.

Det var icke af någon omsorg om Första kammaren, som jag yttrade mig så, som jag gjorde; utan jag beklagade blott, att icke sammanjämkningsförsöken kunnat drifvas något litet längre, och jag gjorde detta på den grund, att jag af hvad den förste ärade talaren antydde tyckt mig finna, att det fattats bra litet i att sammanjämknings inom utskottet skulle lyckats.

Hvad så min egen ställning till själfva sakfrågan beträffar, så har jag tydligt framlagt den i den ganska omfattande motion, som jag tillätit mig frambära; och om de däri angifna synpunkterna delvis sammanfalla med dem, som från Första kammarens sida häfdats, så får jag säga, att jag skäms icke för det. Ty jag har framfört åsikter, som äro så vidt utbredda inom vår köpmannakår och inom affärsvärlden i allmänhet, att den, som följt med frågans utveckling något, väl vet, att landets flesta handelskammare i väsentliga delar antingen instämt i eller uttalat sig i samma riktning som denna motion.

För öfrigt vågar jag, såsom jag förut nämnde, tro, att kammaren

Ang. återremitt- terade delar af förslag till lag om aktiebolag m. m. (Forts.) skulle göra näringslivet den allra största tjänst, om kammaren nu bidrager till att få frågan löst. Ty det finnes mäktiga krafter i verksamhet, som icke önska något högre än att få stanna vid status quo. Af dessa skäl anser jag, att det, rent sakligt sedt, är klokast att återremittera ärendet.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets förslag och vidare på punktens återförvisande till utskottet i det syfte, som under öfverläggningen angifvits af herr Widén, och sade sig herr talmannen finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren för sin del bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 1:o) af utskottets förevarande memorial nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat punkten till utskottet för ny behandling i det syfte, som under öfverläggningen angifvits af herr Widén.

Omröstningen utvisade 117 ja och 93 nej; vid hvilken utgång kammaren för sin del bifallit utskottets förslag.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Ang. tullverkets utgiftsstater. Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande nr 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af tullverkets utgiftsstater för år 1911 m. m.

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 60, af den 14 januari 1910 hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag framlagt förslag till utgiftsstater för tullverket för år 1911 samt till aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gräns-

bevakning jämte förslag till förutsättningar för lönestaternas ikraft- *Ang. tullverkets utgiftsstat.*
trädande m. m. (Forts.)

I sammanhang med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft dels två särskilda inom Första kammaren af herr *von Geijer* väckta motioner nr 53 och 54, dels ock elfva särskilda inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 216 af herr *Beckman*, nr 220 af herrar *Lundgren* i Göteborg och *Broström*, nr 221 af herr *Röing m. fl.*, nr 222 af herr *Röing*, nr 223 och 224 af herr *Thylander*, nr 225 af herr *Åkerman m. fl.*, nr 226 af herr *Jeansson* i Kalmar *m. fl.*, nr 227 af herr *Rydén* samt nr 228 och 229 af herr *Rissén*.

Utskottet hemställde:

A) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt i ämnet väckta motioner, måtte

a) med godkännande af vid utlåtandet fogadt förslag till utgiftsstaten för tullverket för år 1911 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 5,748,950 kronor, att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen;

b) besluta,

att såsom förutsättning för ikraftträdande den 1 januari 1911 af lönestaten för generaltullstyrelsen skulle gälla, att Kungl. Maj:ts dessförinnan meddelade föreskrift därom, att samtliga ordinarie befattningshafvare i styrelsen skulle i den mån ej undantag kunde anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag; samt

att såsom förutsättning för ikraftträdande den 1 januari 1911 af lönestaten för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning skulle gälla, att följande allmänna grundsatser skulle tillämpas vid förestående omarbetning af den vid tullstadgan fogade taxa å ersättning, som i vissa fall skall till tjänsteman och betjante i tullverket af trafikerande utgöras, nämligen:

1:o) Ersättningsbeloppen inbetalas alltid till vederbörande tullförvaltning enligt af densamma utställd räkning;

2:o) Ersättning för förrättning, verkställd å den för vederbörande tjänstinnehafvare gällande tjänstgöringstid, skall, såvida icke förrättningen är af beskaffenhet, att ersättning därför utgår enligt rese-reglementet, tillfalla tullverket, dock att, äfven i fall, då ersättning för förrättningen sålunda icke tillkommer tjänstinnehafvaren, godtgörelse för fortskaffningskostnad, där sådan kostnad måst af tjänstinnehafvaren utgifvas, skall honom tillhandahållas; hvaremot ersättning för förrättning, verkställd å öfvertid, äfvensom all enligt rese-

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

reglementet utgående ersättning skall tillfalla vederbörande tjänstinnehafvare och utbetalas till denne af tullförvaltningen; samt

3:o) Hinder möter icke för dessa tjänstinnehafvare att, beträffande dem tillfallande ersättning, såsom hittills varit vanligt, träffa öfverenskommelse med trafikerande;

c) godkänna vissa närmare angifna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten för generaltullstyrelsen upptagna aflöningsförmåner;

d) förklara,

ej mindre att enhvar, som med eller efter 1911 års ingång tillträdde befattning i generaltullstyrelsen, skulle vara pliktig att underkasta sig ofvannämnda villkor och bestämmelser för den nya aflöningsstatens åtnjutande;

än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar i styrelsen, hvilka icke före den 1 november 1910 anmälde, att de ville underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner, äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

e) godkänna vid utlåtandet fogadt förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning; samt

f) lämna närmare angifna medgifvanden angående aflöning åt vissa tjänstemän m. m.

B) att Riksdagen måtte afslå

a) herr von Geijers motion nr 53 och herr Thylanders motion nr 223;

b) herrar Lundgrens i Göteborg och Broströms ofvannämnda motion;

c) herr Röings m. fl. motion, nr 221;

d) herr Åkermans m. fl. ofvan omförmälda motion; och

e) herr Jeanssons m. fl. förenämnda motion; samt

C) att herr von Geijers motion nr 54, herr Beckmans ofvannämnda motion, herr Röings motion nr 222, herr Thylanders motion nr 224, herr Rydéns ofvan omförmälda motion samt herr Risséns motioner nr 228 och 229 måtte anses genom hvad utskottet i punkt A föreslagit besvarade.

Vid utlåtandet voro fogade dels åtskilliga reservationer rörande

särskilda delar af förevarande utlåtande, dels ock två afgifna rörande utlåtandet i dess helhet, nämligen

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

af herrar *Sjö* och *Starbäck*; samt

af herrar *Rydén*, *Thor* och *Lindberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, under förklaring att Kungl. Maj:ts föreliggande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, ville för år 1911 uppföra tullverkets utgiftsstat. att utgå med samma belopp och efter samma grunder som för år 1910, och att följaktligen statens slutsumma bestämdes till 4,407,900 kronor, däraf 38,500 kronor på extra stat.

Punkten A) mom. a).

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren, att *förslaget till utgiftsstat. för tullverket* skulle behandlas momentvis och, där så behöfdes, äfven gruppvis, samt att vid behandlingen af första gruppen öfverläggningen finge omfatta förslaget i dess helhet.

Utskottets förslag upptog under

A. Aföningsstaten 1. Generaltullstyrelsen:

	Lön	Tjänstgörings- penningar	Orts- tillägg	Summa
1 generaltulldirektör	7,000	3,000	1,000	11,000
1 notarie	2,200	1,500	300	4,000
3 d:o	—	—	—	12,000

Reservationer hade emellertid rörande utskottets förslag i dessa hänseenden afgifvits

dels af herrar *Billing*, *O. Jonsson*, grefve *Wachtmeister*, *Wijkander*, grefve *Klingspor*, grefve *Taube*, *Björklund*, grefve *F. T. C. von Rosen*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *Olsén*, *J. Nilsson* och *Tonning*, hvilka ansett, att utskottets förslag rörande generaltulldirektörens afönning bort lyda sålunda:

	Lön	Tjänstgörings- penningar	Orts- tillägg	Summa
1 generaltulldirektör.....	9,000	3,000	1,000	13,000;

dels ock af herrar *Billing*, *Andersson* i Skifarp, grefve *A. F. Wachtmeister*, *Wijkander*, grefve *Klingspor*, grefve *Taube*, *Björklund*, grefve *F. T. C. von Rosen*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *J. Nilsson* och *Tonning*, hvilka hemställt, att å kanslibyrån skulle anställas 5 notarier i stället för 4, såsom utskottet föreslagit.

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

Efter föredragning af förslaget till stat för generaltullstyrelsen, begärdes ordet af

Herr Karlsson i Mo, som anförde: Herr talman, mina herrar! Beträffande det nu föredragna utskottsbetänkandet skall jag be att få göra några kortare erinringar.

I fråga om generaltullstyrelsens personal har utskottet i sitt förslag från staten affört en sekreterarebefattning. Tillämpningen af den nya tulltaxan kommer säkerligen att i högst väsentlig mån öka expeditions-göromålen, som härflyta från tullbehandlings- och upplysningsbyrån. Då dessa göromål äro afsedda att förrättas af å kansliet anställda tjänstemän, måste gifvetvis borttagandet af en sekreteraretjänst medföra en kännbar förlust. I den kungl. propositionen sid. 22 framhålles, att en förstärkning af arbetskrafterna å kansliet är välbehöflig på grund af de alltjämt växande göromålen. Detta bestyrkes äfven af den tabell, som där finnes intagen. Denna förstärkning skulle kunna vinnas genom öfverflyttning från tullbehandlings- och upplysningsbyrån af två tjänstemän från tullbehandlings- och upplysningsbyrån till kansliet, enär dessa två tjänstemän på grund af den ökade arbetstiden skulle kunna biträda med andra kansligöromål än de, som härflyta från tullbehandlings- och upplysningsbyrån. Emellertid är det nog säkert att den föreslagne nye notarien på kansliet icke, sedan den nya tulltaxan trädt i kraft, kan ensam medhinna alla skrivelser, som komma från tullbehandlings- och upplysningsbyrån. Under sådana förhållanden blir han tydligen icke till någon hjälp med öfriga kansligöromål, hvilka år från år ökas. Det vore därför i hög grad önskligt, att, om den föreslagna sekreterarebefattningen ej får behållas, den åtminstone ersättes med en femte notarie. Utskottets farhågor mot anställandet af tvenne sekreterare å kansliet torde få anses obefogade, då ju dessa skulle mellan sig komma att uppdelat göromålen så, att den ene skulle handlägga kansli- och kameralärenden och den andre ärenden, som komma från de två öfriga byråerna. I kommerskollegium finnas å kansliet tre sekreterare anställda, utan att några olägenheter däraf försports.

I fråga om generaltulldirektörens lön, så har utskottet föreslagit en nedprutning af Kungl. Maj:ts förslag från 14,000 kr. till 11,000 kr.; kommissionens förslag var 15,000 kr. eller i det närmaste hvad han f. n. har. Såsom framgår af utskottets betänkande på sid. 29, så utgör generaltulldirektörens lön kontant 9,000 kr. jämte en boställsvåning, som ger en sammanlagd årlig hyra af 4,620 kr. Denna hyra är ganska låg. Efter vanliga stockholmspriser räknadt skulle lönen komma öfver 14,000 kr. För närvarande utgår pensionen för generaltulldirektören med 6,200 kr. utan skyldighet för den nuvarande innehafvaren af ämbetet att bidraga till densamma. Enligt nya staten skulle pensionen komma att utgå med 6,000 kr. med sådan skyldighet. I sin motivering angående generaldirektörens lön säger utskottet bland annat: »Med allt erkännande af befattningens maktpåliggande beskaffenhet, torde emellertid generaltulldirektören icke kunna jämnställas med chefen för post-

verket utan i stället, i öfverensstämmelse med den i statsrådsprotokollet gjorda jämförelsen mellan tullverket och statskontoret, böra likställas med chefen för sistnämnda ämbetsverk.» Gentemot hvad utskottet anfört torde med skäl kunna häfdas, att generaltulldirektören är väl jämförlig med generalpostdirektören, äfven om i betraktande tages hans ordförandeskap i postsparbanksstyrelsen. Det bör ju ihågkommas, att tullverket är statens förnämsta ämbetsverk och att på alla andra områden handhafvandet af och ansvaret för uppbörd betingar en jämförelsevis högre aflöning än motsvarande befattning utan dylikt ansvar. Chefskapet öfver en talrik personal torde äfven få anses synnerligen betungande. Det gäller icke blott, såsom utskottet synes antaga, tillsynen och uppsikten öfver personalen, utan framför allt de många och grannliga befordringsfrågorna. — Chefen för telegrafverket har, som bekant, 15,000 kr. i lön.

*Ang. tullverkets
utgiftsstat.*
(Forts.)

Utskottet har vidare föreslagit en nedsättning i anslaget till vikariat-ersättningar inom styrelsen till 60,000 kronor, som synes svårt att försvara. Utgifterna från anslaget ha utgjort i jämna hundratal år 1907 68,400 kronor; år 1908 79,800 kr., år 1909 92,600 kr. Därpå belöper sig på statistiska afdelningen under år 1907 ensamt 29,700 kr., år 1908 41,700 kr. och 1909 48,500 kr. Utgifterna för den extra personalen å denna afdelning torde ej komma att nedbringas på grund af den föreslagna omorganiseringen af styrelsen. Sagda personal belöper sig tidvis till ett 40-tal personer och däröfver, och den föreslagne nye aktuarien är väl behöflig för att jämte andra honom åliggande göromål biträda de två ordinarie tjänstemännen med arbetets öfvervakande och fördelning bland den talrika personalen. Då emellertid anslaget bibehålles som förslagsanslag och frågan om statistikens förflyttning från styrelsen är beroende på pröfning, torde saken icke få anses ha någon vidare stor vikt. Beträffande aflöningar för en del tjänstemän af högre grad, däri inbegripna såväl lokaltullförvaltningen som gräns- och kustbevakningen, har utskottet ansett nedsättning böra äga rum å de belopp Kungl. Maj:t föreslagit. Om detta ur statens egen synpunkt kan vara med verkligt god hushållning förenadt, skall jag icke nu inlåta mig på, dock tror jag ingalunda, att så är fallet.

Herr talman, jag tänker nu ej göra något yrkande, men jag har dock velat göra dessa erinringar.

Vidare yttrade:

Herr Rydén: Herr talman! Jag har vid denna fråga tillsammans med några kamrater här i kammaren afgifvit en reservation, som väckt en viss uppmärksamhet, när den egentligen går ut på afslag af hela omorganisationsförslaget och uppskjutande af det definitiva reglerandet af detta verk till ett kommande års riksdag.

De skäl, som varit bestämmande därvidlag, såväl för mig personligen, som efter hvad jag tror, äfven för mina kamrater, ha varit, att vi ställt oss synnerligen betänksamma på grund af de stora omändrin-

Ang. tullverkets
utgiftsstaten.
(Forts.)

gar, som ägt rum i fråga om aflöningsreglementet och äfven i åtskil-
liga andra afseenden, förändringar, som vi icke kunnat helt och hållet
öfverblicka verkningarna af. För min del har jag i en särskild moti-
ivering för denna reservation pekat på, att det ju strängt taget är ett
helt annat aflöningsreglemente, hvad de vitala delarna angår, som föreligger till Riksdagens pröfning än det, som af Kungl. Maj:t framlades. De förändringar i aflöningsreglementet, som ägt rum under utskottets
nellan tullverkets stat och andra stater, som förut äro af Riksdagen
fastställda. Sålunda har utskottet angående den rätt, som vederbö-
rande tjänsteman skulle ha att räkna sig till godo förutvarande tjänst-
göring vid befordran, slopat hela Kungl. Maj:ts förslag till indelning
af tjänstemännen i vissa ålderstilläggsgrupper. Denna förändring inne-
bär i vissa fall mycket betydande nedsättningar i de förmåner, som
Kungl. Maj:t tillärnat vissa tjänstemän. Jag har i min reservation på-
visat, att det kan gå upp till 800 kronor och ändå två tjänsteår där-
utöfver för tjänstemän af högre grad. För tjänstemän af lägre grad,
till exempel för en vaktmästare, som befordras till uppsyningsman af
första graden, kan genom den ändring af aflöningsreglementet, som
skett, under vissa förhållanden uppkomma en förlust af 450 kronor.
I och för sig delar jag naturligtvis den uppfattning, som tagit sig ut-
tryck i utskottets förslag, då ju jag under hela den tid, jag varit vid
Riksdagen, velat arbeta för likformighet och enhetlighet vid löneregler-
ingarna, och jag finner det riktigt så till vida, men å andra sidan har
det icke varit mig möjligt att kunna i detalj sätta mig in i de öfvergångs-
bestämmelser och de förändringar, som äro af utskottet föreslagna,
så att jag kunnat afgöra, hvilken verkan de kunna ha, hur de kunna
stämma med hvarandra, om de i alla delar stå i öfverensstämmelse
med tidigare fastställda aflöningsreglementen och om man icke borde,
när man så väsentligt skrifer om aflöningsreglementet, på nytt pröfva,
huruvida denna omskrifning i någon mån inverkar på lönestaten.
Jag hade, efter det vederbörande afdelning behandlat detta ärende,
icke haft mer än två nätter på mig före utskottsbehandlingen för att
läsa det öfver 80 sidor stora betänkandet, som afdelningen utarbetat,
och som innebar en sådan fullkomlig omhvälfning af aflöningsregle-
mentet. Jag har velat framhålla för Riksdagen, att jag svårigen
kunde vara beredd att fatta någon bestämd ståndpunkt i frågan.

Nu har det emellertid inträffat efteråt, att vederbörande tjänste-
män själfva, både af högre och lägre grad, allmänt gjort hänvändelser
till riksdagsmän och uttalat sin önskan att hellre få lönefrågan löst i
år i öfverensstämmelse med utskottets förslag än få den uppskjuten
till ett kommande år. Vid sådant förhållande har jag för min del
ansett mig pliktig att frångå min reservation i denna del, och jag skall
således icke här framställa något yrkande om bifall till densamma.
Jag vill dock ha uttaladt, att jag icke känner mig öfvertygad om att
aflöningsreglementet är så affattadt, att icke ojämnheter komma att
visa sig, när det skall praktiskt tillämpas, och för min del vill jag ut-

tryckligen fritaga mig från ansvaret härför, för den händelse någon skulle rikta klander mot de ledamöter i statsutskottet, som haft att granska detta aflöningsreglemente. Jag fränsäger mig således personligen ansvar för sådana ojämnheter, som kunna uppstå, och jag böjer mig endast för den önskan, som uttalats från personalens sida, att få en lösning till stånd redan i år.

Jag skall begagna tillfället till att säga några ord i den föredragna punkten med anledning af det yttrande herr Karlsson i Mo hade. Vid denna punkt yppa sig, som vi se, meningsskiljaktigheter i två afseenden, nämligen dels beträffande lönen för generaltulldirektören och dels angående antalet tjänstemän i kansliet eller den gamla kanslibyrån. Utskottet har i aflöning för generaltulldirektören föreslagit 11,000 kronor, kommissionen föreslog 15,000, Kungl. Maj:t 14,000, Första kammaren har i förmiddags beslutat en lön på 13,000 och utskottsmajoriteten, som i detta fall utgjordes af de 12 ledamöterna från denna kammare, satte lönen till 11,000 kronor. Herr Karlsson i Mo uttalade nu sina betänkligheter gentemot denna åtgärd. Jag vill då säga, att jag har den bestämda uppfattningen, att inga som helst skäl föreligga att sätta lönen för generaltulldirektören till högre belopp än lönen för statskontorets eller domänstyrelsens chefer. Jag vågar tvärtom uttala den uppfattningen, att af chefen för statskontoret, som bland annat har att afgifva yttrande öfver så godt som alla anslagsfrågor, som föreläggas Riksdagen, fordras minst lika stora kvalifikationer, som begäras af generaltulldirektören. Jag finner också betänkligheter resa sig emot att för chefen för ett icke affärsdrivande verk reglera lönen på annat sätt än vi gjort för andra generaldirektörer, som stå i spetsen för centrala ämbetsverk. Jag åhörde herr finansministerns anförande i förmiddags i Första kammaren och antar, att jag kommer att mötas af gensaga på denna punkt. Man kommer antagligen att säga, såsom kommissionen sagt, att det i detta fall är fråga om statens största upp-bördsverk och att den man, som skall stå i spetsen för detsamma, måste vara en person af så sällsynt framstående skicklighet, att man bör gifva honom högre lön än en vanlig generaldirektör. Jag vill då bringa i herrarnes erinran ett par andra fall, då vi ha reglerat lönerna för cheferna i vissa verk med tanke på att vi skulle få praktiskt folk i stället för jurister eller vanliga ämbetsmän i spetsen för verket. Vi bestämde generalpostdirektörens lön till 15,000 kronor, och meningen därmed var, att man skulle få en praktisk, affärskunnig karl i spetsen för generalpoststyrelsen. Det var det enda skälet för denna kammare att gå med på ett så högt belopp. När man det oaktadt använder en sådan plats till reträttplats för en förbrukad minister, som, så vidt jag vet, icke utmärkt sig för särskildt framstående affärsskicklighet eller affärskunnighet, och när man vidare sätter en jurist i spetsen för telegrafstyrelsen, fastän man äfven där bestämt generaldirektörens lön till 15,000 kronor för att för befattningen få en praktisk och affärskunnig karl, så kan jag för min del icke längre fästa så stort afseende vid denna argumentering. Vi bevilja pengar, men vi se, att det dock icke blir affärsmän, som sätts

*Ang. tullverkets
utgiftsstater.
(Forts.)*

Ang. tullverkets
utgiftsstat.
(Forts.)

till att leda dessa verk, och jag tror därför icke, att vi böra låta förmå oss att frånga den ståndpunkt, utskottet här intagit.

Den andra meningsskiljaktigheten gäller en sekreterare på kansliet, som utskottet föreslagit till indragning. Om herrarne slå upp sidan 28 i utskottets betänkande, så skall jag söka visa, hvad denna indragning innebär. Det är meningen att från tullbehandlings- och upplysningsbyrån öfverflytta en sekreterare samt en registrator och aktuarie till kanslibyrån, där man sålunda skulle få två sekreterare. Denna tullbehandlings- och upplysningsbyrå — för att nu säga några ord om den — har kommit till för kort tid sedan, jag tror för tre år sedan. Förut sköttes det arbete, som nu åligger denna byrå, af en person, som så godt han kunde lämnade upplysningar i tullbehandlingsärenden till affärsmän. Bland dessa yppade sig emellertid en allmän önskan att erhålla en byrå, som kunde betjäna allmänheten bättre än en enda tjänsteman var i stånd att göra, och så upprättades denna byrå. Denne ene tjänsteman har sålunda ersatts af en byrå, som under de senare åren haft en byråchef och fyra tjänstemän. Nu skulle det enligt Kungl. Maj:ts förslag faktiskt bli fem. Man gör visserligen en ändring så till vida, att man flyttar sekreteraren och registratorn öfver till kanslibyrån och behåller blott tre tjänstemän utom byråchefen på tullbehandlings- och upplysningsbyrån, men räkna vi tillsammans antalet tjänstemän på kansliet och tullbehandlingsbyrån, så äro de enligt den nuvarande organisationen inalles nio och skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag bli tio. När man nu utökar arbetstiden, så har det synts utskottet icke föreligga tillräckligt starka skäl för att man också skulle utöka antalet tjänstemän, och jag tror, att utskottet har synnerligen starka skäl för denna sin uppfattning.

Jag ber således att i den föredragna punkten yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! När denna fråga behandlades inom utskottet, var största delen af utskottets ledamöter icke alldeles på det klara med, om det var rätt att taga detta förslag i år. Den afdelning i utskottet, som hade den förberedande behandlingen sig anförtrodd, hade nämligen bland annat lagt om nästan hela aflöningsreglementet i så väsentlig grad, att vi funno det ganska svårt att på den korta tid, som stod till vårt förfogande, sätta oss in i förslaget. Vi ha dock försökt så godt vi kunnat att komma till ett resultat och ha då nått det, som föreligger. Det har varit olika meningar om vissa af dessa frågor, och jag har själf varit af olika mening med utskottets majoritet i ett par af dem. Efter det beslut Första kammaren i dag fattat, torde det emellertid icke vara skäl att hålla några långa diskussioner om dessa olika spörsmål. Bland andra har jag varit med och reserverat mig till förmån för ytterligare en notarie i kanslibyrån utöfver det antal utskottet tillstyrkt. Såsom den siste ärade talaren nämnde, hade Kungl. Maj:t begärt två sekreterare och dessutom en registrator och fyra notarier på kansliet. Utskottet har

strukit den ene sekreteraren och detta har äfven jag varit med om, emedan jag icke anser det lämpligt, att man skulle ha två sekreterare på kansliet. Förut fanns på tullbehandlings- och upplysningsbyrån en sekreterare och tre andra tjänstemän, således inalles fyra. Det är denne sekreterare, som Kungl. Maj:t velat flytta från tullbehandlings- och upplysningsbyrån till kansliet, så att där skulle bli två sekreterare.

*Ang. tullverkets
utgiftsstater.
(Forts.)*

Vi veta, att i alla våra ämbetsverk arbetet under de senaste åren väsentligt ökats, och jag undrar därför, om det icke är nödvändigt att här göra en ökning med en tjänsteman. Den siste ärade talaren nämnde, att han ansåg det vara betänkligt att öka antalet tjänstemän i så hög grad, som här ifrågasatts. Men om någon ökning skall ske, kan det, enligt hvad jag kan fatta, icke bli med mindre än en tjänsteman. När man nu i stället för en sekreterare, en andra gradens tjänsteman, föreslagit två första gradens tjänstemän, blir det icke någon så stor skillnad med afseende på löneförhållandena, som det kan synas. Ser man efter, blir det endast en tjänsteman mer, och det blir en tjänsteman af högre grad som slopas mot två tjänstemän i lägre grad. Jag för min del har ansett, att vi icke böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag utan i stället låta oss nöja med en sekreterare, en registrator och fem notarier, och jag ber därför, herr talman, att få göra detta yrkande.

Sedan har jag äfven på en annan punkt reserverat mig, nämligen i fråga om det s. k. ortstillägget, beträffande hvilket jag haft en annan mening, i det jag nämligen anser, att sådant ortstillägg bort tillerkännas lika väl tullstyrelsens tjänstemän som andra tjänstemän, som hafva ortstillägg. Jag för min del kan icke inse, att en tulltjänsteman, som skickar ut sin jungfru för att köpa sina varor på torget, kan göra anspråk på att få dem billigare än en post- eller telegraftjänsteman eller hvilken annan tjänsteman som helst. Då emellertid Första kammaren antagit utskottets förslag beträffande ortstilläggen, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande i detta fall, men jag vill dock tillkännagifva, att jag för min del anser, att tulltjänstemännen härvidlag icke blifvit fullt lojalt behandlade gentemot andra tjänstemän. Så som frågan nu ligger, skall jag beträffande öfriga punkter för närvarande icke göra något annat yrkande, än att notarierna skola blifva fem i stället för, såsom föreslagits, fyra. Det kan i alla fall sättas i fråga, huruvida generaltulldirektören kan jämföras med andra generaldirektörer i våra centrala ämbetsverk eller om det icke vore rättare bifalla reservanternas förslag, men jag har icke något yrkande att göra i detta fall.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Ja, det är, såsom här redan framhållits, icke mycket skäl i att vidlyftigt diskutera den nu föreliggande frågan, i det läge den för närvarande befinner sig. Men jag anser mig i alla fall böra säga några ord, så att den icke må passera utan något uttalande från statsrådsbänken.

Jag vill då, i likhet med herr Rydén, förklara, liksom jag förut i dag gjort i Första kammaren, att jag icke känner mig fullt öfvertygad

Ang. tullverkets
utgiftsstater.
(Forts.)

om det i alla afseenden lyckliga i det sätt, hvarpå utskottet sökt lösa aflöningsfrågan. Det är en fullständig omläggning mot hvad, som förut varit vanligt inom tullverket med hänsyn till dess säregna beskaffenhet, dess särskilda verksamhetsområde och dess historiska utveckling. Jag har i motsats till herr Rydén den uppfattningen, att det varit lyckligast, om man behållit den grund, som förut var lagd. Jag skall emellertid icke uppehålla mig vid denna sak, ty det är tydligt, att den grund utskottet lagt är densamma, som kommit till användning vid uppgörande af andra aflöningsstater, och med den uppfattning, som numera gör sig gällande i dessa saker, är det otänkbart att här få någon ändring. Jag vill då i likhet med herr Rydén säga, att jag för min del icke vill påtaga mig ansvaret för de ojämnheter, som tydligen kunna bli en följd, och som jag tror i vissa afseenden verkligen också komma att följa af det förslag till bestämmelser, som från utskottets sida blifvit framlagdt. Å andra sidan vill jag erkänna, att de öfvergångsbestämmelser, som utskottet föreslagit, gjort det lättare för de nuvarande tjänstemännen att finna sig uti de nya bestämmelserna, och att dessa öfvergångsbestämmelser i vissa afseenden gjorts förmånligare än de, hvilka från Kungl. Maj:ts sida ansetts kunna föreläggas Riksdagen.

Jag ber att få säga några ord särskildt med afseende på generaltulldirektören. Herr Rydén hade nog rätt uti sin uppfattning om, hvad jag ungefär skulle komma att säga, men det blir kanske icke det enda. Jag vill här i någon mån opponera mig mot den motivering, som utskottet användt och i hvilken utskottet synes vilja göra mig och de uttalanden, som förekomma i statsrådsprotokollet, ansvariga för det förslag utskottet kommit till med afseende på generaltulldirektören. Det är mycket vänligt och i allmänhet ganska angenämt att blifva citerad af ett mäktigt statsutskott, men jag skulle föredragit, om jag blifvit det vid ett annat tillfälle än just nu och då på sådant sätt, att jag kunde känna igen icke blott mina egna ord utan äfven andemeningen i mitt uttalande. Det är riktigt, att i statsrådsprotokollet står, att generaltullstyrelsen snarare är jämförlig med styrelsen för statskontoret än med styrelserna för kommunikationsverken. Men därmed har jag ingalunda menat något annat än, att själfva generaltullstyrelsens arbetssätt är mera jämförligt med statskontorets än med generalpoststyrelsens, och att därför generaltullstyrelsens organisation också bör vara mera i öfverensstämmelse med statskontorets. Men därmed är icke sagdt, att häraf ovillkorligen följer, att generaltulldirektören skall betraktas på samma sätt som generaldirektören i statskontoret. Han skall betraktas på samma sätt i den mån hans uppdrag motsvarar det uppdrag generaldirektören i statskontoret fått, d. v. s. i den mån han är chef för ett centralt ämbetsverk, generaltullstyrelsen. Men generaltulldirektören har äfven ett annat uppdrag, som generaldirektören i statskontoret absolut icke har, och det är chefskapet för hela den stora tullpersonalen, som är fördelad öfver hela landet från Haparanda till Ystad, en personal på öfver 1,700 ordinarie medlemmar för att nu icke tala om den extra personalen. Generaltulldirektören har att öfva uppsikt

öfver hela denna personal och dessutom, såsom redan framhållits, se till att befordringen, i den mån den ombesörjes af generaltullstyrelsen, sker på ett rättvist sätt, och detta är tydligen en synnerligen grannliga uppgift. Därtill kommer, att han är chef för det största uppbördsvärk vi ha i vårt land, för ett ämbetsverk, som fått sig den största uppbörd anförtrödd, och alltid, där ansvar för uppbörd förefunnits, har man ansett särskild betalning därför böra utgå. Det vill synas mig som dessa båda omständigheter, chefskapet för den stora tullpersonalen i hela landet och chefskapet, ansvaret för det största uppbördsvärket — det är dessa två saker, som komma till utöfver hvad generaldirektören i statskontoret fått sig ålagdt — mer än väl motivera en högre aflöning för generaltulldirektören än för cheferna för statens öfriga centrala verk. Jag tror därför, att mycket goda skäl tala för, att kammaren nu bifaller åtminstone det förslag, som förut i dag blifvit af Första kammaren antaget.

Jag skall nu be att få säga några ord om denne före detta sekreterare, om jag så må säga, eller numera notarien in spe på kanslibyrån. Jag kan hysa förhoppning om, att han skall komma dit, eftersom Första kammaren i dag på förmiddagen fattat beslut härom och det synes mig finnas stora skäl för, att Andra kammaren gör på samma sätt, om icke nu, så dock längre fram. Det framhölls mycket riktigt af herr Rydén, att det sammanlagda antalet af kanslibyråns och tullupplysningsbyråns tjänstemän vore nio och hädanefter skulle bli tio. Häraf drog herr Rydén den slutsatsen, att en kunde man gärna draga in och fortfarande bibehålla antalet vid nio. Jag tror icke, att saken ligger precis på det sättet. Om vi nu först hålla oss till de två, som enligt förslaget skulle öfverflyttas från tullbehandlings- och upplysningsbyrån till kanslibyrån är det, som mycket riktigt framhållits, dels registratören och dels sekreteraren. Om vi då tillsvidare bortse från den andre byråassistenten på tullbehandlings- och upplysningsbyrån, blir naturligtvis antalet precis detsamma, antingen de äro på den ena eller andra byrån. Det arbete de skola utföra är ungefär detsamma, fastän det är naturligt, att arbetet skulle ökas för dem, som skulle öfverflyttas till kanslibyrån med göromål, som tillhöra denna byrå, enär tjänstgöringstiden blifvit utsträckt.

Nu vill jag säga, att, om vi bortse från den andre byråassistenten, ingen ökning är ifrågasatt i antalet tjänstemän på dessa båda byråer tillsammans. Det finnes ingenting, som antyder, att icke alla dessa tjänstemän nu äro behöfliga, och det finnes heller ingenting, som antyder, att de icke ännu mera skulle vara behöfliga för framtiden. Särskildt vill jag fästa uppmärksamheten på, att, efter den genomgripande omläggning af vårt tullväsen, som skett genom den nyligen antagna tulltaxan, en massa förfrågningar naturligtvis komma att strömma in just till denna tullupplysningsbyrå om, huru man skall sköta sig med den nya taxan. Dessa förfrågningar skola besvaras af de tjänstemän, som blifvit öfverflyttade till kanslibyrån. Man kan naturligtvis stryka en tjänsteman nu, men jag vågar förutsäga, att det icke dröjer länge, in-

Ang. tullverkets
utgiftsstatist.
(Forts.)

nan han kommer igen, och då bli nog herrarne tvungna att taga honom. Jag tror därför, att det icke tjänar mycket till att uppskjuta denna fråga, ty jag tror icke man kan undvara arbetet, och under tiden får man ställa på annat sätt, om man icke får den ordinarie, och det blir icke till arbetets fördel.

Hvad den andre byråassistenten beträffar vill jag säga, att detta icke egentligen sammanhänger med denna sak, utan förslaget om hans anställande beror på, såsom herrarne kunna se af sidan 35 uti statsrådsprotokollet, som är bifogadt utskottets utlåtande, att byråchefen på tullbehandlings- och upplysningsbyrån kommer att bli så sysselsatt med arbetet att undervisa och leda de utbildnings- och fortsättningskurser för tjänsteinnehafvare i tullverket, som äro afsedda att anordnas i syfte att få en jämnare och mera likformig packhusbehandling uti hela riket, att man icke kan förutsätta, att han i samma mån som hittills skall kunna ägna sina krafter åt arbetet å tullbehandlings- och upplysningsbyrån. Under sådana omständigheter har man ansett det vara nödvändigt att få en teknisk person till, och det är just denne andre byråassistent, som man nu föreslagit. Det är en person med andra kvalifikationer än registratören och sekreteraren, hvilka skulle öfverflyttas, det är en person, som har fackinsikter i tullbehandlingsärenden, och detta är en sak, som absolut icke sammanhänger med det andra och icke på något sätt gör notarien, som man tänkt sig i stället för sekreteraren, öfverflödig. Således är det icke fråga om några nya tjänster i detta sammanhang. Denne notarie är ingen ny tjänst, utan han är öfverflyttad från upplysningsbyrån till kanslibyrån. Det är en tjänst, som nu är behöflig och blir ännu mera behöflig för framtiden.

Jag tror därför, att goda skäl föreligga för att äfven Andra kammaren bifaller detta förslag.

För resten får jag om det hela endast uttala det, att jag ansett det vara i allra högsta grad önskligt, om den välvilja, som från utskottets sida onekligen har visats de flesta tjänsteinnehafvare vid tullverket, äfven hade sträckt sig så långt, så att i afseende å aflöningsbeloppet äfven de, som nu af utskottet fått lönerna nedsatta, fått dem beviljade i öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag skall emellertid nu icke längre uppehålla tiden — det kunde visserligen anföras ytterligare mycket, och jag vill hänvisa till mitt yttrande i ärendet på förmiddagen i Första kammaren — ty jag anser, att det här icke skulle tjäna mycket till att ytterligare gå in på frågan. Jag har endast velat uttala mitt beklagande öfver, och det ur synpunkten af statens intresse, att de föreslagna aflöningsförmånerna icke kunnat i allo beviljas.

Herr Ström i Transtrand: Herr talman, mina herrar! Jag skall ej inlåta mig här egentligen på själfva aflöningsstaten för generaltullstyrelsen. Det har af herr Rydén förut framhållits åsikter, som äfven jag delar, och de skäl, som han anført och på grund af hvilka han yrkat bifall till utskottets förslag, äro äfven för mig bestämmande. Då så-

lunda ett närmare utvecklande af dessa endast skulle innebära ett upprepande af hvad förut blifvit sagdt, anser jag det alldeles onödigt att gå in på detta.

*Ang. tullverkets
utgiftsstat.*
(Forts.)

Jag skall däremot en liten stund sysselsätta mig med några allmänna synpunkter. Herr Rydén hade i sitt anförande ett uttalande, som skulle kunna ge anledning till ett missförstånd och som jag skall be att få rätta. Han framhöll i fråga om omläggningen af aflöningsreglementet, att en del tjänstemän därigenom skulle få mycket mindre lön än hvad de enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle erhålla vid befordringar, och detta skulle kanske kunna gifva anledning tro, att genom det förslag, som utskottet har framlagt, tjänstemannen, vid transport till högre klass, komme att erhålla minskning i lönen. Så är emellertid icke förhållandet, utan förhållandet är det, att enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle tjänstemännen ibland vid viss flyttning få taga med sig så att säga, tjänsteårsberäkning från den lägre gruppen till den nya tjänstegruppen, och sålunda på en gång kunna flyttas upp till högsta lönegraden inom gruppen. Detta är något, som icke förekommer i andra reglerade verk, och därför ansåg afdelningen och utskottet, att äfven tullstaten borde i detta fall likställas med andra verk. Utskottet har därför ock på allt sätt sökt sörja för, att tjänstemannen icke skulle bli lidande genom denna ändring i reglementet, och detta synnerligast genom det sätt, hvarpå öfvergångsbestämmelserna blifvit föreslagna. Dessutom har utskottet i detta fall tagit hänsyn till det kraf, som framställt af motionärer, hvarigenom en del äldre tjänstemän skulle få räkna sig till godo vissa tjänsteår, som de ej skulle få enligt Kungl. Maj:ts förslag.

När man därför väger det ena mot det andra, tror jag ej, att man kan säga, att i detta afseende en försämring inträdt. Att tjänstemännen skulle på det sättet, såsom möjligen skett någon gång förut, äga rätt att räkna alla sina tjänsteår från en lägre grupp vid transport till den närmast högre, synes dock mig i alla fall vara oegentligt.

Beträffande vidare hvad som framhållits med afseende å utskottets förslag att göra någon ändring i tullverkets stat i fråga om lönerna, skall jag be att i korthet få angifva de skäl, som varit de bestämmande för utskottet och afdelningen i första hand. Man har varit angelägen om att söka få äfven dessa löner så vidt möjligt öfverensstämmande med de löner, som gälla inom postverket och järnvägen. När man då gjort en jämförelse, så har man funnit särskildt med afseende å de högre tjänstemännen i tullstaten, att deras löner i förslaget satts betydligt högre än i andra verk. Tulltjänstemännen ha ock förut i allmänhet erhållit något högre löner än motsvarande tjänstemän inom andra verk till följd af deras kräfande och maktpåliggande befattningar, och därför har man ej heller nu velat gå ned till inom andra verk motsvarande lönebelopp, men likväl ansett sig kunna något reducera lönerna. Om man därför ser på och jämför, hvad de haft förut och hvad de nu skulle få enligt utskottets förslag, så finner man i alla fall, att det är afsevärda löneförhöjningar i allmänhet det här är fråga om. Den af de högre

Ang. tullverkets
utgiftsstatist.
(Forts.)

tjänstemännen, som fått den minsta förhöjningen, är kustbevakningschefen i Skåne, som genom förslaget skulle få sin lön höjd endast med 200 kronor, men då har utskottet tillstyrkt, att han skulle få ett personligt lönetillägg på 800 kronor; vidare skulle kustbevakningschefen i Göteborgs- och Bohuslän få sin lön höjd med 1,200 kronor; sedan hafva vi gränsbevakningschefen och öfverinspektoren m. fl., som i allmänhet få sina löner höjda med 500 kronor, tullbevakningsinspektoren i Stockholm med 1,000 kronor o. s. v. Någon liten jämkning i det fallet har utskottet ansett sig kunna göra för konsekvensens skull ända ned till kammarskrifvare, i hvilkas löner utskottet icke gjort ändring i Kungl. Maj:ts förslag. I de löner, som varit lägre än dessas, har utskottet icke heller gjort någon nedsättning alls, utan bibehållit hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Man har härvidlag utgått därifrån, att de högre lönerna öfverhufvud taget gått bra högt uppåt och borde röna kännning af, att Riksdagen i allmänhet vid fastställande af de högre lönerna gått bra långt, under det däremot förut det icke gjort sig gällande en sådan frikostighet beträffande de lägre tjänstemännens löner. Jag tror, att om en person kommer upp till 8—9,000 kronor, så bör han anses kunna hafva en anständig bärgning — jag kan ej finna annat. Det torde vara icke för mycket att säga, att man äfven på det här området med afseende å lönerna bör söka att så vidt möjligt är göra inbesparingar. Jag tror, att statens tillgångar kräfvat det och att vi i detta hänseende böra se oss väl före. Man har klagat så mycket öfver de höga löner, som personalen fått vid järnvägen och posten, löner, som ätit upp nästan alla inkomster från dessa verk. Nu har man här gått ändå längre och gifvit ännu högre löner. Därför har utskottet ansett, att någon prutning skulle vara på sin plats. Jag tror därför ej, att man kan säga, att dessa tjänstemän blifvit vanlottade med de löner, som utskottet föreslår.

Jag skall därför, herr talman, be att med afseende å den föredragna punkten få yrka bifall till utskottets hemställan.

Eftersom nu i sammanhang härmed också talats om det hela, och herr Andersson i Skifarp förde diskussionen särskildt in på ett annat område här, nämligen dyrortstilläggen, hvarom dels en motion föreligger och dels äfven en reservation blifvit afgifven, så skall jag be att få säga några ord med afseende å dessa. Mig synes icke, att reservanterna i det fallet ha lyckligt valt sitt förslag. De ha föreslagit, att på vissa platser skulle dyrortstillägg utgå till vissa tjänstemän, särskildt bland de lägre. Därvid ha både motionärerna och äfven reservanterna hållit sig till de grunder, som äro fastställda för löneförhöjningar vid posten. Men då är att märka, att det är mycket flera än de, som här blifvit medräknade, detta beroende dels därpå, att vi icke ha fullständiga postanstalter på alla ställen, där tullkammare finnes, och ej heller tullkammare, där postkontor finnes. Härtill har man icke tagit hänsyn vid tillämpningen af dessa dyrortstillägg. Följaktligen bli flera platser ställda utanför helt och hållet liksom alla de tullplatser, som finnas i närheten af postanstalter, betecknade grupp 3 B. Jag är fullt öfver-

tygad om, att om nu här reservanternas förslag biträdes, de andra tjänstemännen, som då bli så att säga förbigångna, helt säkert komma att framställa kraf på att också bli tillgodosedda och det med rätta. Jag vill ej förneka, att dyrortstillägg kunna vara befogade, men jag anser ej förslaget vara väl fotadt sådant det nu föreligger i reservationen, och jag hoppas därför, att, om sådant tillägg skulle behövas, generaltullstyrelsen i det fallet efter noggrann utredning skall komma fram med ett förslag, som möjligen kan ge anledning till jämkning och rättelse, där sådan kan behövas.

Jag skall, herr talman, när detta ärende föredrages, anhålla att få göra yrkande på bifall äfven härutinnan till utskottets förslag.

Herr Vennersten: Då man såsom jag icke varit i tillfälle att följa detta ärende vid dess behandling i utskottet, så är det naturligtvis vanskligt att här yttra sig.

Men jag har en dubbel anledning att ändå begära kammarens uppmärksamhet för några ögonblick. En motionär i frågan, som lifligt intresserar sig för denna stora lönerreglering, är af sjukdom förhindrad att själf tala för sin motion. Och ehuru jag härvidlag icke till alla delar är af samma uppfattning som motionären, så vill jag säga, att jag anser, att dock denna motion syftar åt samma håll, som jag för min del finner vara det rätta, nämligen att en från tjänstemännens synpunkt något bättre lönerreglering än den, som utskottet här föreslagit, är önskvärd. Jag åsyftar härvid herr Röings m. fl. motion angående ortstilläggen. Nu ha de reservanter, som delvis tagit upp detta förslag, icke gjort något yrkande. Om jag det oakadt tillåter mig framställa ett sådant, så beror det därpå, att jag vill därmed hafva sagt ifrån, att det med hänsyn till en omständighet, som jag skall be att strax få närmare beröra, enligt mitt förmenande varit lyckligt, om utskottet något mera närmat sig Kungl. Maj:ts förslag i fråga om denna lönerreglering, därest det ej kunnat helt och hållet taga detsamma.

Under ett flerårigt ledamotskap i tulltaxekommittén, som behandlat frågor, berörande det verk, hvars aflöningsstat Riksdagen i hufvudsak nu godkänt, har jag funnit, att det ökade arbete, som kommer att krävas af våra tulltjänstemän, är så stort, att det måste ställa ökade kraf på deras kompetens, kraf af den betydighet, att det enligt mitt förmenande varit lyckligt, om man kunnat få Kungl. Maj:ts förslag i fråga om lönerregleringen igenom. Man skulle därigenom ha undanskjutit till en längre bort liggande tidpunkt en ny lönerreglering, som, därest den nu föreliggande kommer att visa sig mindre tillfredsställande, kan komma att snart nog visa sig nödvändig. Om man ser på den nya tulltaxan, så finner man, att den är så ofantligt mycket vidare specialiserad än den nuvarande, att det kommer att krävas mycken skicklighet från deras sida, som skola tillämpa denna taxa, därest allt skall gå rätt och väl till väga. Och det gäller härvid att icke blott tillgodose statens finansiella intressen, utan hvad som för mig framstår som nästan lika viktigt, det gäller att tillse, att affärlifvet får en så

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

långt möjligt är jämn och likformig tullbehandling på alla olika platser i landet. Af dessa skäl tror jag, att man bör bättre än hittills sörja för rekryteringen inom denna betydelsefulla kår, och jag tror också, att det kommer att krävas nya utbildningsanstalter och kurser, för att tjänstemännen skola kunna sättas i tillfälle att väl fylla sitt svåra värf.

Jag har af dessa skäl, som jag i korthet anfört, och hvilka jag icke vill vidare utlägga på grund af den ringa utsikt, som finnes att vinna gehör för, hvad jag helst skulle önska, och äfven på grund af den långt framskridna tiden — jag har af dessa skäl ansett mig böra yrka bifall till den vid punkten A mom. a) af herr Hans Andersson m. fl. afgifna reservationen, dock med den ändringen, att det därvid angifna förslagsanslaget skulle höjas till 94,000 kronor, och jag skall närmare motivera denna höjning, då vi vid den fortsatta behandlingen komma till punkten A mom. e), då jag ämnar yrka bifall till samma herrars reservation med en ändring, som nödvändiggör höjning af förslagsanslaget med 7,000 kronor. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, dock med den ändring, att den däri omnämnda summan höjes till 94,000 kronor.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag har i likhet med herr Rydén och några andra ledamöter inom utskottet reserverat mig och yrkat afslag å utskottets hemställan, och jag skall liksom han och på samma grunder som han be att få förklara, att jag icke kommer att yrka bifall till denna reservation. Det må emellertid icke förtänkas, att den, som icke är mera insatt i lönereglernsfrågor än jag, ryggar tillbaka för att vara med på och ansvara för detta utskottsbetänkande, då statsutskottet här nära nog helt och hållet omskrifvit Kungl. Maj:ts förslag i afseende å aflöningsreglementet. Då från statsrådsbanken för en liten stund sedan yttrades, att det nog varit bäst, om statsutskottet tagit Kungl. Maj:ts förslag oförändradt i stället för att skriva om det, som statsutskottet gjort, skall jag be att få säga till herr finansministern, att det nog aldrig varit för nöjes skull, som man inom tredje afdelningen omarbetat detta Kungl. Maj:ts förslag. Tvärtom tror jag, att det var i känslan af, att det var alldeles nödvändigt, för att tullstaten icke skulle komma att hänga fullständigt i luften vid sidan af de stater, för hvilka löneroglering förut vidtagits. Det satt på den afdelningen folk, som voro vana vid att företaga sådana lönerogleringar, och jag tror, att det rådde en bestämd öfvertygelse hos dem, att det var nödvändigt att gå till denna omarbetning.

Det är emellertid en sak, som jag här skulle vilja fästa Kungl. Maj:ts och generaltullstyrelsens uppmärksamhet på. Det gäller nämligen den yttre kustbevakningen. Det föreslås här 29,000 kronor till ersättning åt dem af kustbevakningspersonalen, som vilja anskaffa motorbåtar till bevakningstjänsten i stället för de gamla tulljakterna. Samtidigt säges det också, att i och med att motorbåtar bli anskaffade, kan det bli möjligt för bevakningspersonalen att bättre sköta om den yttre bevakningen, och det ifrågasättes att på detta sätt några tjänster

skulle kunna indragas. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att härigenom införes ett osäkerhetstillstånd inom kustbevakningen, som icke kan vara nyttigt. På ett ställe säger man, att de skola få ersättning för att de skaffa sig båtar, d. v. s. man rent af ålägger dem att skaffa sig sådana, och på ett annat ställe säger man, att om de så göra, kan det bli möjligt att indraga en del tjänster. Det är detta förhållande, som jag tror icke är nyttigt för kustbevakningen, och jag har velat fästa uppmärksamheten på detta.

*Ang. tullverkets
utgiftsstat.
(Forts.)*

Vidare har det yttrats något om ortstilläggen, och vi äro ju några, som ha reserverat oss till förmån för de motioner, som framkommit i detta afseende. Nu säges det, senast af den siste ärade talaren, att det icke är bra att på det sättet bevilja dyrortstillägg. Jag skall gärna erkänna, att icke heller jag är någon synnerligen stor vän af systemet med dyrortstillägg, men då man har detta system i öfriga stater t. ex. vid posten och järnvägen, och då det beviljas dyrortstillägg för en del platser, för Stockholm, Luleå, Riksgränsen och ett ställe till, tror jag, då är det synnerligen orättvist mot de tjänstemän, som äro placerade t. ex. i Göteborg, Malmö och andra platser, där det efter hvad undersökningarna konstaterat, är nära nog lika dyrt att lefva som i Stockholm. Men där skulle man icke enligt utskottets förslag komma i åtnjutande af dyrortstillägg.

Det är endast dessa erinringar jag velat göra, och jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Karlsson i Mo: Herr talman, mina herrar! Herr Ström i Transtrand hade ett yttrande, som jag anser ej bör få stå aldeles oemotsagdt. Han framhöll nämligen, att det föreslagits aldeles för höga belopp för tjänstemän af högre grad. Huruvida utskottets förslag härvidlag kan vara så väl afpassadt, skall jag ej inlåta mig på, dock vill jag påvisa ett exempel, som visar motsatsen. Ett bifall till förslaget beträffande de högsta tullförvaltningstjänsterna skulle medföra, att afdelningscheferna på rikets största tullplatser med betydande ekonomiskt ansvar skulle komma att åtnjuta en aflöningsförbättring, som uppgår till 5 procent af begynnelselönen och 7 procent af slutlönen enligt 1876 års stat. I hvilken proportion en sådan reglering står till lefnadsförhållandenas fördyring under de gångna 34 åren, lärer väl icke behöfva påpekas.

Vidare har det här yttrats åtskilligt om de föreslagna ortstilläggen. Som det framgår af den kungl. propositionen, har hufvudskälet mot den utsträckta tillämpningen af aflöningstiteln ortstillägg för befattningshafvare vid tullverket varit det, att Kungl. Maj:t förslag till aflönningar äro uppgjorda under förutsättning, att en mera utsträckt användning af ortstillägg, än hvad Kungl. Maj:t ifrågasatt, icke skulle förekomma. Nu ha ju dessa skäl så att säga delvis bortfallit. Utskottet har ju föreslagit lägre belopp för lönerna, och under sådana förhållanden kunde det ju vara ett lämpligt sätt att här återgifva hvad man på andra ställen skurit bort. Dock vill jag som min principiella uppfattning säga, att

Ang. tullverkets utgiftsstat.
(Forts.) en bestämmelse om ortstillägg för tjänstemän å ett större antal platser, under det att tjänstemännen på andra platser vore därifrån uteslutna, skulle säkerligen på många håll väcka missnöje och föranleda till ständiga anspråk på sådana förmåner. Dessutom kan ju uppfattningen om en orts egenskap af dyrort i många fall vara ganska subjektiv.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra, men jag har dock i egenskap af ledamot i den kommission, som åberopas i den kungl. proposition, hvarå nu föredragna utskottsbetänkande grundar sig, velat göra dessa erinringar.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner på dels bifall till utskottets förslag och dels bifall till nämnda förslag med den af herrar Billing och Andersson i Skifarp m. fl. i deras reservation föreslagna ändringen, biföll kammaren utskottets förslag.

II. Lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t upptagit till ortstillägg åt befattningshafvare vid lokalförvaltningarna i Stockholm, Haparanda och Riksgränsen ett förslagsanslag af 49,000 kronor samt till vikariatsersättning, extra biträden m. m. ett förslagsanslag af 500,000 kronor.

Beträffande utskottets förslag i förstberörda hänseende hade reservation afgifvits af herrar *Andersson* i Skifarp, *Rydén*, *Byström*, *Nilson* i Örebro, *Thor* och *Lindberg*, hvilka hemställt, att Riksdagen måtte i stället för af Kungl. Maj:t föreslagna förslagsanslaget till ortstillägg åt befattningshafvarne vid lokalförvaltningarna i Stockholm, Haparanda och Riksgränsen å aflöningsstaten uppföra följande anslag:

Till ortstillägg åt befattningshafvare vid vissa lokalförvaltningar förslagsanslag 87,000 kronor.

Rörande utskottets förslag angående vikariatsersättning, extra biträden m. m. hade herrar *Rydén*, *Byström*, *Nilson* i Örebro, *Thor* och *Lindberg* reserverat sig med hemställen, att ifrågavarande förslagsanslag måtte bestämmas till högst 400,000 kronor.

Sedan utskottets förslag till aflöningsstat föredragits, yttrade

Herr Vennersten: Med hänvisning till de motiv, som jag nyss anförde, ber jag nu att få göra det yrkande, som jag rätteligen bort göra här i stället för vid den föregående punkten, således om bifall till den vid denna punkt af herr Hans Andersson m. fl. fogade reservationen med den ändring, att det däri omnämnda förslagsanslaget höjes med 7,000 kronor till 94,000 kronor.

Herr Ström i Transtrand: På grund af det yttrande, som jag nyss hade, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

*Ang. tullverkets
utgiftsstater.
(Forts.)*

Herr Rydén: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord angående hvad här från herr Karlsson i Mo sagts om nedsättningen af lönen för högste afdelningschefen här vid Stockholms packhus. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att enligt utskottets förslag kommer denne tjänsteman att ha en slutlön af 8,500 kronor jämte ortstillägg 300 kronor, således inalles 8,800 kronor. Då den vanliga tredje gradens tjänstemannalön är 8,700 kronor med intjänt ålderstillägg, blir sålunda detta något mera än det normala. Jag kan för den skull icke vara med på och erkänna, att Riksdagen här handlar njuget, ifall den bifaller utskottets yrkande i denna del.

Sedan ber jag att få säga några ord med anledning af herr Åkermans motion. I denna föreslås ju en något högre lön för vissa af de lägst aflönade befattningshafvarne, och jag har personligen för den motionen haft sympatier, som jag uttalat i den motion, som jag själf väckt i denna fråga, och inom utskottet vet jag, att det finnes flera, som haft sympatier för denna motion och för att åtminstone i någon mån gå dess önskningar till mötes. Konjunkturerne voro emellertid icke sådana, att det kunde ske. Läget var det i statsutskottet, att där framställdes yrkanden från synnerligen inflytelserikt håll om väsentlig nedsättning af lönerna för samtliga tjänstemän i de lägre graderna, och då, som sagdt, det yrkandet kom från synnerligen inflytelserikt håll, ansågo både jag och mina kamrater, som annars hade intentioner åt den Åkermanska ståndpunkten det vara bäst, om vi inom utskottet på båda sidor frånträdde våra särmeningar och gingo in på Kungl. Maj:ts förslag, och det gör, att det här icke föreligger någon reservation vare sig i den ena eller den andra riktningen. Hade vi reserverat oss för den Åkermanska motionen, så hade det från Första kammaren förelegat reservation för nedsättning af de lägsta gradernas löner, och det ha vi icke velat vedervåga.

Men jag begärde egentligen ordet med anledning af de förslagsanslag, som förekomma i denna punkt. Det gäller först det anslag som herr Vennersten yttrade sig om, nämligen förslagsanslaget för ortstillägg för vissa befattningshafvare. I denna punkt har herr Hans Andersson jämte flera ledamöter från denna kammare afgifvit reservation, och deras reservation går ut på att till hälften bifalla herr Röings motion, ja icke fullt till hälften. Jag tror icke, att jag gör mig skyldig till någon indiskretion, om jag säger, att det i statsutskottet fanns ganska starka sympatier att taga denna del af herr Röings motion, och det såg verkligen ett ögonblick ut, som om det skulle bli utskottets beslut att bevilja ett ortstillägg af 5 procent för befattningshafvare i de större städerna och några andra orter, men så kom genom omständigheternas makt detta yrkande bort vid

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

en votering om kontraposition. Och nu föreligger endast den reservation, som jag här talat om. Jag kan gärna gå med på herr Vennerstens yrkande, som innebär, att det skulle bli ortstillägg äfven för de högre tjänstemännen, d. v. s. dem, som äro af högre grad än kontrollörs. Jag har sålunda ingenting att invända emot herr Vennerstens yrkande utan ber att få förorda det, och jag är säker på, att det finnes sympatier äfven från Första kammaren för denna ståndpunkt. Det kan jag säga på grund af behandlingen i statsutskottet, och äfven har jag i dag på förmiddagen följt behandlingen af detta ärende i Första kammaren. Det kom där mycket blandade ja- och nejrop som svar på talmannens proposition i denna punkt. Jag tror därför, att, om vi få frågan under gemensam votering, så skall beslutet gå i anslutning till herr Vennerstens yrkande.

Så är det en annan punkt, där jag tillsammans med några kamrater reserverat mig. Det gäller vikariatsersättning till extra biträden. Utskottet föreslår 500,000 kronor, och jag har först i motion och sedan i reservation yrkat nedsättning till 400,000 kronor, och jag har äfven föreslagit, att det skall sättas till »förslagsanslag *högst*». Jag skall be att till stöd för denna reservation, som jag ansett mig icke kunna öfvergifva, då jag ansett mig eljest kunna lämna en och annan detalj i min motion, få säga några ord. Nu utgår anslag till vikariatsersättning med 350,000 kronor. Detta anslag har öfverskridits i betydlig grad af lokalförvaltningarna. Af en utredning, som jag lämnat här, framgår, att det uppgått ända till 500,000 kronor. Man har sålunda betydligt öfverskridit det. Nu har utskottet på mitt yrkande gjort ett principuttalande i sitt betänkande, som enligt min uppfattning kommer att förändra sakförhållandena. Jag har föreslagit, att Riksdagen skulle göra ett uttalande i den riktningen, att det borde icke vidare få anställas tjänstemän i oinskränkt grad inom tullverket. Detta förslag har utskottet bifallit, och om kamrarna icke ha några invändningar däremot, så blir det Riksdagens beslut, och det blir följaktligen så, att Riksdagen skrifver till Kungl. Maj:t, och det kommer sålunda naturligtvis att föranleda en ändring i detta hänseende. Om nu, som jag hoppas, detta förslag bifalles, så följer däraf ett fullkomligt systemskifte angående anställandet af extra tjänstemän. Nu har det gått så till — kanske en förändring inträdt de senaste månaderna, men hittills har det varit så — att tullkamrarna haft rätt att anställa extra tjänstemän i hvilken utsträckning som helst. En student har gått upp och visat sina betyg, och har man då icke haft något att invända mot honom, så har han blifvit anställd som extra tjänsteman. Det har här i Stockholm funnits tider, då så många extra varit anställda, att det kunnat dröja år, innan det kunnat bli tal om att på allvar börja arbeta i verket. Verket lofvar dem på sätt och vis en anställning genom att skriva in dem som tjänstemän, och däraf följer, att man är tvungen att på alla möjliga sätt skaffa dem tillfälligt arbete. Tjänstemännen gå där och vänta, de kunna behöfva förtjäna en slant, och så få de

träda in i tjänsten en dag, en vecka eller så, och tullförvaltningen sträfvar å sin sida att i så stor utsträckning som möjligt bereda dem tillfällig tjänstgöring och på det sättet skaffa dem dels litet inkomster och dels meriter för den ordinarie tjänsten. Detta är ett missförhållande och ett ofantligt missförhållande, som jag vet, att tjänstemännen i både högre och lägre grader äro ense om, att man bör söka afskaffa. Det är att införa ett verkligt proletariat bland dessa tjänstemän, om man bibehåller detta system. Men om man vidtar en förändring i detta afseende, så bortfaller en af hufvudanledningarna till, att dessa belopp sprungit upp och öfverskridits så väsentligt. Kommissionen yttrar sig också öfver dessa belopp och talar om, att »den ökning af lokalförvaltningens ordinarie personal, som kommissionens förslag innebär och hvilken tydligen bör kunna bidraga till ytterligare minskning af inkallningen af extra personal, äfvensom den af kommissionen ifrågasatta skyldigheten för kammarskrifvare och vaktmästare i Stockholm, Göteborg och Malmö att tjänstgöra vid hvilken som helst afdelning af tullförvaltningen i den stad, där vederbörande är anställd» o. s. v. Genom åtskilliga åtgärder, som nu föreslås i samband med omorganisationen, så har kommissionen redan ställt i utsikt, att det skulle kunna bli en minskning i detta belopp, och jag hemställer för min del, om det icke är alldeles principiellt oriktigt, att staten lämnar ut en half million om året, öfver hvilkens användning staten icke har någon som helst kontroll beträffande ändamålet. Vi vilja ju icke låta Kungl. Maj:t handhafva knappast något öre, utan att Riksdagen skall pröfva användningen af pengarna, men här skulle vi kasta ut en half million, utan att Riksdagen fick i någon mån pröfva användningen af dessa pengar; naturligtvis är det kontroll öfver, att inga falsarier förekomma, men kontroll öfver användningen har Riksdagen fränsagt sig. Jag kan icke finna annat, än att det är en synnerligen betänkelig åtgärd att anslå en half million som förslagsanslag, som utan vidare kan öfverskridas, och denna uppfattning har delats af så många kamrater i kammaren, att jag vågar framställa yrkande om, att Riksdagen icke beviljar mer än högst 400,000 kronor. Det är ändå en höjning af 50,000 kronor, och jag hemställer därför, herr talman, vid denna punkt om bifall till den reservation, som är afgifven, och som går ut på, att förslagsanslaget ställes till högst 400,000 kronor.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! Jag kan icke underlåta att säga några ord för att bemöta, hvad den siste talaren här anfört med afseende på frågan om bestämmandet af beloppet för det s. k. vikariatsersättningsanslaget. Herr Rydén anförde det, att tullkamrarna äga att anställa i obegränsadt antal extra tjänstemän, som få skriva in sig och sedan tjänstgöra. Det är ett fullkomligt misstag, ty det är ingen annan än generaltullstyrelsen, som anställer de extra tjänstemännen, och tullkamrarna få härvidlag icke bestämma någonting. Hvad för öfrigt be-

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

träffar anställningen af dessa extra tjänstemän, så framgår det af den kungl. propositionen, att det är meningen, att som kompetensvillkor för anställningen i tullverket skall fordras genomgående af den elevkurs, som är meningen att inrättas, och denna elevkurs är ämnad att inrättas för 25 personer om året. Detta är sålunda det antal, som hädanefter kommer att anställas i verket som extra tjänstemän. Något proletariat lär man väl näppeligen under sådana förhållanden kunna tala om här.

Men jag förstår i alla fall icke, hvad frågan om antagande af extra tjänstemän egentligen har med detta anslag att göra, ty den omständigheten, att man under forna tider blef antagen som extra tjänsteman, medförde ingen slags rätt till aflönning annat än vid de tillfällen, då man blef inkallad för att göra tjänst, och jag förmodar icke att man vill påstå att de icke gjort skäl för sin betalning, eller att man bara låtit dem till synes göra tjänst för att få nöjet att betala dem. För en sådan uppfattning tror jag icke finnes något fog. Hvad villkoren för utbetalande från vikariatsersättningsanslaget beträffar, så äro dessa noga fastställda i aflöningsbestämmelserna, och om det på något sätt och vis utbetalas annorlunda, än hvad som är med bestämmelserna förenligt, så lär icke kammarrätten underlåta att därför draga den skyldige till ansvar.

Då återstår frågan, huruvida detta belopp, 500,000 kronor, som är föreslaget af Kungl. Maj:t är för högt och dess natur af förslagsanslag obehöflig. I den delen kan jag endast hänvisa till, hvad kommissionen och generaltullstyrelsen i det afseendet uttalat, och jag är öfvertygad om, att den kompetens, som förefinnes på det området, icke gärna kan bestridas utan är fullt att hålla sig till.

Det har verkligen varit på det sättet förr under gångna tider, att detta anslag haft den natur, som herr Rydén och medreservanter nu vilja gifva det, nämligen af fast anslag, högst så och så mycket. Men det har icke hjälpt i alla fall, ty de utgifter, som i reglementet äro bestämda, ha måst bestridas, och i den mån, de måst bestridas och måst hänföras till detta anslag, ha de äfven hänförts dit. Kungl. Maj:t har fått anslå medel i den mån, detta anslag icke räckt till. Under åren 1896—1900 och 1902—1904 har Kungl. Maj:t bemyndigat tullstyrelsen dels att använda tillgängliga besparingar på aflöningsstaten för att fylla bristen på detta anslag, som då var fast, dels under åren 1906—1908, då dessa besparingar voro otillräckliga, har Kungl. Maj:t, utöfver den af Riksdagen beviljade staten, förordnat om utbetalande af det belopp, som erfordrats. Och det beloppet kom år 1900 på icke mindre än 275,000 kronor. Det tjänar således till absolut ingenting att här fatta ett sådant beslut, som begränsar detta anslag till att vara ett s. k. fast anslag högst, ty utgifterna måste bestridas, och medel måste skaffas genom Kungl. Maj:ts försorg, om icke det anslag, som Riksdagen gifvit, räcker till. Om däremot beloppet uppföres på förhand till det belopp, som närmast öfverensstämmer med verkligheten, så har man därigenom ernått sanning i

budgeten, och det är någonting, som är ganska eftersträfvansvärdt. *Ang. tullverkets utgiftstater.* (Forts.)
 Man vinner ingen faktisk ändring i utgifterna, men man vinner genom att bifalla ett sådant förslag som herr Rydén, att man tror sig ha gjort en besparing, som man sedan finner, att man absolut icke gjort, utan som sedan uppenbarar sig under form af minskade tullinkomster under de år, som drabbas af dessa utgifter. Jag tror därför, att alla skäl tala för att låta Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag i denna del stå orubbadt.

Herr Odqvist: Jag ber först att få yttra några ord om herr Vennerstens förslag. Det kan ju ha något fog för sig, då utskottet på annat håll gjort en del reduktioner. Men icke kan man gilla herr Röings motion, då ju hans framställning gjorts, innan utskottet yttrat sig, och då hans förslag icke är grundadt på de löner, som statsutskottet föreslagit.

För min del tror jag icke, att det kan vara rättvist att på sätt, som i reservationen föreslagits, till olika ställen bevilja olika anslag, ty det blir säkert en massa orter, som icke få detta dyrtstillägg, men som säkerligen lika väl behöfva det som de ställen, för hvilka ortstillägg föreslagits i reservationen. För öfrigt har ju hvarken kommissionen eller Kungl. Maj:t upptagit något ortstillägg annat än för Stockholm, Luleå, Haparanda och Riksgränsen. Jag tror därför, att det vore klokast att icke bevilja detta anslag för närvarande, då det ju dessutom går till ett ganska högt belopp. Redan nu beräknas det till omkring 90,000 kronor. Inom utskottet framställdes förslag — jag tror det var af herr Rydén — om ett mindre antal ställen, som skulle få del af dyrtstillägg, men i herr Hans Anderssons reservation ser man, att den ökat antalet med ett halft tjog eller hvad det kan vara.

Hvad beträffar herr Rydén yttrande angående vikariatsersättningsanslaget, så följde herr Rydén kommissionens yttrande i någon mån, men kommissionen har äfven med unledning af detta förslagsanslag på 500,000 kronor framhållit, att anslaget gick år 1905 till 458,758 kronor, 1906 till 548,944 kronor, 1907 till 566,710 kronor och 1908 till 638,106 kronor. Nu har kommissionen liksom Kungl. Maj:t föreslagit 500,000 kronor, och för min del anser jag det alldeles nödvändigt, att detta belopp ställes till förfogande, ty säkert är, att man icke alls kan vara med om herr Rydén förslag, att det skulle vara högst, ty hur skulle styrelsen kunna reda sig med 400,000 kronor, då det förut gått till så mycket mera, om icke dessa 400,000 kronor skulle få på något sätt öfverskridas. Jag skall därför be att få yrka bifall till punkten i oförändradt skick och afslag på det af herr Rydén framställda yrkandet om högst 400,000 kronor.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Den föregående talar framhöll, att det icke vore skäl för att lämna sitt bifall vare sig till reservanternas förslag rörande dyrtstillägg eller till det yr-

Ang. tullverkets utgiftsstater. (Forts.) kande, som herr Vennersten gjort. Jag skall emellertid, herr talman, be att få yrka bifall till herr Vennerstens förslag.

Det är ju så, att utskottet har nedsatt de af Kungl. Maj:t föreslagna lönerna för ifrågavarande tjänstemän hufvudsakligen på den grund, att de borde likställas med de vid posten och telegrafan anställda. Nu är det emellertid så, att de vid posten och telegrafan anställda tjänstemännen hafva dyrortstillägg, och då skulle det väl icke vara orättvist, om äfven tulltjänstemännen finge del af sådant tillägg. Herr Vennersten yrkade, att man skulle höja det af reservantern föreslagna beloppet från 87,000 kronor till 94,000 kronor. Detta är ju förestafvadt af den önskan, att dyrortstillägget skulle komma äfven vid lokalförvaltningarna anställda tjänstemän öfver kontrollörs grad till del, d. v. s. förste kontrollörer, öfverkontrollörer, tullförvaltare, öfverinspektörer och kustbevakningschefer — af de sistnämnda finnas endast två. Hela beloppet, som det rör sig om, är 7,000 kronor. Man bör erinra sig, att dessa af mig nämnda tulltjänstemän icke fått sina löner, åtminstone icke nämnvärdt, förbättrade sedan 1876, och då kan det väl icke vara för mycket, om åtminstone detta dyrortstillägg komme dem till godo, hvarigenom man skulle åtminstone i någon mån förbättra statsutskottets förslag. Det yttrades af en talare här, att det finnes väl föga utsikt för att vinna gehör för ett sådant yrkande, men jag vågar nästan ändå hoppas, att Andra kammaren verkligen skall lämna sitt bifall till ett så rimligt kraf. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det af herrar Vennersten och Andersson i Skifarp framställda yrkandet.

Herrar *Lundgren* i Göteborg, *Neiglick* och *Andersson* i Grimbo instämde häruti.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af hvad herr finansministern nyss anförde. Jag yttrade mig naturligtvis formellt oriktigt, när jag sade, att det är tullkamrarna, som anställa de extra biträdena, ty det är ju visserligen så, att det är generaltullstyrelsen, som anställer dem, men endast formellt. Hvar och en, som känner till verkliga förhållandet, vet ju, att det tillgår så, att tullkamrarna föreslå, och i den mån tullkamrarna föreslå, bli de sökande antagna. Så har det åtminstone tillgått hittills. Jag skall be att här i kammaren få anföra ett exempel, som visar, hur orimligt det system varit, som hittills gällt. Om jag tager tullkammaren i Lund, som förut haft en tullförvaltare och en kammarskrifvare, och som nu har en tullförvaltare och två kammarskrifvare, och frågar, hur många extra kammarskrifvare de haft, så svaras, att det funnits tillfällen, då de haft 10 till 15 extra kammarskrifvare anställda. Det vore märkvärdigt, om någon kan påstå, att detta icke är ett missförhållande. Jag skall äfven anföra några uppgifter från fjolåret. Då inskrefvos i Stockholm icke mindre än 43 och i Malmö

16 nya extra kammarskrifvare. Det är uppenbart, att detta är för höga siffror för att kunna motsvara rekryteringen inom verket.

Herr finansministern undrade, i hvilken mån detta förhållande kunde inverka på nu förevarande anslagssumma. Då får jag säga, att det är alldeles klart, att när dessa tjänstemän sökt och fått anställning i och för att skaffa sig meriter och inkomster, så *skapar* man arbetstillfällen för dem. Det måste kännas för cheferna som en plikt att skaffa dem arbete så långt möjligt, och på detta sätt kommer anslaget att utvidgas. Det är nämligen icke så, att det här bara är fråga om penningar, som utgå på grund af reglementet, utan den ojämförligt största delen af anslaget går nog till extra biträden och kammarskrifvare för tillfällig tjänstgöring o. s. v. Jag tror för min del — och jag skulle icke vågat vidhålla mitt yrkande, om jag icke från så många och skiftande håll fått uppgifterna om, att i detta fall på så många ställen icke iakttages den sparsamhet, som är nödvändig — jag tror, att det enda sättet för Riksdagen att härvidlag få sparsamhetens grundsatser tillämpade, är att sätta ett maximibelopp för anslaget, och då det belopp, som jag föreslagit, eller 400,000 kronor, är 50,000 kronor mer, än hvad som nu utgår, så tror jag, att det är lämpligt afpassadt. Och då samtidigt personalen ökas och tjänstgöringstiden utsträcker, såsom motionsvis föreslagits, så undrar jag, om icke detta är ett ytterligare skäl för att sätta ett maximibelopp.

Sedan ber jag att få säga ett par ord om ortstillägget, eftersom sådan tveksamhet tycks råda därom och herr Odqvist rent af yrkat afslag därpå. Såvidt jag kan förstå, är det alldeles uppenbart orättvist, att en kammarskrifvare ute på någon liten plats, där lefnadsomkostnaderna äro billiga, skall hafva 4,000 kronor lika väl som en kammarskrifvare i Göteborg t. ex. Sådant är Kungl. Maj:ts förslag, enligt hvilket 4,000 kronor skulle vara högsta lönen såväl i Göteborg som i den minsta tullstation. Jag tycker för min del, att de principer, som Riksdagen hittills följt både vid telegrafan, järnvägen och posten, nämligen att jämna ut lönen med hänsyn till de olika lefnadsomkostnaderna på olika platser, äro riktiga. Och det är då riktigt att tillämpa dessa principer så långt det är möjligt och sålunda äfven här. Det är icke mer än hvad billighet kräfver, och då det dessutom icke är fråga om någon större kostnad och det säkerligen skulle väcka missnöje bland de kammarskrifvare, som äro placerade på sådana ställen, där t. ex. postexpeditörer och stationskrifvare ha dyrtortstillägg, om dylikt tillägg icke gäfvos åt dem, så vågar jag hoppas, att kammaren i detta fall icke skall vara njugg. Jag tror icke, det är bra att spara på denna punkt, då det icke kan anses rättvist.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr *Rissén* instämde med herr Rydén.

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! Jag ber att få hänvisa herr Rydén till hvad som står på sidorna 82 och 83 i Kungl. Maj:ts nådiga proposition, där det om-talas, att genomgående af en elevkurs borde föreskrifvas såsom vill-kor för antagning såsom extra ordinarie kammarskrifvare vid tull-verkets lokalförvaltning. På sidan 83 står hänvisadt till ett par sidor i kommissionens betänkande, och där står det, att det är meningen, att det skall vara tjugufem stycken elever hvarje år. Vi skola väl icke tala om, hvad som möjligen kan ha varit under gångna tider, utan nu är det fråga om, hvad som är ämnadt att blifva. Och det kan väl icke bli tal om, att det skall uppstå något som helst prole-tariat på detta område, när det icke blir andra personer inskrifna i tullverket än sådana, som verkligen komma att tjänstgöra där.

Vidare ber jag få säga, att jag icke sade, att vikariatsersättnings-anslaget uteslutande utgår efter bestämmelserna i aflöningsreglemen-tet, fastän naturligtvis alla de aflöningar, som tullkamrarna utbetala till dem, som antagas och få sin ersättning från vikariatsersättnings-anslaget, äro bestämda i reglementet. Men det är tydligt och klart, att det icke i aflöningsreglementet kan stå, när en tullkammare måste inkalla extra biträden. Det är en sak, som måste afgöras i praktiken och af hvarje tullkammarchef för sig, och detta är sär-skildt förhållandet vid ett säsongarbete, som ju arbetet vid en tull-kammare är.

Jag vågar sålunda påstå, att, för såvidt man icke anser, att extra biträden inkallas i onödan — och det vore en beskyllning, från hvars afgifvande jag för min del fritar herr Rydén — så är det nödvändigt att betala dessa, och då är det också nödvändigt att tillse, att anslaget är tillräckligt stort, ty är det icke det, så går er-sättningen ut i alla fall, och kostnaden för staten blir precis lika stor. Om man icke gjort anslaget tillräckligt stort från början, så har man lurat sig, ty man tror, att man gjort en besparing, men som dock endast finns på papperet. Det är därför jag tror, att det ur budgetssynpunkt är bra att hålla sig till sanningen så nära som möjligt.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Jag undrar ändå, om icke herr Rydén misstar sig något lite i detta fall, när han talar om, att det är för många extra biträden. Det är ju möjligt, att vid något tillfälle blifvit anställd en och annan mer än som varit nödigt, hvarom jag dock icke vågar yttra mig. Men det är ju så, som herr statsrådet redan framhållit, att här är fråga om en sådan sysselsätt-ning, där det vissa tider af året är mycket strängt arbete, och då är det tydligt, att en ökning af den extra personalen vid sådana tillfällen är nödvändig. Ty det är väl inte herr Rydéns mening, att vi skola hålla en så stor ordinarie personal, att den äfven vid de brådaste tillfällen kan utföra det arbete, som ifrågakommer. Det

skulle enligt min mening bli mycket dyrare än med dessa vikariats- *Ang. tullverkets utgiftsstater.*
bestämmelser. (Forts.)

Så säger herr Rydén, att det är alldeles tillräckligt att sätta 400,000 kronor högst, då detta med 50,000 kronor öfverstiger det nuvarande anslaget eller 350,000 kronor. Men denna siffra är icke riktig, utan den uppgick i verkligheten till — hvilket herr Rydén kan se i tullkommissionens betänkande — 1905 458,758 kronor, 1906 548,944 kronor, 1907 566,710 kronor och 1908 638,106 kronor. När herr Rydén säger, att summan utgår med 350,000 kronor, så stämmer det sålunda icke alls med verkligheten, och man får väl ändå ha någon grund för sina beräkningar i ett fall som detta, särskildt då man vill sätta »högst.» Hade det varit ett vanligt förslagsanslag, så hade det ju inte varit så farligt, men då det skall vara »högst», så vore det intressant att veta, hvar herr Rydén vill, att de skola taga penningarna ifrån, när de komma upp till 600,000 kronor. Jag tror, att den siffra statsutskottet föreslagit eller 500,000 kronor är lämplig, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rydén: Jag ber blott att få säga ett par ord. Man får väl ändå lof att skilja på bruk och missbruk. Och att man här vänder bort och förvanskar innehållet i mina anföranden, ber jag att få inlägga en gensaga emot. Jag har naturligtvis aldrig sagt eller ifrågasatt, att man skulle använda endast ordinarie personal för att möta den bråda säsongen med. För vissa tider får naturligtvis anställas en del extra biträden, men jag vill bestämdt förneka, att tullkammaren i Lund, där den ordinarie personalen utgöres af en tullförvaltare och två kammarskrifvare, behöfver öka sin extra personal upp till femton biträden för att möta säsongen i Lund. Jag har vändt mig mot missbruket i detta fall.

Nu har ju finansministern ställt i utsikt, att det skall bli ett nytt system i det här afseendet. Jag undrar då, om det icke vore lämpligt, att Riksdagen underströke detta finansministerns löfte genom att begränsa anslagssumman här. Jag är nämligen icke alls öfvertygad om, att de enskilda tullkamrarna komma att så väl, som herr finansministern hoppas, infria detta löfte, att större sparsamhet i ifrågasvarande fall skall bli iakttagen.

Herr Andersson i Skifarp: Jag vill icke tvifla på de uppgifter, herr Rydén lämnat angående hur man har det i Lund, fastän jag icke har sett dessa uppgifter. Men herr Rydén har också lämnat en annan uppgift, nämligen att den summa, som åtgått till dessa vikariatsersättningar, förra året uppgick till 350,000 kronor, under det att det i verkligheten visar sig, att summan är nära dubbelt så stor. Kan man inte lita på den ena uppgiften, så kan man väl inte heller lita på den andra.

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen förklarade sig först vilja framställa propositioner å de yrkanden, som framkommit beträffande beloppet och rubriceringen af anslaget till ortstillägg. I sådant hänseende gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets förslag och dels bifall till herr Vennerstens under öfverläggningen framställda yrkande; och förklarade sig herr talmannen anse den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller hvad under öfverläggningen af herr Vennersten föreslagits i fråga om beloppet och rubriceringen af anslaget till ortstillägg åt befattningshafvare vid lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit statsutskottets förslag i nämnda afseende.

Omröstningen utvisade 88 ja men 89 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets förslag.

Härefter framställde herr talmannen propositioner på bifall till de olika yrkanden, som framkommit beträffande anslaget till vikariatsersättning m. m., och biföll kammaren därvid utskottets förslag.

Slutligen blef på därom af herr talmannen framställd proposition utskottets förslag till aflöningsstat för lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen i öfrigt godkändt.

Öfriga delar af utskottets förslag till utgiftsstat för tullverket.

Godkändes.

Utskottets hemställan i mom. a) bifölls i hvad den icke genom de redan fattade besluten blifvit besvarad.

Mom. b).

Första stycket.

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *andra stycket* föredragits yttrade

*Ang. tullverkets
utgiftsstat.*
(Forts.)

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Jag skall be att få framhålla några önskemål, som särskildt gjort sig gällande bland näringsidkare.

I en af mig m. fl. afgifven motion är föreslaget, att såsom förutsättning för ikraftträdande af lönestaten skulle fordras, att den allmänna tjänstgöringstiden blefve lika öfver hela riket. Såsom hittills förhållandet varit, är det olika tjänstgöringstid på olika platser i riket: på de större platserna en längre tid och på de mindre en kortare. Det har från representanter för de mindre platserna framhållits som en orättvisa, att de skulle ha en kortare tjänstgöringstid och därför få betala öfvertidsersättning, då de större platsernas näringsidkare icke behöfde betala sådan öfvertidsersättning. Det finnes ingen anledning till att tjänstgöringstiden skulle vara olika på de olika platserna, då aflöningen är lika. Min motion afser också, att den allmänna tjänstgöringstiden skulle sättas till 8 timmar. Häremot har utskottet gjort den invändningen, »att expeditionstiden å många tullkammare, enligt hvad utskottet inhämtat, redan nu utgör åtta timmar per dag, och att det med kännedom om den stora skillnad, som råder med afseende å trafiken på de olika tullplatserna, icke kan anses behöfligt och lämpligt att i fråga om expeditionstiden utfärda en så generell bestämmelse, som den af motionärerna föreslagna». Utskottet säger vidare: »Likväl måste det naturligen vara önskligt, att expeditionstiden, där så erfordras, utsträcker så, att allmänhetens intresse i största möjliga mån blifver tillgodosedt, och är utskottet förvissadt om, att Kungl. Maj:t utan någon särskild Riksdagens framställning kommer att tillse att så äfven blifver förhållandet.» Att Kungl. Maj:t skall taga dessa förhållanden under ompröfning och förordna att tjänstgöringstiden blifver lika öfver hela riket under seglations-tiden är nog möjligt. Men ännu bättre vore, om ett sådant önskemål framställdes af Riksdagen, ty detta vore säkrare, och då kunde vi veta, att en sådan förändring verkligen komme att genomföras. Jag skall äfven be att få framhålla en annan synpunkt, som visar behofvet af en förändring. Det kan hända och har inträffat, att vid förändring af tullsatsen en plats, där tullkammaren är öppen längre på dagen, kan få in varor och därmed erhålla en förmånligare ställning, genom förtullning till lägre tullsatsen, under det att en mindre plats, där den allmänna tjänstgöringstiden är kortare, icke kan få in varor samtidigt, utan sker förtullningen på följande dag till den nya, förhöjda tullsatsen. Ja, det lär ha händt, att båtar kommit till en liten tullplats, då kontorstiden varit slut, och sålunda icke fått förtulla, hvarför de begifvit sig af till en större plats, där kontoret varit öppet och där förtullningen kunnat äga rum, medan de lägre tullsatserna varit gällande. Detta är icke med ordentliga förhållanden öfverensstämmande. Och äfven med hänsyn till undvikande af dylik orättvisa hemställer jag, att kammaren måtte bifalla motionen.

Ang. tullverkets
utgiftsstater.
(Forts.)

Nu har herr Nilson i Örebro upptagit denna min motion, men ändrat yrkandet så till vida, att han föreslagit tjänstgöringstiden till 7 timmar. Han har därvid utgått från, att tjänstgöringstiden vid telegrafverket och järnvägarna är 7 timmar. Jag vill då icke hålla på 8 timmar, utan biträder herr Nilsons reservation.

Vidare är det ett annat önskemål, som jag framhållit, nämligen att tjänstemän och betjante skola vara pliktige, då ej särskilda hinder möta, att å öfvertid mot i nämnda taxa bestämd ersättning utföra de tjänståtgärder, som de trafikerande enligt tullstadgan äga påfordra. Detta har utskottet icke velat vara med om och det säger, att det icke skulle vara rätt, att dessa personer skulle ha en ovillkorlig skyldighet att när som helst och huru länge som helst stå allmänheten till tjänst. Jag vill häremot invända, att något sådant ha icke motionärerna begärt, utan de ha begärt, att dessa tjänståtgärder skulle utföras, då ej särskilda hinder möta, och det är väl en rimlig begäran, att de skulle, då intet hinder därför möter, t. ex. klarera ett fartyg eller slutlossa en last på öfvertid. Vederbörande skulle ju få ersättning härför, motsvarande arbetet. Man kan tänka sig, att ett fartyg kommer in med en last på lördag eftermiddag klockan 5, och om då — såsom förhållandet varit på vintern på vissa platser — kontoret stänges klockan 3, så kan tulltjänstemannen säga, att han icke vill invisitera fartyget på öfvertid, hvarför det kan komma att blifva liggande till måndag. Detta är väl ändå icke lämpligt. Det är visserligen sant, att något sådant bör väl icke äga rum, men det *kan* äga rum, och allmänheten är då hänvisad till vederbörande tulltjänstemans godtycke och nåd. Jag skulle kunna framdraga exempel på att denna maktfullkomlighet, som en sådan tjänsteman har, missbrukats på sådant sätt, att han vägrat att slutlossa en last, hvilket endast skulle tagit ett par, tre timmar, om han velat visa tillmötesgående, ja, att fartyget tvungits att ligga kvar från lördagen till måndagen, endast därför att det icke behagade vederbörande tjänsteman att mot ersättning stanna kvar och slutlossa lasten.

Sedan hade jag, herr talman, ett tredje önskemål, som också utgått från näringsidkarehåll, nämligen från Smålands och Blekinge handelskammare och som afser, att allmänheten skulle få kostnadsfri tullbehandling under tjänstgöringstiden. Men då detta skulle kosta staten penningar och tiderna äro sådana, att det är ondt därom i statskassan, får väl denna sak anstå. Detta är en sak, som är svår att utföra, men ett tillmötesgående af de båda andra önskemålen, som kunna utan olägenhet utföras, synes mig ej vara annat än en billig begäran.

Med anledning af hvad jag här yttrat tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till herr Nilsons i Örebro reservation om tillägg af ett mom. 4:o) af denna lydelse: »att, med bibehållande af den i tullstadgan, § 16 mom. 3:o), föreskrifna allmänna tjänstgöringstid, den i § 185 af tullstadgan afsedda arbetstiden hos tullförvaltningarna i och för kontors- och tullbehandlingsärenden, d. v. s. den s. k. all-

männa expeditionstiden, skall öfver hela riket under tid, då seglation vid respektive tullplats pågår, utgöra minst sju timmar dagligen å söckendagar» samt »att tjänstemän och betjante skola vara pliktige, då ej särskilda hinder möta, att å öfvertid mot i nämnda taxa bestämd ersättning utföra de tjänståtgärder, som de trafikerande enligt tullstadgan äga påfordra.»

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

Herrar! *Jobansson* i Jönköping, *Leander*, *Lundgren* i Göteborg och *Olsson* i Broberg instämde häruti.

Herr Odqvist: Herr talman! Förhållandet är ju, att tullstatens tjänstemän kunna få tjänstgöra från solens uppgång till dess nedgång. Detta tycker jag kan vara nog. Att då föreskrifva 8 timmars tjänstgöringstid här i landet med våra förhållanden tror jag icke vara lämpligt. Nu har visserligen motionären ändrat sitt förslag till öfverensstämmelse i hufvudsakliga delar med herr Nilsons förslag och yrkat, att tjänstgöringstiden endast skulle bestämmas till 7 timmar. Men äfven detta är för mycket, ty då skulle tullbehandlingen ofta ske under mörker. Vi veta, att under hösten ha vi ofta icke ljusst mer än 5 å 6 timmar, och då kan en tjänstgöringstid af 6 timmar väl anses vara lämpligt afvägd.

Nu har motionären frångått sitt förslag i den fråga, som skulle föranleda direkta utgifter från statens sida. Han har själf upplyst, att det ifrågasattes, att staten skulle uppoffra omkring 100,000 kronor för detta ändamål. Då herr Jeansson frångått detta sitt yrkande, skall jag icke yttra mig därom, men jag tycker i alla fall, att det skulle blifva dyrt, om Riksdagen beviljade de önskemål, som framstälts af reservanten, herr Nilson från Örebro, och herr Jeansson. Jag tror, att det är klokast, att kammaren bifaller utskottets förslag, hvartill jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Johansson: Herr talman! Jag ber att i anledning af herr Odqvists anförande få påpeka, hvad utskottet säger på sid. 41, nämligen att expeditionstiden å många tullkamrar utgör 8 timmar per dag. Men det förekommer ock i en del stapelstäder, att denna tid icke är 8 timmar och icke heller 7 timmar utan en kortare tid, exempelvis 5 eller 6 timmar. Det är mot sådana inskränkningar, som motionen vänder sig. Vi ha yrkat, att expeditionstiden vid alla tullkammare skulle blifva 8 timmar, som den är på många platser. I anslutning till reservantens, herr Nilsons, yrkande vilja vi dock finna oss i att minimitiden bestämmas till 7 timmar, och en begäran med sådan innebörd tror jag, att kammaren skall finna rimlig. Vid bifall till detta yrkande skulle man kunna räkna på, att tullgranskningen öfverallt fortginge under 7 timmar dagligen, och detta bör kunna ske utan någon extra kostnad för statsverket. Jag tycker därför, att herr Odqvist och öfriga utskottsledamöter skulle kunna gå med på det förslag, som herr Nilsons i Örebro yrkande

*Ang. tullverkets
utgiftsstatist.*
(Forts.)

innebär, liksom ock på den del af motionen, som herr Jeansson särskildt yrkat bifall till, då ett beslut i sådan riktning uppenbart innebär ett sträfvande att göra affärsmännen på de olika platserna likställda i fråga om rätten att få sitt gods tullklarerad.

Herr talman, jag yrkar alltså bifall till det förslag, som framstälts af herr Jeansson, med hvilken jag förut instämt.

Herr Ström i Transtrand: Herr talman! Då denna fråga förekom på utskottsafdelningen, var man i allmänhet öfverens om, att det var omöjligt eller olämpligt att föreslå en bestämd tid för alla tullkamrar. På ena stället kan 7 timmar vara tillräckligt, på ett annat räcker icke ens 8 timmar, och på ett tredje kan man nöja sig med ett mindre antal timmar. Att då generellt fastslå ett bestämt antal timmar ansåg man vara onödigt utan borde bestämmelse härom för hvarje särskild plats införas i det tjänstgöringsreglemente, som för tjänstemännen komme att utfärdas. Under sådana omständigheter kan jag icke finna annat än att utskottets hemställan bör bifallas, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Med anledning af herr Odqvists uttalande, att tjänstgöringstiden skulle vara från solens uppgång till nedgången, och att man inte kunde begära, att varor skulle förtullas under mörker, så vill jag säga, att ingen torde begära, att förtullning skall äga rum, annat än när så kan ske. Icke kan man väl tänka sig beträffande varor, som icke kunna förtullas vid eldsljus, att varuägaren skulle önska att så sker. Jag kan sålunda icke finna, att denna invändning skulle utgöra ett skäl till afslag på vår hemställan. Då man här i Stockholm har kontoren öppna från klockan 9 på morgonen till 5 på eftermiddagen, kan man väl ha dem öppna under samma tid i Ystad, ty det är lika ljusst i Ystad som i Stockholm! Det nämnda önskemålet är framfördt från de mindre platserna, och jag frågar, hvarför de mindre platsernas näringsidkare skulle blifva tillbakasatta? De betala samma skatt till staten. Och när tulltjänstemännen på de mindre platserna ha samma betalning som på de större, så tycker jag, att de borde på samma sätt stå allmänheten till tjänst. Det har sagts, att det vore så litet att göra på de mindre platserna, att man därför borde där stänga tidigare. Men när de ha samma betalning som på andra platser, så borde de stå allmänheten till tjänst, när det finnes något att göra. Jag har icke hört, att man inskränker tjänstgöringen utan att man samtidigt minskar betalningen.

Jag tror, att det skulle väcka stor misstämning bland näringsidkarne på de mindre platserna, om Andra kammaren icke ville beakta de önskemål, som jag här framburit. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan härmed öfverläggningen förklarats avslutad, gaf herr talman i enlighet med de därunder framställda yrkandena propo-

sitioner på dels bifall till utskottets förslag och dels bifall där- *Ang. tullverkets utgiftsstat.*
till med det af herr Jeansson i Kalmar under öfverläggningen *(Forts.)*
föreslagna tillägget; och fattade kammaren beslut i enlighet med
sistnämnda proposition.

Mom. c) och d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. e).

Aföningsreglementet, som på herr talmannens förslag föredrogs
paragrafvis utan uppläsande af de särskilda paragraferna, godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvaradt genom nämnda
beslut.

Mom. f).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B).

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *mom. b)* lämnades ordet till

Herr Lundgren i Göteborg, som yttrade: Herr talman, mina
herrar! Det är icke utan, att jag förvånade mig öfver utskottets
utlåtande i detta fall. Två skäl ha anförts för indragande af tull-
station i Lunde. Det ena af dessa skäl har förebragts af tullkam-
maren i Härnösand, som uppgifvit, att fartygen skulle kunna lättare
expedieras i Härnösand än i Lunde. Vidare har Konungens befall-
ningshafvande i Västernorrlands län anført, att på grund af de folk-
massor, som samlades i Lunde med anledning af den där befintliga
tullstationen, skulle oordningar där förekomma. Det är på dessa två
skäl som Kungl. Maj:t hemställt om denna tullstations indragning.

Hvad det första skälet beträffar, ha vi i vår motion klart och
tydligt framhållit, att i stället för att någon tidsbesparing därigenom
skulle kunna vinnas, skulle det taga en betydligt längre tid för far-
tygen att anlöpa Härnösand, om de vore på väg för att lasta uppe
i Angermanälven, och att i många fall denna tidsutdräkt skulle
belöpa sig till ett helt dygn. Vidare skulle ett anlöpande af Här-
nösand vara förenadt med dryga kostnader till följd af, att bogserbåt
då måste anlitas jämte mycket annat, hvilket allt anföres i det ytt-
rande, som Sveriges redareförening afgifvit i denna fråga.

Hvad det andra skälet beträffar eller att genom borttagande af

Ang. tullverkets utgiftsstat.
(Forts.) tullstationen i Lunde vissa ordningar därigenom skulle undvikas, ber jag att alldeles bestämdt få säga, att äfven om tullstationen flyttas från Lunde, så flyttas icke därmed den därvarande lösa befolkningen. Lunde ligger nämligen ungefär halfvägs uppåt Ångermanälven och där samlas alltid folk i och för distribution till de olika sågverken upp efter älven. För öfrigt kan naturligtvis icke den omständigheten, att staten har tjänstemän på platsen, bidraga till ordningar därstädes, utan det bör väl tvärtom bidraga till ordningens upprätthållande.

Jag kan således icke annat än förvåna mig öfver, att utskottet afstyrkt motionen på de skäl, som blifvit anförda af tullkammaren i Härnösand och Konungens befallningshafvande i länet.

Vi ha äfven i vår motion framhållit, att icke mindre än 7- à 800 fartyg årligen klarera i Lunde, medan Härnösand däremot knappast kan uppvisa ett hälften så stort antal. Skall man därför bedöma den ena eller andra tullstationens vikt och betydelse efter antalet där klarerade fartyg, är det alldeles tydligt, att Lunde tullstation är mera behöflig än tullstationen i Härnösand. Sedan sjöfarten för året öppnats ha till dato utklarerats i Härnösand 88 fartyg, medan i Lunde utklarerats 136, däraf 53 seglare och 83 ångare. Tullkammaren i Härnösand har sagt, att på segelfartygens tid var tullstationen i Lunde mera behöflig, än hvad nu är fallet, sedan ångfartygen börjat att allt mer och mer användas. Säsom jag nyss nämnde, har emellertid redan i år 53 stycken segelfartyg klarerats i Lunde, hvarför, om man skall hålla sig till detta af Härnösands tullkammare angifna skäl, ett stort behof fortfarande förefinnes just för en tullstation i Lunde. Min personliga uppfattning är den, att sedan ångare börjat att i allt större utsträckning förekomma, är tullstationen i Lunde ännu mera behöflig än på segelfartygens tid. Segelfartygen hade alltid bättre om tid, och de kunde ligga kvar, när de intagit sin last, i afvaktan på klareringen. Ångfartygen däremot ha icke tid att ligga kvar, utan måste omedelbart ge sig i väg, och för dem är det därför svårt att behöfva göra en krok in till Härnösand i och för klarering.

Detta är, herr talman, de skäl, som vi i vår motion anført för bibehållande af tullstationen i Lunde.

Det enda verkliga skäl, som jag kan tänka mig varit bestämmande för Kungl. Maj:ts beslut att föreslå denna tullstations indragning, skulle då vara sparsamhetsskäl. Då emellertid större delen af fartygen klarera uppe i Lunde behöfves gifvetvis icke så stor tullpersonal i Härnösand, utan med en lämplig fördelning af personalen på dessa två platser skulle kostnaderna för staten blifva minimala, och de skulle i alla händelser icke blifva af den betydendet, att för den skull en hel näring behöfde påläggas de dryga kostnader, som äro förenade med anlöpande af Härnösand, när det gäller de fartyg, som skola lasta i öfre Ångermanälven och sedan afgå därifrån till utrikes ort.

Herr talman! På grund af hvad jag sålunda anført ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen. *Ang. tullverkets utgiftsstater.* (Forts.)

Vidare anförde.

Herr Ström i Transtrand: Herr talman, mina herrar. Då såväl tullkammaren i Härnösand som Konungens befallningshafvande i Västernorrlands län, generaltullstyrelsen och tullkommissionen förordat indragning af denna tullstation, har utskottet alls icke dragit i betänkande att yrka bifall till denna indragning. Dessa myndigheter, särskildt de som finnas på platsen, böra väl ha kännedom om, huruvida denna tullstation är behöflig eller ej, och då de yrka på stationens indragning, borde väl detta visa, att det icke är behöfligt att ha kvar densamma. Jag skall nu icke alls inlåta mig på någon närmare motivering i denna del, utan endast med åberopande af hvad myndigheterna uttalat, tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundgren i Göteborg: Jag har i motionen bemött de skäl, som anförts af tullkammaren i Härnösand och Konungens befallningshafvande i länet, och dessa skäl ha naturligtvis legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut om tullstationens indragning. Jag förmodar dock, att utskottet, när det behandlar sådana frågor som denna, sitter för att uttala sin egen mening på grund af själfva de sakförhållanden, som föreligga och hvilka i detta fall framgå af den motion, som uti denna fråga afgifvits här i denna kammare. Om det icke är så, då kan jag icke förstå, hvarför utskottet öfver hufvud taget skall sysselsätta sig med några ärenden.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Herr Lindgren i Skog: De skäl, som tullkammaren och Konungens befallningshafvande i Härnösand anført för indragning af tullstationen i Lunde, kunna med afseende å hvad de gälla oordningarna sägas vara sanning med moderation. Det är icke alltid, som stufveriarbetarne äro så nyktra och ordentliga, men hvad ordningar vidkommer, inträffa nog sådana äfven bland stufveriarbetarne i Härnösand, och i Lunde ha de nog icke varit värre, ehuru väl ordningar nog förekommit äfven där. För öfrigt har icke, enligt mitt förmenande, utskottet fått objektiva upplysningar om denna sak. Tullkammaren i Härnösand liksom äfven Konungens befallningshafvande i Västernorrlands län torde ha fäst sig allt för mycket vid den omständigheten, att ordningar förekommit, såsom nog kan ske i landsorten, där inga eller få poliser finnas.

Det är nog äfven ett lokalintresse, som spelar in för dessa myndigheter. Nu skulle det också kunna hända, att någon säger, att äfven jag talar i lokalintresse, och därför skall jag skynda mig att tillägga, att så icke är fallet, ty i Lunde förekomma inga hamnpennin-

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

gar för dem, som där anlöpa och klarera, hvilket däremot är fallet i Härnösand, där hamppenningar utgå med 10 öre per ton. Då man nu vet, att en ångare och jämväl ett segelfartyg kunna ha kostnader af ända upp till 4-, 5- å 600 kronor, allt efter storleken, och ett dygns uppehåll i resan, så måste en hvar inse, att indragningen af Lunde tullstation är att främja ett lokalintresse och att förbise en näring, som jag menar, att Riksdagen snarare bör uppmuntra och skydda. Därtill kommer, att antalet af i Lunde inklarerade fartyg är dubbelt så stort som i Härnösand, om man tänker på de i utrikes fart gående, detta beroende därpå, att de flesta af dessa fartyg lasta i Ångermanälven vid de många verk, som där äro belägna, och dessa fartyg vilja icke göra någon krok, hvilket de däremot måste göra, om de skulle anlöpa Härnösand. Det skulle vara ungefär detsamma, som om vi tänkte oss att ett fartyg komme från Ålands haf och skulle in till Lidingön för att där lasta, men då måste gå upp till Norrtälje för in- och utklarering. Vi skola icke förvåna oss öfver, att det skall kännas ganska bittert för sjöfartens män att behöfva underkasta sig den omgång, som nu skulle blifva en följd af denna tullstations indragning. Redan nu i år ha 136 fartyg inklarerats i Lunde mot 83, tror jag det var, i Härnösand. I Härnösand gå finnbåtarna fram och åter hvarje vecka och vidare de s. k. hamburgerstyckegodsbåtarna, som alternera. Men de i egentlig utrikes fart gående båtarna gå på Ångermanälven, och när de fått lots vid Härnö klubb äro de i tillfälle att gå direkt upp för älven till respektive lastageplatser. Lunde ligger alldeles invid segelleden, så att dessa fartyg behöfva icke göra någon afstickare för att där få sina papper klarerade.

Hvad ordningarna vidkommer, torde det nog vara så, att så länge som lastning förekommer vid Ångermanälven, så länge kommer det att finnas stufveriarbetare i Lunde, och det är naturligtvis polismaktens sak att där upprätthålla ordningen. Man skall sålunda icke tro, att arbetarne däruppe komma bort, därför att tullstationen indrages.

Af dessa skäl skall jag, herr talman, tillåta mig att understödja motionärernas yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Karlsson i Mo: Herr talman! Motionärernas påstående, att tullkammarens i Lunde indragning skulle medföra väsentliga olägenheter och tidsförlust för fartyg, som lasta i mellersta och öfre älven, sakna fullständigt stöd i verkligheten.

Är ett fartyg skyldigt anlöpa tullplats, så uppstår ingen olägenhet, tidsförlust eller extra kostnad för detsamma, om Härnösand anlöpes i stället för Lunde, *sedan stadsfullmäktige i Härnösand beslutat att afstå från handpenningar för fartyg, som anlöpa för klarening.* Denna upplysning just i anledning af herr Lindgrens påstående. En krök på cirka en kilometer från stora stråkvägen till älven

kan icke medföra större tidsförlust än högst $\frac{1}{2}$ timme, hvilken tid absolut återvinnes därigenom, att fartyget kan påräkna expedition omedelbart efter ankomsten, när särskilda tullnärer betjäna inkommande fartyg och andra tjänstemän betjäna de utgående fartygen, under det att vid Lunde en och samma tulltjänsteman måste expediera såväl de inkommande som utgående fartygen, hvilket förhållande dock, hvad utgående fartyg beträffar, naturligtvis måste medföra tidsutdräkt för någondera af trafikanterna. Jag vet för resten af egen erfarenhet, att detta förhållande förorsakat trafikanter flera timmars onödig tidsutdräkt. Tullexpedition erhålles för resten i Härnösand likaväl som i Lunde dygnet om, då sådant önskas.

Ang. tullverkets
utgiftsstater.
(Forts.)

Fartyg, som ankomma från eller afgå till nordligare svenska hamnar för lastfyllnad och som begagna sig af norra farleden, Storfjärden, kunna utan anlöpande af tullplats afgå direkt till lastplats vid älfven, hvilket torde kullkasta motionärernas farhågor för den stora kröken till Härnösand, som i ett sådant fall icke behöfver anlöpas.

Hvad förhållandena vid Lunde beträffar, så har det varit praxis, att stufveriarbetarne gått ombord å fartyget vid Lunde. Skulle nu Lunde såsom tullplats försvinna, så komma gifvetvis fartygen ej att stanna där. Detta skulle naturligtvis hafva till följd, att de lösa arbetarne droge sig därifrån till den plats, där båtarna först stanna, för att genast vara till hands och lätt erhålla arbete, hvilket ur ordningens och sedlighetens synpunkt torde vara särdeles önskvärdt, ty, försvinna de lösa stufveriarbetarne från platsen så måste ordningsförhållandena där blifva normala. I Sundsvalls distrikt blefvo för några år sedan tullplatserna Svartvik och Vifsta indragna, utan att några som helst olägenheter försports hvarken för exportörer eller sjöfarten. Och jag tror, att så icke skulle blifva fallet äfven om Lunde indroges.

Jag ber, herr talman, att i fråga om den nu föredragna punkten få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Med anledning af de skäl, som här ha förebragts af de talare, hvilka yrkat bifall till utskottets hemställan, att Lunde tullstation icke måtte bibehållas, anser jag det vara min plikt att gifva tillkänna, att jag för min del är öfvertygad om, att det åtminstone icke kan hafva varit lokalintresse, som här spelat in, då man talat *för* tullstationens bibehållande. Och det står också klart för mig, att motionärerna icke skulle hafva gjort denna framställning, om icke tullstationens bibehållande hade varit till gagn för deras fartyg och rederier. Jag förmodar att rederierna — och deras kaptener också — förstå hvad som i navigationshänseende är till fördel för dem; och detta fullt upp så godt som den senaste ärade talaren.

Herr talman, jag anhåller om bifall till herr Lundgrens yrkande
Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 57.

Ang. tullverkets
utgiftsstat. (Forts.)

Herr Lundgren i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Det hörs klart och tydligt, att herr Karlsson i Mo ej varit med om navigering i Ångermanälven, då han läste upp en läxa, som vi kände till förut från den kungl. propositionen. Den hafva vi ju bemött sakt. Jag trodde heller icke, att jag skulle behöfva uppträda ännu en gång och yttra mig i denna sak, rörande den krök, som herr Karlsson talade om, af en kilometer. Ja, mina herrar, skall man gå norrut, blir kröken många kilometer; det blir en krök på flera sjömil. Kommer ett fartyg in t. ex. på kvällen till Härnösand, så får det nog ligga kvar där till morgonen därpå i väntan på klaring; och det kommer då till Lunde först dagen därpå, då det kan få folk ombord. Det blir således ett anlöpande af två platser; och det blir en dags omgång, innan fartyget torde komma till lastning. Bibehålles tullstationen i Lunde, kan fartyget gå direkt dit och taga folk ombord och samtidigt göra sin tullvisitation för att sedan ett par timmar efteråt börja lastning. Det är sakens reella och faktiska läge. Och vid utgående blir det likadant. Då går det också en half dag bort därigenom, att fartyget skall anlöpa Härnösand; och skall det anlöpa Härnösand på kvällen, blir det naturligtvis ändå längre tidsutdräkt, ty fartyget får lof att ligga kvar till morgonen därpå, innan det blir utklareradt. Detta är naturligtvis saker, som herr Karlsson i Mo icke kan hafva reda på. Och därför få vi ursäkta, att han icke yttrat sig annat än efter som han blifvit undervisad från Härnösands tullkammare, där han fått sina uppgifter.

Hvad det moraliska uti bibehållandet af tullstationen i Lunde beträffar, så förvånar det mig, att det verkligen finnes någon, som vill tala om den saken. Finnes det någon i denna kammare, som tror, att moralen vid Lunde tullstation är sämre därför, att tulltjänstemännen äro där? Nej, mina herrar, jag skulle för min del antaga, att, därest tulltjänstemännen komme bort, moralen där skulle blifva sämre än någonsin. Huru det än må vara, är det dock så, att om statens tjänstemän finnas på platsen, så sätta de dock någon pli på förhållandena där. Således förfalla helt och hållet de båda hufvudskälen, som anförts för tullstationens borttagande. Och det kan icke finnas mer än ett skäl kvar; det är sparsamhetsskålet. Jag hade hoppats att icke behöfva vidare yttra mig om den saken heller. Men ville generaltullstyrelsen spara, så kunde den hafva sparat genom att draga in en del kustbevakning efter norska gränsen och för öfrigt äfven en del annan kustbevakning. Därigenom skulle det hafva gjorts större besparingar för staten än att spara några tusen kronor — ty mer kan det icke blifva — enär de tjänstemän, som finnas i Härnösand, äro alldeles tillräckliga för klarering både vid Härnösand och Lunde, om de fördelas ordentligt.

Således finnes icke något skäl ur sparsamhetssynpunkt för staten än att taga bort tullstationen i Lunde — till stor skada och stort men för hela sjöfarten. Det föreligger så starka skäl för tullstatio-

nens bibehållande, så att jag ber att få ännu en gång yrka bifall till motionen.

Ang. tullverkets
utgiftsstatist.
(Forts.)

Herr *Broström* instämde häruti.

Herr Karlsson i Mo: Gentemot herr Lundgren i Göteborg beder jag få säga honom, att han ej bör förundra sig öfver att jag kan min läxa, då jag just varit ledamot af den kommission, hvars betänkande han här åberopar.

Herr Rydén: Herr talman! Jag vill icke inlåta mig närmare på de anföranden, som här hafva hållits såväl *för* som *emot* tullstationens bibehållande. Vi hafva härvidlag dels den utredning, som föreligger i den kungl. propositionen, och dels den utredning, som förebragts i motionen. Af dessa utredningar framgår, att *för* tullstationens indragning hafva yttrat sig tullkammaren i Härnösand, länsstyrelsen i Västernorrlands län, generaltullstyrelsen, kommissionen och slutligen herr finansministern. Den utredning, som förefinnes här i den kungl. propositionen på sid. 66—70, har åtminstone på mig verkat fullt öfvertygande om lämpligheten att indraga tullstationen i Lunde.

Här säges från tullkammarens i Härnösand sida, att indragningen skulle i så väsentlig grad underlätta ordnandet af bevakningen därute inom detta tullkammaredistrikt. Det säges af länsstyrelsen i Härnösand, att det upprepade gånger har förekommit, att vid Lunde, där det finnes omkring hundra bofasta personer, samlats lösa arbetare till ett antal, som kunnat uppgå å vissa tider ända upp till 3- å 500; och så hafva vissa oordningar uppstått, hvilket allt gjort, att länsstyrelsen från sin synpunkt ansett sig böra förorda indragning af stationen.

Så kommer den rent finansiella sidan af saken. Det visar sig af den statistik, som finnes på sid. 70 i den kungl. propositionen, att inkomsterna af tullmedel oafbrutet gått ned vid tullstationen i Lunde, äfvensom att antalet inklarerade fartyg sjunkit från 242 år 1900 till 161 år 1908 o. s. v. Hvad är det för skäl, som äro anförda *mot* alla dessa skäl, som äro anförda *för* indragningen af tullstationen? Jo, konsul Olsson i Höganäs, som herr Olsson i Kullenbergs-torp väl närmast torde vara språkrör för här, och några rederiföreningars ordförande, hafva yttrat sig *mot* indragning af tullstationen. Ja, jag vill tillerkänna allt möjligt vitsord åt dessa, men nog får jag säga, att, då jag såsom ledamot i utskottet tittat på den utredning, som föreligger, det syntes mig alldeles uppenbart, att det finnes så starka skäl för Kungl. Maj:ts förslag att indraga tullstationen i Lunde, att jag icke kan finna annat, än att vi böra bifalla utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets

Ang. tullverkets utgiftsstater.
(Forts.) hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet af herrar Lundgren i Göteborg och Broström afgifna motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid af herr Lundgren i Göteborg, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten B) mom. b) af utskottets förevarande utlåtande nr 86, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit ifrågavarande af herrar Lundgren och Broström väckta motion.

Omröstningen utvisade 126 ja mot 42 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. c) och d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. e).

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens vid punkten A. fattade beslut.

Punkten C).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs och godkändes bankutskottets memorial, nr 19, om användande af riksbankens vinst för år 1909.

§ 6.

Ang. styckning i egnahems- lägenheter af en kronoegendom i Värmlands län.

Till behandling förelåg vidare jordbruksutskottets utlåtande, nr 33, i anledning af väckt motion om styckning i egnahemslägenheter af förra majorsbostället 2 mantal Hammar nr 1 i Värmlands län m. m.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 26, har herr *Berg* i Munkfors, anhållit, att Riks-

dagen behagade för sin del besluta, att förra majorsbostället 2 mantal Hammar nr 1 i Hammarö socken och Karlstads härad af Värmlands län måtte styckas i smålotter och mot besittningsrätt på viss tid upplåtas till egna hem eller ock, därest ej så kunde ske, att egendomen försåldes i smålotter för samma ändamål, samt i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det behagade Kungl. Maj:t att vid denna försäljning vidtagna erforderliga åtgärder i syfte att fastigheten blöfve på betryggande sätt afhänd för bildande af egna hem.

*Ang. styckning
i egnahems-
lägenheter af en
kronoegendom
i Värmlands
län.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att herr Bergs i Munkfors förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Berg i Munkfors: Herr talman, mina herrar! Jag vill först uttala ett tack till utskottet för den jämförelsevis välvilliga form utskottet gifvit sitt afslagsyrkande å min motion. Det låter ju ganska tillfredsställande, då utskottet säger:

»Af de upplysningar motionären lämnat samt hvad utskottet i öfrigt i ämnet inhämtat finner sig utskottet öfvertygadt om, att ifrågasatt ända egendom med hänsyn särskildt till det synnerligen bristfälliga skick, hvori såväl egendomens åbyggnader som jordens häfd befinna sig, svårigen skulle kunna på några för kronan förmånliga villkor vidare utarrenderas. Det torde därför med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke egendomen borde försäljas. Enligt hvad utskottet vidare inhämtat, lär behovet af mark till egna hem vara synnerligen stort inom Hammarö socken, hvarest egendomen är belägen, under det att mark icke där kan erhållas annat än till högt pris. Med hänsyn till dessa förhållanden synes utskottet starka skäl tala för ett disponerande af egendomen på sätt motionären ifrågasatt.»

Jag måste emellertid på samma gång jag uttalar ett tack till utskottet beklaga, att utskottet kommit till det slut, att det afstyrkt motionen. Nu ställer visserligen utskottet i utsikt, att Kungl. Maj:t vid nästa riksdag möjligen kan komma med en proposition i ämnet, och det är ju alltid en tröst. Det rinner mig dock här i minnet det gamla ordstäfvet, som man ofta hör: »Bättre en fågel i handen än tio i skogen.» Som herrarne finna af betänkandet gäller det här att tillvarataga och öppna för småbruk en af statens stora domäner.

Denna kronodomän har till den grad missvärdats, att man kan rent af säga, att det är en skandal. År 1884 var denna egendom utarrenderad för ett belopp af 1,955 kronor. Under tiden sedan dess har egendomens arrendevärde sjunkit ned till 600 kronor, och det är ändå med knapp nöd som man kan få egendomen utarrenderad. Egendomens åbyggnader befinna sig i förfärligt dåligt skick. Äfven jorden är ganska misskött. När man nu besinnar, att denna egendom ligger på en synnerligen väl belägen plats i närheten af

Ang. styckning
i egnahems-
lägenheter af en
kronoegendom
i Värmlands
län.
(Forts.)

staden Karlstad med åtskilliga förutsättningar för en god afsättning af de alster, som kunna frambringas på egendomen, och när man vidare tar med i räkningen — hvad som också utskottet anfört — att det är synnerligen ondt efter platser för egnahemsbyggare och för dem, som vilja ägna sig åt jordbruk, då kan man icke annat än förundra sig öfver, att utskottet kommit till det resultat, att det i alla fall afstyrkt motionen. Man skulle utan tvifvel vid ett eventuellt upplåtande af egendomen kunna ordna så, att, i stället för att det ser ut på sätt jag förut nämnt, det hela blefve tilltalande för ögat och till stort gagn och nytta för den befolkning, som bor och bygger i närheten af denna plats.

Jag vill säga för min del, att detta är icke endast ett ortsintresse, utan verkligen ett statsintresse; det gäller här att söka göra hvad man kan för att öppna den svenska jorden för dem, som vilja bearbeta densamma. Staten har nämligen ganska många egendomar, som äro synnerligen lämpliga för småbruk. Jag tror också — och jag ber att få framhålla det i några korta ord — att det, som här föreslagits, är ett af de verksammaste medel, som man kan använda för att i någon mån motverka den emigration, som man ser tilltaga undan för undan i vårt land. Vi skulle till landets välfärd kunna bevara åtminstone en del af de medborgare, som nu måste resa öfver Atlantiska hafvet och söka sig ett hem i Amerika eller på annan främmande jord. När man något litet ser på statistiken, så finner man, att det icke icke är ondt om jord i vårt land. Vi ha t. ex. ungefär 25 gånger så mycket jord som belgierna, 15 gånger så mycket som engelsmännen och 10 à 12 gånger så mycket som tyskarne, och hvilket land i Europa vi än ta till jämförelse, så skola vi finna, att vi ha åtskilligt mer här att röra oss på. När man sedan tar i betraktande, att just jorden är en af de stora faktorer, som vi måste använda oss af för att nära vårt folk, inser man vikten af, att vi i detta fall böra göra allt hvad vi kunna för att upplåta denna jord på ett lämpligt sätt till Sveriges söner. Jag tror icke, att vi gjort hvad vi kunnat i det afseendet, utan vi böra göra ännu mer, vi böra inrikta vårt arbete på det målet, att jorden verkligen blir eftersträfvansvärd, så att man längtar efter den. D. v. s. vi böra upplåta jorden på så billiga villkor, att det lönar sig att bearbeta den. På det sättet höjes nationalrikedomen, ty då uppstå värden, som blifva bestående under alla tider, värden, som icke försvinna eller ändras med stigande eller sjunkande konjunkturer.

Jag tror, att det är klokt, att Riksdagen i detta fall verkligen söker göra en sådan insats, som innebär en uppmuntran för en af våra största modenärningar, nämligen jordbruket. Det finnes ingenting, som är så tilltalande för enhvar, som vill kulturens framgång som just den syn, som möter en, då man ser välodlade tegar och välbyggda gårdar ute på landet. Det finnes heller ingenting, som lämnar ett så sorgligt intryck, som då man ser gamla förfallna ruckel

och då man ser jordägor och jordvidder, som icke äro skötta såsom de borde för att lämna växtlighet och afkastning.

Den egendom, som här är i fråga, är just en af dessa, som erbjuda en sådan där sorglig anblick, och det är just därför som jag för min del varit synnerligen ifrig för att någonting skulle i detta stycke åtgöras af Riksdagen. Folket rundt omkring där i socknen har också väntat, att någonting skulle kunna göras, alldestund frågan varit framme förr och då vunnit Andra kammarens bifall, fast den fallit i Första kammaren.

Nu har motionen på grund af utskottets hållning fallit på nytt i medkammaren och därför kan den icke denna gång leda till något resultat. Jag vill därför för min del icke göra något yrkande, men jag vill hoppas, att såväl jag som öfriga, som ha intresse för denna sak, skola kunna lita på det uttalande, som utskottet gör i slutet af sin motivering. Utskottet hänsyftar på, att saken ligger under utredning och att man, såsom jag förut sade, har hopp att till nästa Riksdag få en kungl. proposition i ämnet. Jag har endast velat uttala dessa få ord för att visa, att denna angelägenhet är föremål för ett synnerligen stort intresse från ortsbefolkningens sida och att saken, äfven då man ser den mera vitalt, är af den vikt, att Riksdagen bör göra, hvad som göras kan, äfven om det icke kan göras nu.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Jag skall gifva den siste högt aktade talaren fullkomligt rätt däri, att nu ifrågavarande egendom utgör en högst talande illustration på en illa skött statsdomän. Redan år 1902 gjordes en hemställan af Konungens befallningshafvande att med hänsyn till de dåliga byggnaderna å egendomen och det usla skick, hvori den i öfrigt befanns, densamma måtte försäljas. Denna framställning förnyades år 1905. Kommunalstämman i Hammarö kommun har också gjort en hemställan till Konungens befallningshafvande om vidtagande af åtgärder för egendomens styckning och försäljning, och man anhöll hos ortens representant i Riksdagen att äfven väcka motion däsom. Denna motion blef afslagen i Första, men bifallen i Andra kammaren och i båda kamrarna gjordes skarpa uttalanden till förmån för motionen. Äfven om man nu kan gifva den föregående talaren rätt i allt hvad han här sagt och att åtgärder böra vidtagas härvidlag, kommer jag dock icke till annat resultat än till att yrka bifall till utskottets hemställan. Det har nämligen kommit till utskottets kännedom, att det redan finnes uppgjort en styckningsplan för försäljning af egendomen, så att äfven om en skrifvelse här icke kommer till stånd, skulle saken ändock ordnas på lämpligt sätt.

Jag ber, herr talman, att på grund af hvad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Ang. styckning
i egnahems-
lägenheter af en
kronoegendom
i Värmlands
län.
(Forts.)*

§ 7.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 111, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta motioner om höjning af det i årets statsverksproposition äskade förslagsanslaget för bidrag till vägunderhållet å landet och om ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbasvärets utgörande på landet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 52, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under pågående arbetskonflikter m. m.

Till utskottets behandling hade hänvisats en inom Andra kammaren af herr *Lindhagen* jämte 33 andra af kammarens ledamöter väckt motion nr 200, däri yrkats, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en undersökningskommission med uppdrag att:

1:o) låta utreda, i hvad mån de administrativa myndigheterna genom s. k. fridlysningar, ingrepp i församlings- och demonstrationsrätten, häkningsåtgärder och annat dylikt förfarande kunde anses hafva öfverträdt sin befogenhet eller gått utöfver lämpliga gränser för densamma, särskildt under pågående arbetskonflikter, äfvensom vidtaga de åtgärder, hvartill denna utredning kunde gifva anledning; samt

2:o) taga under öfvervägande, på hvad sätt en reform af den administrativa makten i vårt land borde planläggas i syfte att den kunde byggas på folklig grund och vinna förutsättningar att verka med insikt i samhällsfrågorna och intresse för de sociala missförhållandenas undanröjande.

Utskottet hemställde, att Andra kammaren i anledning af förevarande motion ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes lämna Riks-

dagen tillfälle att, såvidt anginge bestämmelserna om fridlysningsförfarande och hvad därmed ägde samband, yttra sig öfver det förslag till ny landshöfdingeinstruktion, som i sammanhang med fögderiförvaltningens omorganisation kunde varda upprättadt.

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts.)

Uti afgifven reservation hade herr *Lindley* föreslagit, att Andra kammaren i anledning af förevarande motion ville för sin del

1. besluta den framställning, som innefattades i utskottets slutliga hemställan, och

2. anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, på hvad sätt en reform af den administrativa makten i vårt land borde planläggas i syfte att den kunde byggas på folklig grund och vinna förutsättningar att verka med insikt i samhällsfrågorna och intresse för de sociala missförhållandenas undanröjande.

Efter föredragning af utskottets hemställan anförde:

Herr *Lindley*: Såsom framgår af utskottets betänkande har jag anslutit mig till utskottets yrkande om åtgärders vidtagande för begränsning af fridlysningsförfarandet. Jag finner det därför olämpligt att i denna sena timme närmare ingå på de fall, som finnas anförda i motionen, men hvilka sannerligen äro af beskaffenhet, att de förtjäna att ytterligare belysas. Då emellertid ingen af regeringens representanter är här närvarande, torde det icke vara till så stor nytta att nu utveckla dessa fall. Jag har emellertid icke kunnat stanna vid hvad utskottet här föreslår, utan har vid sidan däraf anført en reservation emot den allmänna tendensen hos myndigheterna att utnyttja sin makt till att trakassera arbetarklassen.

Ofta läser man i tidningarna, särskildt i de konservativa tidningarna, beklaganden öfver fientligheten gentemot ordningsmakten, och man anställer med stor förkärlek jämförelser med England, där som bekant en dylik fientlighet icke förefinnes. Orsaken till denna olikhet är emellertid icke svår att finna. I England sträfva myndigheterna att uppträda neutralt, under det att de här i landet oftast betrakta sig själfva såsom politiska organ för dem, som inneha makten. De upprepade anklagelser, som ständigt framkomma mot såväl regeringsmakten som de underordnade myndigheterna, visa, att det måste finnas verkliga orsaker till dylika anklagelser. En bekräftelse på verkningarna af dessa olika system fick jag under mitt besök i England under förlidet år. Jag sammanträffade där med en del gamla vänner, som gemensamt med mig för åtskilliga år sedan voro med om att starta det oberoende arbetarpartiet i England. Då jag sammanträffade med dem, uttalade jag min förvåning öfver, att man i England icke kommit längre än man gjort — ty faktiskt står man i England, om man ser saken från socialdemokratisk arbetarorganisationssynpunkt, ungefär på samma nivå nu som för tio à tolf år sedan. Jag fick emeller-

Ang. utredning
rörande vissa
åtgärder af de
administrativa
myndigheterna
under arbets-
konflikter m. m.
(Forts.)

tid ett mycket märkvärdigt svar på min anmärkning, ett svar, som tror jag, bör inskräpas här hos oss. De svarade stereotypt hvarenda en, som jag talade med: Vi ha alltid haft så sluga regeringar till motståndare här i landet! Och så tillade de: Lyckliga ni! Nu kan man ju säga, att detta uttalande måste anses vara en paradox. Men granskar man förhållandet närmare, skall man finna att det ligger en ofantligt stor sanning i detta påstående. I England täfla såväl de liberala som de konservativa regeringarna att tillmötesgå från arbetarne framställda kraf. Såsom belysande härför kan jag från min personliga erfarenhet nämna, att alla de stora sjölagstiftningsfrågor, som i England lösts till sjöfolkets förmån, funnit sin lösning just på initiativ af konservativa regeringar, däribland den stora, betydande plimsoll-lagstiftningen. Någon åkarpsslagstiftning har man icke behöft vidkännas där. Och vidare, då domstolarna för några år sedan gjorde fackföreningarna ekonomiskt skadeståndsskyldiga, ändrades detta omedelbart genom en lag, som antogs både af öfverhuset och underhuset.

Det är helt naturligt, att arbetarne där under sådana förhållanden ha svårt att åstadkomma en nationell samling, då de maktägande rycka ifrån dem det sammanfogande kittet genom att uppfylla deras önskningsar. Den öfver hela världen kände skriftställaren Sidney Webb har också mycket riktigt sagt, att den största svårigheten i England för närvarande är icke det, att skaffa folket mera makt, utan att kunna förmå folket att begagna den makt, som det allaredan har.

Om man då jämför förhållandena där i England med förhållandena här i vårt land, skall man finna, att redan från första början, då arbetarrörelsen trädde fram här i vårt land, har den varit utsatt för alla de trassakerier och allt det motstånd, som den samlade konservativa makten kunnat bereda. Det skulle draga allt för långt ut på tiden att nu gå igenom hela detta långa syndaregister, och icke heller är det möjligt att här framdraga allt det, som från regeringsmaktens sida vidtagits i syfte att klämma efter fackföreningarne och att klämma efter de obehagliga åsikter, som äro till finnandes inom arbetarkretsar. Vår nuvarande justitieminister torde i det hänseendet vara en mycket flitig arbetare i Herrans vingård. Samma tendenser finnas äfven bland de underordnade myndigheterna, som försöka utnyttja makten till de besuttnes fördel. Motionen ger härom ett värtaligt vittnesbörd. Den stora mängd af fall, som vi där framdragit, äro blott en enda liten brädel af allt det, som händt. Man behöfver blott slå upp vår tidning, så skall man nästan hvarje dag finna prof på, att myndigheterna här begå rena öfvergrepp, så snart de ha möjlighet därtill och utan att man kan föranstalta om åtal emot dem. Länsstyrelsernas sätt att gå till väga under förlidet års stora konflikter med tillhjälp af fridlysningar och domstolarnas försök att klämma efter arbetarna genom att använda Åkarpsslagen i tid och otid äro talande nog. Vi må påminna oss den debatt, som fördes här för en tid sedan angående Åkarpsslagens tillämpning under storstrejken och hvarvid en domare vid ett samtal lär ha uttalat,

att Åkarpslagen hängde i luften, att man kände sig manad att använda den både i tid och otid.

Jag fick en eklatant illustration till polismyndigheternas trakasseringslusta på resan öfver till England, att jag icke kan undgå att peka på detta för att visa, hur man anser sig kunna göra. Då jag var på väg till båten för att afresa, träffade jag på kajen, just innan jag gick ombord, en arbetare, som under storstrejken börjat arbeta, en person som en gång i tiden varit vice ordförande eller något sådant i hamnarbetarefackföreningen i Göteborg. Jag stannade honom och talade med honom en god stund. Ingen observerade oss, vi stodo ganska afsides från alla andra, hvilket gjorde, att det gifvetvis icke kunde förorsaka vare sig hinder i trafiken eller något annat störande. Efter en stund kom emellertid en poliskonstapel och förklarade, att jag icke fick stå och tala med personen i fråga. »Ja, men andra personer stå ju och tala med hvarandra», invände jag. Härpå svarades blott: »Ni får icke stanna». — »Hvarför?» — »Ni får icke stanna och tala», var fortfarande svaret. Saken var antagligen den, att en stufvareförman, som igenkänd mig, gått och talat om för polisen, hvem jag var. Den person, med hvilken jag samtalade, måste gå med mig ett stycke utanför hamnområdet, och äfven han kände sig så upprörd öfver detta, att han slutade arbeta och gick därifrån. Jag reste öfver till England. När jag kommer dit, får jag läsa i en svensk tidning: »Charles Lindley förbjuden agitera vid hamnen i Göteborg». Ingen annan kunde ha reda på denna händelse än den nämnde polisen. Han ansåg tydligen, att han gjort någonting så bra, att han måste rapportera det, och förmodligen har han blifvit öfverkonstapel på kuppen, för att han kunnat jaga mig bort från hamnen. Detta visar hur polisen anser sig kunna uppträda. Polisen anser sig kunna förbjuda mig samtala med en person, under det att alla andra få stå och samtala på kajen. Han ansåg det tydligen skadligt för dessa, hvilkas intressen han var satt att bevaka.

Det finns en hel del personer i denna kammare, som tycka, att detta är mycket bra och fullt på sin plats. Då kan man förstå, att det systemet skall vidmakthållas, när de maktägande från den högste till den lägste i stället för att få klander för denna sin tendens till och med bli framhållna som fulgörande sin skyldighet, när de bete sig på detta sätt. Sådant är naturligt, när regeringsmakten får bifall för alla dessa ärke-reaktionära försök att sätta munkorg på yttrandefriheten, att inskränka arbetarörrelsens möjligheter att bevaka sina intressen, alla dessa försök till klasslagsstiftning och mera som kommer fram från det hållet; de underordnade myndigheterna försöka klämma efter arbetarne och så tripp, trapp trull rakt ned till minsta lilla auktoritet, som kan uppletas. Vid sidan om detta ha vi ju sedermera de rent lokala myndigheterna och deras sätt att gå till väga under konflikter och dylikt. Därvid utnyttjas den kommunala makten på ett enligt min åsikt mycket oklokt sätt. Jag har t. ex. här i min hand en promemoria, som jag delvis själf uppgjort, en förteckning öfver alla obeifrade förseelser, som förekommo under en konflikt i en större stad ej så långt ifrån Stockholm. De

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts)

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts.)

strejkande arbetarne klämde man efter skoningslöst, men de importerade engelsmännen lät man begå allehanda förseelser, utan att man gjorde det ringaste försök att anställa åtal. Det gick slutligen så långt, att man i staden måste sammankalla en allmän kommitté med uppdrag att undersöka dessa förhållanden. Denna kommitté uppsatte sedan en allmän promemoria, i hvilken upptogs ett stort antal obeifrade förseelser. Sedan begärdes hos polismyndigheterna besked om, hvad i dessa fall blifvit åtgjordt. Men kommittén blef åthutad med den förklaringen att i detektiva polisen fördes protokoll endast i sådana fall, där åtal förekom, och vidare tillades: »Vi skola göra, hvad vi äro skyldiga att göra men icke ett dugg mera».

De angifna fallen omfatta så pass svåra förseelser som hemfridsbrott, öfverfall, försök till våldtäkt, stöld m. m., och likväl gjordes ej minsta försök att beifra sådana saker. Jag har en gång förut här i Andra kammaren påpekat ett typiskt fall. Någon af de importerade engelsmännen hade stulit en kraftmätare. Högertidningarna skojade öfver detta och ansågo, att det var en löjlig sak att tala om, att man stjal en kraftmätare, slår sönder den och tar penningarna. Polisen fick fatt i de skyldige men släppte dem igen. Ett par dagar därefter voro samma poliser vid stationen för att vid afresan till England skydda strejkbrytarna, utan att minsta försök då ännu hade gjorts att anställa åtal. Vi ha nu varit betänkta på att öfverlämna denna promemoria till justitieombudsmannen för att se, huruvida han skulle göra något åt saken, men jag hyser den uppfattningen, att det är mycket litet lönt att göra en dylik anmälan, då detta ej gäller öfverträdelse utan helt enkelt partitagande. Under sådana förhållanden tror jag knappast, att justitieombudsmannen kan göra något af detta.

Beträffande hvad jag påpekade angående de lokalt kommunala myndigheternas partitagande vid konflikter, så ha vi en hel massa dylika fall. Jag skall bara framdraga ett. Under hamnarbetarekonflikten i Gäfle 1903 beslöt drätselnämnden i Gäfle att utkommendera stadens arbetare att förrätta arbete vid hamnen. Dessa stadens arbetare voro anställda för helt andra ändamål, de voro anställda för gatu-regleringar, och vid andra olika kommunala arbeten. Likväl kommenderade man dem till hamnen för att därstädes utföra arbete, som icke tillkom dem. När de vägrade, afskedade man alla dessa kommunalarbetare i Gäfle, lät dem vara afskedade och tog in nytt folk i deras ställe. Naturligtvis ansågo ju myndigheterna i Gäfle, att de kunde göra detta, därför att de och deras meningsfränder innehade den kommunala makten och kunde försvara sig själfva, om något påtalande kom i fråga. Dylika fall skall man också kunna påvisa äfven från andra platser i vårt land.

Äfven om jag, som hängifven socialdemokrat, skulle kunna tacka de makthafvande för, hvad de i det förflutna på detta sätt gjort för socialismens utbredning i vårt land, måste jag likväl protestera mot ett onödigt vidmakthållande af det systemet. Historien lämnar tillräckligt starka vittnesbörd om, att intet står att vinna genom en dylik poli-

tik. Starka representanter för regeringsmakten ha förut försökt det i andra länder utan att lyckas. Man behöfver endast hänvisa till försöken af Bismarek, Badeni eller Crispi. Bismarek, som en gång i tiden genomförde socialistlagar på 1880-talet, förvägrades af samma parlament, hvars ledare han en gång varit, att få en hälsning på sin 80-åriga födelsedag. På samma sätt, som man i vårt land, ehuru i mindre grad försöker sig på att genom tvångslagar och restriktiva åtgärder klämma efter arbetarklassen, försökte äfven Badeni, men han fick upplefva, att han blef ställd under åtal för brott mot statsförfattningen. Crispi, som fyllde Italiens fängelsehålor med arbetarrepresentanter, fick själf upplefva, att han blef ställd under åtal till och med för att han brukat statens penningar i olofliga syften. Så nog ha dylika försök gjorts från starka regeringars representanter i andra länder, utan att de vunnit framgång genom en dylik taktik.

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts.)

Idéerna kan man icke utrota genom förföljelser. Folket blir också hvad man gör det till, och det är därför jag tror, att det skulle bli till gagn för samhället, om man från de maktägandes sida sloge in på en ny kurs. Men detta skall icke lyckas, utan att det finnes vilja därtill hos folkrepresentationen; och så länge folkrepresentationen icke drifver denna politik, icke ställer ministrarne till ansvar och tvingar dem att se efter, huru de underordnade sköta sig i detta fall och försöka beifra hvarje tendens att utöfva makten på sådant sätt, så länge skola vi icke kunna utrota dessa missförhållanden.

Detta är icke en liten sak utan en af de mest viktiga saker, som någonsin förekommit i svenska Riksdagen. Därför tror jag, att Riksdagen skulle göra klokt i att bifalla den af mig framställda reservationen, som ändock hemställer till regeringen om att vidtaga sådana åtgärder, som kunna förhindra, att myndigheterna få utnyttja sin makt till att trakassera det arbetande folket och onödigtvis skärpa klassmotsatserna i detta land. Jag tror det vore till gagn, om Riksdagen bifölle min reservation, och det är därför, herr talman, jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Petrén: Herr talman! Endast några ord till svar å herr Lindleys anförande. Det är ju så, att herr Lindley utöfver utskottets hemställan yrkat, att Andra kammaren i anledning af förevarande motion ville för sin del anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, på hvad sätt en reform af den administrativa makten i vårt land bör planläggas i syfte att den må byggas på folklig grund och vinna förutsättningar att kunna verka med insikt i samhällsfrågorna och intresse för de sociala missförhållandenas undanröjande.

Det synes mig tydligt, att dessa önskemål i fråga om de administrativa myndigheterna äro i och för sig befogade. Men det har gällt för utskottet att fråga sig, om det är till något gagn att aflåta en skrivelse af den innebörd, som här föreslagits. För mig står det klart, att det icke är till något gagn att så sker, och detta af följande skäl.

Det är ju så, att bland myndigheter, hvilkas reformering påkallas

*Ang. utredning
rörande vissa
åtgärder af de
administrativa
myndigheterna
under arbets-
konflikter m. m.
(Forts.)*

af reservanten, äro Kungl. Maj:ts regering, länsstyrelserna, magistraterna, och städernas polismyndigheter, kronofogdar, länsmän och fjärdingsmän samt andra polisfunktionärer å landet med olika titlar. Tänker man på detta, är det tydligt, att en reformering af den omfattning, som här ifrågasatts, leder till intet mindre än bland annat en ny statsförfattning. Det innebure ju nämligen en ny statsförfattning, ifall en dylik reformering skulle afse jämväl Kungl. Maj:ts regering.

Det är icke möjligt för ett tillfälligt utskott att efter enbart de i motionen angifna riktlinjer föreslå en hemställan i det af motionärerna i andra stycket begärda hänseendet. Motionen syftar därtill alldeles för vidt och angifver för litet de önskemål, som afses. Jag menar, att de grundsatser, som i denna del af motionen uttalats, gifvetvis böra följas, då det gäller att reformera de särskilda administrativa myndigheterna i vårt land, men det är till intet gagn att göra en skrifvelse af detta allmänna innehåll. Det gäller i stället att söka tillämpa dessa principer, när vi hafva att göra med de särskilda frågorna, såsom exempelvis tillsättande af magistraterna, ordnandet af polisväsendet, organisationen af länsstyrelserna och fögderiförvaltningen samt utfärdandet af ny landshöfdinginstruktion m. m. Då bör man hafva dessa synpunkter för ögonen, men en skrifvelse af det föreslagna innehållet är, som sagdt, icke till något gagn. Det är min vissa öfvertygelse. Herr talman, jag ber fördenskull att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Det är ju så, att den stora arbetskonflikt, som ägde rum förra året, egentligen icke har visat oss något nytt, utan bara understrukit hvad vi visste förut, nämligen, att det i samhället pågår stora strider mellan samhällsklasserna, och att det nu särskildt pågår en strid mellan arbetsgifvareintresset och arbetareintresset; och den striden kommer sannolikt att pågå länge, till dess att dess grundorsaker blifvit upphäfdade.

Emellertid har detta förhållande med särskild makt trädtt fram och fästat uppmärksamheten på sig genom de stora arbetskonflikterna; och vi hafva ju därvid också kommit underfund med, huru viktigt det är för samhällsmaskineriet att, då det skall reglera sådana där förhållanden under pågående strider, framför allt äfven de länkar, som skola medla mellan de olika stridande parterna, göra detta på ett fullkomligt opartiskt sätt.

Nu är det ju så — och hvarför ondgöra sig öfver ett sådant faktum, som jag vet att mängen gör? — nu är det ju dock så, att myndigheterna här i landet hufvudsakligen tillhöra *ett* parti. De utgå från de klasser, som mest representera högerpartiet. Det låter otrefligt, men det är i alla fall så. Men då är det också klart, att, när det inträffar strider inom samhället mellan de partier, som representera, den ena mera höger-åskådningen, d. v. s. den besittande klassens åskådning, och den andra den fattigare klassens åskådning, det blir ytterligt svårt för dessa myndigheter, som alla utgått ur den ena stridande parten och representera

dess synpunkter, att undgå att taga parti för den klass, som de närmast tillhöra.

Man har nu visserligen fingerat, att så snart någon får ett ämbete, han också får förmåga att sköta det bara som ett ämbete. Men så är det icke i det lefvande lifvet, utan ämbetsmannen medför i sitt ämbete sina egna åsikter, sina personliga sympatier och antipatier; och det har arbetarklassen i rikt mått fått erfara under pågående konflikter. Detta är en af anledningarna att fästa uppmärksamheten på dessa missförhållanden, som verkligen finnas, alldeles oberoende af de arbetskonflikter, som under förra året uppstodo; och det har också visat sig i den allt vanligare förekomsten af godtyckliga administrativa fridlysningar, godtyckliga häktningar och åtal, ingrepp i församlings- och demonstrationsrätten o. s. v., allt saker, som en ämbetsman icke borde låta komma sig till last.

Nu har ju utskottet på ett ganska välvilligt sätt behandlat motionen och i någon mån gifvit uppslag till, att frågan såvidt angår fridlysning må jämte åtskilligt annat komma under närmare öfvervägande i samband med frågan om utfärdande af ny landshöfdingeinstruktion. Frågan om en ny landshöfdingeinstruktion är ju också ett gammalt spörsmål, som Riksdagen förut uttalat sig om; och det behöfver nog närmare pröfvas, huru den rätteligen bör behandlas. I likhet med reservanten skall jag emellertid icke närmare ingå på den sidan af saken.

Men så är det yrkandet i den andra punkten i motionen, hvilket utskottet icke har ansett sig kunna tillstyrka. Nu förklarade ju utskottets ordförande uttryckligen här nyss för oss, att det var riktigt hvad som säges i den andra punkten. Han sade, att det är alldeles obestriddigt, att det gäller att taga under öfvervägande, »på hvad sätt en reform af den administrativa makten i vårt land borde planläggas i syfte, att den kunde byggas på folklig grund och vinna förutsättningar att kunna verka med insikt i samhällsfrågorna och intresse för de sociala missförhållandenas undanröjande». Jag undrar, om det är någon bland herrarne, som, om han läser de här orden, inte själf tycker, att så bör det vara; och frågas då, är det verkligen på det sättet? så är det icke möjligt att på den frågan få annat än ett nekande svar.

Nu angaf emellertid herr Petrón, att det vore omöjligt att aflåta en skrifvelse i en sådan fråga; och jag kan naturligtvis ge honom rätt däri, att frågan är så omfattande, att den tager sin tid och att man ju får gå gradvis till väga. Däremot kan jag icke dela hans uppfattning, att det skulle behöfvas en fullständigt ny statsförfattning. Däröfver är ju icke fråga, utan allenast om att utnyttja möjligheterna för ingjutande af en ny anda i den författning, som finnes. Men äro vi eniga om att det behöfves, så tycker jag, att vi också kunna vara eniga om att det göres en framställning i det syftet. Jag tycker att det är så riktigt, som reservanten säger i sin reservation: »Det är dock förnämligt att tro, att en sådan lagstiftning skulle utgöra ett tillräckligt värn för dessa grundläggande medborgerliga fri- och rättigheters utöfvande. Detta kommer ändock alltid att i väsentlig grad vara

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts.)

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts.)

beroende af den anda och uppfattning, som besjåla dem, som ha hand om lagarnas tillämpning och utöfning, d. v. s. myndigheterna.» Och jag tror, att alla dessa sociala frågor skulle rycka jättesteg framåt, om de icke under sin mödosamma vandring alltid hade att kämpa med de hinder, som myndigheternas bristande insikt i och stridiga intresse mot dessa önskemål alltjämt resa i deras väg.

Utskottet säger vidare, att enligt dess åsikt Riksdagen icke kan inlåta sig på denna sak, utan att i motionen närmare angifvits riktlinjerna för de åsyftade förändringarna. — Därpå kan man ju med reservanten med fullt skäl svara, att det inte är så godt att svara på den frågan, hvilka dessa riktlinjer böra vara, utan att man först går till undersökningen. Det är ju det vanliga i alla sådana här stora och omfattande frågor, att när man har en erfarenhet af att något behöfver göras, man begär en undersökning, som kan leda till att man uppdragar de riktlinjer, efter hvilka reformen bör gå.

I motionen har emellertid äfven angifvits något, som kunde göras, såsom motionärerna säga, »redan nu»; och det har utskottet icke yttrat sig om. Man skulle ju kunna skriva om den saken till att börja med, så vore alltid något vunnet. Det har nämligen i frågasatts af motionärerna till en början, om icke i den administrativa utbildningen kunde ingå undervisning i samhällslära och social etik, hvilket för närvarande icke det minsta förekommer.

Jag minnes så väl en debatt i lagutskottet i år rörande justitieombudsmannens framställning om lagstiftning för att skydda mot godtyckliga utvisningar och vidare motionerna om godtycklighet vid häktningar. Då framhölls och särskildt äfven ifrån en person, som representerade stor kännedom om polisväsendet här i landet, och särskildt här i hufvudstaden, att något dylikt icke alls behöfdes, ty myndigheterna göra alltid sin skyldighet. Men då man framhöll de exempel på motsatsen, som allt emellanåt förekomma, och frågade bland annat, huruvida det någonsin meddelades exempelvis underordnade polismän någon undervisning om, att de i sin ämbetsutöfning, sin svåra ämbetsutöfning, skola ådagalägga en folklig anda och icke en byråkratisk anda, så blef man svaret skyldig. Man medgaf uppenbarligen, att någon sådan undervisning icke alls förekom; och jag är snarare öfvertygad om att det motsatta skulle läras, om någon sådan undervisning öfver hufvud taget meddelades.

Det skulle emellertid vara en mycket stor sak, om undervisning lämnades de underordnade myndigheterna i ett humant och folkligt handhafvande af deras ämbeten; och jag har hört uppgifvas, att i ett land, som är ett föregångsland i många afseenden, nämligen Japan, sådan undervisning meddelas åt statens ämbetsmän.

Vidare hafva motionärerna också ifrågasatt, om man icke redan nu skulle kunna få helt nya synpunkter vid beföringarna inom administrationen. Det är ju dock så, att det från de högsta spetsarna, som ju i alla fall hafva den ledande makten, skulle kunna göras otroligt mycket för att bland de underordnade organen få in denna folkliga

anda, som bör bli så fruktbarande, när det gäller deras deltagande såsom ämbetsmän i de sociala missförhållandenas undanröjande; och i det afseendet hafva vi motionärer icke kunnat undgå att fästa uppmärksamheten vid — det har säkerligen gjorts förut här i Riksdagen — att de högre administrativa befattningarna i regeln tillsättas såsom reträttplatser för trogna ämbetsmän och betrodde politici eller såsom utmärkelser för högättade militärer och framstående medlemmar i societeten. Det står visserligen i grundlagen, att förtjänst och skicklighet är den enda befordringsgrunden; men det är, som vi veta, en tom bokstaf, och i grundlagens föreskrift om förtjänst och skicklighet såsom enda befordringsgrund inlägges med förkärlek den tydningen, att endast en högerman eller en person, som ej står allt för långt från det högerpolitiska lägret, kan anses uppfylla grundlagens berömda bud. På det området skulle kunna göras ofantligt mycket, om verkligen grundlagens föreskrift om förtjänst och skicklighet och icke sådana kvalifikationer, som jag nu omtalat, blefve vägledande för utnämningarna inom den högre administrationen.

Ang. utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under arbetskonflikter m. m.
(Forts.)

På dessa skäl, herr talman, och då utskottets ordförande själf sagt, att ingen kan bestrida, att det icke är riktigt hvad som här påyrkats af motionärerna, skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Herr talmannen gaf propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels bifall till den af herr Lindley afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet af herr Lindley afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 110 ja och 41 nej, vid hvilken utgång kammaren bifallit utskottets hemställan; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Herr vice talmannen yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, det kammaren måtte besluta att på föredragningslistan för

måndagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden uppföra näst efter andra särskilda utskottets utlåtanden nr 6, 7 och 8 samma utskotts utlåtande, nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 95 med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. strafflagen.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af statistiska undersökningar rörande landtarbetarnes lefnads- och arbetsförhållanden,

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkterna 2, 6, 14, 16, 17, 19, 31 och 34 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställningar,

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslag för anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar samt två i ämnet väckta motioner, och

nr 102, med förslag rörande ändring i gällande aflöningsbestämmelser för de vid lagtima riksdag hos kamrarna och de ständiga utskotten samt i Riksdagens kansli anställda tjänstemän och betjante;

lagutskottets utlåtande nr 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen samt en med föranledande däraf väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 116 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Kalmar stad af vissa delar af den för högre allmänna läroverket därstädes använda fastighet m. m., och

nr 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 8 § i lagen om enskilda vägar på landet den 5 juli 1907; samt

första särskilda utskottets memorial, nr 13, angående aflönning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Johansson* i Jönköping under den 30 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härupå kl. 2,15 på natten.

In fidem.
Per Cronvall.

Söndagen den 29 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden och memorial nr 99—102, lagutskottets utlåtande nr 52, jordbruksutskottets utlåtanden nr 116 och 117 samt första särskilda utskottets memorial nr 13.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

nr 29, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 31, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande den ort, hvarest inkomst af tjänst och kapital skall kommunalt beskattas; och

nr 33, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om åtgärder för undanröjande af en till minskad äkten-skapsfrekvens bidragande oegentlighet i skattelagstiftningen.

Kammarens ledamöter åtskildes härpå kl. 7,10 e. m.

In fidem.

Per Cronvall.
